

Programmabegroting Dongen 2025-2028

Wonen. Duurzaamheid. Sociale basis.

BEGROTING 2025 IN ÉÉN OOGOPSLAG

Gemeente Dongen

Trots en met lef de toekomst in!

We gaan door met bouwen aan onze samenleving. Er zijn géén ombuigingen nodig. Ondanks het ravijnjaar, gaan we door met investeren. Denk aan wonen, gezonde leefomgeving, zorg voor elkaar, nieuwbouw scholen. Daar zijn we trots op! Dat willen we ook graag zo houden. Daarom maken we in 2025 een nieuwe visie voor de toekomst. Daarmee kunnen we goed blijven zorgen voor onze mooie gemeente!

Het college van burgemeester en wethouders

INKOMSTEN

WAAR KOMT HET GELD VANDAAN?

Het grootste deel krijgen we van het Rijk.

De rest krijgen we uit lokale inkomsten.

De totale inkomsten voor 2025 zijn begroot op € 83,2 miljoen.

HOEVEEL BETAAL IK IN 2025 AAN:

RIJOLHEFFING	
Vast bedrag	: € 203,-
AFVALSTOFFENHEFFING	
Gemiddeld huishouden	: € 363,-
ONROERENDE ZAAK BELASTING	
Bij gemiddelde WOZ-waarde € 438.000	: € 446,-

LOKALE INKOMSTEN

OZB (onroerendezaakbelasting)	€ 7,2 miljoen
Verkoop (bouw)grond	€ 5,4 miljoen
Afvalstoffenheffing	€ 3,8 miljoen
Rioolheffing	€ 2,5 miljoen
Leges (paspoorten, rijbewijzen, vergunningen)	€ 1,2 miljoen
Overige opbrengsten	€ 3,7 miljoen

SPEERPUNTEN VOOR 2025

- ✓ Aan de slag met realiseren van de juiste woningen voor diverse doelgroepen
- ✓ Bouwen en voorbereiden van IKC's Heilig Hart, 's Gravenmoer, Biezenkring, West
- ✓ Goed bereikbare hulp bij armoede en schulden
- ✓ Stimuleren sport, bewegen, gezond leven
- ✓ Samen met inwoners en ondernemers groener maken van onze woon- en werkomgeving
- ✓ Meer verkeersveiligheid met nieuwe kruisingen
- ✓ Nieuwe toekomstvisie voor de gemeente Dongen
- ✓ Versterken van sociale basis (samenleven en meedoen)

RAVIJNJAAR

In het nieuws wordt steeds vaker gesproken over 'het ravijnjaar'. Dat is de overgang naar een nieuw financieel systeem. Vanaf 2026 krijgen alle 342 gemeenten in Nederland er mee te maken. Gelukkig blijven de gevolgen voor Dongen beperkt!

Ook al krijgen we straks minder geld van het Rijk: we gaan door met onze koers! We hebben op tijd onze strategie en doelen aangepast. Daardoor kunnen we nu blijven bouwen aan het nog aantrekkelijker maken van wonen, werken en verblijven in onze drie kernen Dongen, 's Gravenmoer en Klein-Dongen-Vaart.

We kiezen voor speerpunten in ons beleid. We werken efficiënt en flexibel. We staan in directe verbinding met onze inwoners, verenigingen, ondernemers en (regionale) partners. Dat zorgt voor meer en betere uitwisseling van informatie, kennis, gedachten en gevoelens. Dat leidt tot meer betrokkenheid, vertrouwen en draagvlak.

Rens Jansen, wethouder Financien

Dongen Leeft!

Onze leefomgeving is groen, schoon en veilig. We stimuleren ontmoeting en beweging, van jong tot oud. We zetten in op duurzaam wonen en werken. We werken aan klimaatbewustwording en daarmee ook aan gedragsverandering.

13,6 miljoen

Waar gaat het geld naar toe?

17,4 miljoen

Dongen Dient!

De gemeentelijke organisatie is goed bereikbaar. We handelen slagvaardig en kundig. Onze inwoners voelen zich betrokken bij activiteiten en besluiten van de gemeente. We staan in directe verbinding met elkaar.

11,7 miljoen

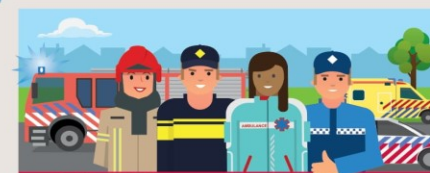
Algemene dekkingsmiddelen en overhead (personeel & organisatie, ICT, verzekeringen etc.)

Dongen Zorgt!

We investeren in onderwijs voor een goede start van onze kinderen. We ondersteunen waar nodig met jeugdzorg, Wmo, aanpak van armoede en schulden. Onze drijfveer is dat onze inwoners regie kunnen blijven voeren over hun eigen leven.

26,3 miljoen

2,9 miljoen

Veilig Dongen!

Veiligheid en vertrouwen zijn belangrijke bouwstenen om goed en prettig te kunnen wonen, werken, recreëren. Onze lokale samenleving roept een bovengemiddeld positief gevoel op bij inwoners, ondernemers en bezoekers.

11,1 miljoen

Dongen Onderneemt!

We helpen ondernemers en werkzoekenden - jongeren, ouderen, inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt - om elkaar te vinden. Onze bedrijventerreinen zijn aantrekkelijk en toekomstbestendig.

Voor de volledige tekst van de begroting: kijk op www.dongen.nl

Trots en met lef naar de toekomst!

Hierbij bieden we u aan: de Programmabegroting 2025-2028 van de gemeente Dongen. Het is de derde begroting van deze bestuursperiode.

In aansluiting op de kadernota 2025 is de voorliggende begroting opgesteld vanuit de drie belangrijkste pijlers: wonen, duurzaamheid en sociale basis.

We blijven investeren

De financiële uitdagingen die zich aandienen vanaf 2025, zijn voor nu omgebogen in een sluitend meerjarenperspectief. Dat betekent dat er ook een financieel fundament ligt onder de ravijnjaren vanaf 2026. In deze begroting doen we dat zónder pijnlijk ombuigingspakket voor onze inwoners, terwijl we doorgaan met het vitaler en toekomstbestendiger maken van onze lokale samenleving. Dat doen we met daadkracht en lef. We blijven investeren in de ontwikkeling en de ondersteuning van onze belangrijke bestuurlijke pijlers zoals wonen, duurzaamheid, sociale basis, onderwijs, veiligheid, openbare ruimte. Daar zijn we trots op, zeker in deze periode van omslag, want vanuit de rijksoverheid wacht ons een ingrijpende verandering die een grote impact heeft op de financiële slagkracht van gemeenten.

Nieuw verdeelsysteem

Vanaf 2026 krijgen alle 342 gemeenten in Nederland te maken met het ravijnjaar. Dat is de overgang naar een nieuw verdeelsysteem van rijksmiddelen. In 2026 belanden gemeenten tussen het oude systeem, dat in 2025 afloopt, en het nieuwe dat per 2027 van kracht wordt. Het Rijk stelt vanaf 2026 ruim 3 miljard euro minder budget beschikbaar, waardoor de gemeentelijke begrotingen onder grote druk komen te staan, zo waarschuwt de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Nu zijn gemeenten - met de algemene uitkering uit het gemeentefonds - nog redelijk zeker van hun inkomsten, mede door het vastzetten van het zogeheten accres.

Gevolgen blijven beperkt

In vergelijking met veel andere gemeenten, blijven de gevolgen voor Dongen gelukkig beperkt. Het ravijnjaar dwingt de gemeenten in ons land om echt anders te gaan denken: strategische keuzes maken en de eigen uitgaven kritisch evalueren. In onze gemeente zijn we daar vijf jaar geleden al mee begonnen, toen er lokaal sprake was van noodzaak tot stevige financiële ombuigingen. We hebben toen ingezet op een financieel en sociaal solide koers, waarbij we doelbewust zijn blijven investeren in onze drie lokale kernen Dongen, 's Gravenmoer en Klein-Dongen-Vaart.

In verbinding met dynamische samenleving

Met deze begroting houden we vast aan onze koers. Dat betekent dat we sturen op het maken van kritische en realistische keuzes. Niet alles wat op ons afkomt, hoort ook thuis op het bord van de gemeente. Bij het uitspreken en realiseren van ambities hebben we oog voor beschikbare financiën en capaciteit. Tegelijkertijd willen we er écht zijn, voor degenen die ons ook écht nodig hebben. We kiezen speerpunten in beleid en bij de uitvoering gaan we voor daadkracht, efficiëntie, flexibiliteit en maatwerk. We staan in directe verbinding met onze inwoners en andere partners in onze dynamische samenleving. We zijn dichtbij en we bewegen tijdig mee met ontwikkelingen. Deze bestuurlijke lijn trekken we ook in de komende jaren door met trots en met lef. Dat zorgt voor duidelijkheid, rust, ruimte, betrokkenheid en draagvlak. Dat stemt ook overeen met ons Dongens DNA: We hebben het goed voor elkaar en we zijn goed voor elkaar.

Meerjarig sluitende begroting

Op deze manier zijn we erin geslaagd een meerjarig sluitende begroting te realiseren, passend bij onze ambities en aansluitend bij onze bestuurlijke afspraken. Voor 2025 presenteren we een positief saldo voor reservemutaties van €997.000. Doordat (per saldo) een bedrag van € 754.000 wordt toegevoegd aan de reserves, ontstaat een positief begrotingssaldo (na reservemutaties) van € 243.000. Ook voor 2027 en 2028 is het begrotingssaldo (na reservemutaties) positief: respectievelijk € 675.000 en €196.000.

Alleen voor 2026 slaat het positieve begrotingssaldo om in een klein negatief saldo. We voorzien een tekort van € -171.000, maar in verhouding tot de omzet van onze jaarbegroting van ruim € 83 miljoen, is dat saldo relatief klein.

Signaal naar rijksoverheid

Dit tekort in het ravijn- en het gemeentelijk verkiezingsjaar 2026, betekent ook het afgeven van een duidelijk signaal aan de rijksoverheid. Op verzoek van de VNG presenteren we in de voorliggende Programmabegroting het begrotingssaldo waarbij vanaf 2026 wordt uitgegaan van de lagere Algemene Uitkering. Op die manier wordt op landelijk niveau zichtbaar voor welke tekorten Nederlandse gemeenten zich vanaf 2026 gesteld zien. We onderschrijven als gemeente Dongen de oproep van de VNG aan de rijksoverheid om aandacht en zorg te hebben voor de worsteling van veel gemeenten met het opstellen van sluitende begrotingen en kadernota's. Deze worsteling mag in gemeenteland niet gaan leiden tot onzekerheid en bezuinigingen op vitale diensten.

Waakzaam en kritisch

Onze vaste koers geeft ons houvast voor het kunnen opzetten van de Begroting 2025-2028 zonder grote ombuigingen en met investeringen, ondanks de komst van het ravijnjaar 2026. Toch moeten we als bestuurders waakzaam en kritisch zijn. Het zijn al vele jaren complexe tijden, met veel onzekerheden als gevolg van een reeks van crisissen die (inter)nationaal, regionaal en lokaal gevolgen hebben. Het is belangrijk dat we juist nu flexibel zijn en inventiviteit tonen.

Toekomstvisie

In de periode van onze financiële ombuigingen hebben we destijds als leidraad een vijftal visies opgesteld voor onze belangrijkste beleidsterreinen. Inmiddels zijn deze toe aan herziening als gevolg van alle ontwikkelingen. Daarom gaan we in 2025 aan de slag met het maken van een nieuwe toekomstvisie voor de gemeente Dongen. Deze ambitie is ook opgenomen in de profielschets bij de werving van de nieuwe burgemeester voor onze gemeente: iemand die de visie heeft om de gemeente te leiden bij de grote transities voor de komende tien jaar.

Het maken van de toekomstvisie gaan we doen met brede participatie van onze lokale samenleving. Samen spreken we onze toekomstige maatschappelijke speerpunten en bestuurlijke ambities uit. De aanbidding aan uw raad is voorzien voor eind 2025. De bouwstenen van deze nieuwe visie worden gekoppeld aan onze kernopgaven wonen, duurzaamheid en sociale basis en zullen vast en zeker bijdragen aan de toegevoegde waarde en vitaliteit van onze mooie gemeente!

Burgemeester en wethouders van Dongen,
De secretaris,

Dr. G.W. Goedmakers

De burgemeester,

Ir. J.C. Slagboom

De wethouders,

R. Jansen, K. de Jong, D. Kunst, A. de Hoon

Begroting op hoofdlijnen

Dit is een samenvatting op hoofdlijnen van de Begroting 2025-2028. Dat doen we op basis van de bestuurlijke thema's zoals opgenomen in het coalitieakkoord en de Kadernota 2025.

Versterken en vernieuwen

In 2025 en verder werken we opnieuw aan het versterken en vernieuwen van ons gemeentelijk beleid, zoals vastgelegd in het coalitieakkoord 2022-2026. We gaan door met het vergroten van de kwaliteit van wonen, werken en recreëren in onze drie kernen Dongen, 's Gravenmoer en Klein-Dongen-Vaart. Dat doen we samen met onze inwoners, ondernemers, verenigingen, organisaties, lokale en regionale partners. Daarbij hebben we speciale aandacht voor onderstaande thema's.

Financiën

Het is belangrijk dat we bij elk begrotingsjaar weer kritisch kijken naar wat op een verantwoorde wijze haalbaar is, op basis van de beschikbaar gekomen informatie. Dat is de basis van ons financieel beleid. Deze begroting is het moment dat we een integrale afweging maken tussen alle ambities en plannen. Als gemeentebestuur voeren we als raad en college samen regie op onze eigen beleidsvrijheid (voor wat betreft de lasten) en de lokale heffingen (voor wat betreft de baten).

Géén ombuigingspakket

In de Kadernota 2025, die een belangrijke stap betekent op weg naar deze begroting, maakten we melding van het VNG-advies aan de gemeenten in ons land om in de begroting een ombuigingspakket op te nemen. We zien hiertoe voor Dongen geen actuele of toekomstige noodzaak en kiezen ervoor om met deze begroting geen vergaande ombuigingen in gang te zetten. We vinden het beter vast te houden aan onze vertrouwde koers, zoals beschreven in de inleiding.

Solvabiliteitsverbetering

De solvabiliteit van onze gemeente is in de afgelopen jaren aanzienlijk verbeterd als gevolg van positieve exploitatieresultaten en stortingen vanuit de jaarrekeningen. Veel eerder dan verwacht zal de signaalwaarde van 20% worden behaald. Daarom stellen we voor vanaf het ravijnjaar 2026 de jaarlijkse solvabiliteitsverbetering te bevroren. Vanuit de begroting 2025 zullen we nog wel een storting doen van € 500.000 in de algemene reserve.

Septembercirculaire

De Septembercirculaire 2024 is niet verwerkt in deze begroting. Zoals gebruikelijk zullen wij u zo spoedig mogelijk informeren over de uitkomsten van deze circulaire.

Woonlasten

Conform de ambitie van deze bestuursperiode, blijft de optelsom van woonlasten (OZB, afval en riool) in onze gemeente onder het landelijke gemiddelde. Bij de berekening van de opbrengst OZB (Onroerende Zaakbelasting) is voor alle OZB-categorieën in 2025 uitgegaan van het inflatiecijfer van 2,2%. De inzet op beheersing van de woonlasten is in lijn met de motie die hiertoe is aangenomen bij de behandeling van de Kadernota 2025.

Nieuwe politiek

Ook in 2025 zetten we ons als gemeentebestuur in voor het verbeteren en vernieuwen van de bestuursstijl en – cultuur. Nieuwe politiek is een samenspel van gemeenteraad, college en gemeentelijke organisatie. We zetten ons in om de transparantie en toegankelijkheid te vergroten. We stimuleren inzet van nieuwe vormen en middelen van communicatie en participatie. Dat zorgt voor meer en betere uitwisseling van informatie, kennis, gedachten en gevoelens. Dat leidt tot meer betrokkenheid, vertrouwen en draagvlak.

Raadssysteem

Onze inwoners kunnen in 2025 de raadsvergaderingen via het internet beter volgen dankzij een nieuw digitaal systeem in de raadszaal.

Raadsvergaderingen

Vanaf 1 januari 2025 komt er een andere opzet voor de raadsvergaderingen. Uw raad heeft gekozen voor een cyclus van zes weken waarin drie raadscommissies vergaderen, gevolgd door een raadsvergadering aan het einde van elke cyclus. De raadscommissies vervangen de opiniërende raadsvergadering.

Jeugd en politiek

In overleg met de basisscholen wordt in 2025 gewerkt aan uitbreiding van het programma Jeugd en Politiek, waartoe de scholen een voorstel hebben ontvangen.

Bestuur

2025 wordt het eerste volledige bestuursjaar van de nieuwe burgemeester.

Wonen

Wonen is één van de belangrijkste thema's in ons gemeentelijk beleid – en dat zal gedurende een lange periode zo blijven. De meest recente provinciale bevolkingsprognoses geven aan dat er tot 2040 behoefte is aan 2.115 nieuwe woningen in de gemeente Dongen. We willen goede woningen bouwen, op de goede plek, voor al onze doelgroepen. Jongeren, ouderen, starters, spoedzoekers, gezinnen, éénpersoons huishoudens, arbeidsmigranten, vluchtelingen, statushouders – wij vinden het belangrijk dat iedereen goed en veilig kan wonen in één van onze drie kernen, Dongen, 's Gravenmoer en Klein-Dongen-Vaart.

Inzet van beleid

In 2024 zijn potentiële in- en uitbreidingslocaties in beeld gebracht. Aan de hand van de gemaakte keuzes en al vastgestelde gebiedsvisies werken we in 2025 verder aan toekomstige woningbouwlocaties. In alle plannen houden we rekening met een woningaanbod voor diverse doelgroepen.

Noorderbunder

De ontwikkeling van woningbouw van bestemmingsplan Noorderbunder is volop in voorbereiding. Halverwege 2025 zal worden begonnen met de bouw van de eerste woningen. Bij de Noorderlaan (rand van wijk West 2) komen in totaal maximaal 300 nieuwbouwwoningen. Het aanbod wordt divers en voorziet in de grote behoefte aan verschillende typen woningen in Dongen, zowel huur als koop, en in diverse prijscategorieën. Ongeveer de helft wordt verkocht en de andere helft verhuurd. Van deze helft zal 2/3 deel geschikt zijn voor de sociale huur. Het wordt een natuur-inclusieve wijk waar duurzaamheid en klimaatadaptatie centraal staan. Ook worden de mogelijkheden onderzocht en uitgewerkt om de verschillende doelgroepen, zoals ouderen en jongeren, met elkaar te verbinden.

De Vijf Turven

In aansluiting bij de kern van 's Gravenmoer worden volgens planning in 2028 circa 130 woningen opgeleverd. Uitgangspunt is een evenwichtige wijk met woningen in diverse prijsklassen en voor verschillende doelgroepen. In 2025 wordt de planologische procedure doorlopen.

Bolkensteeg

Er is inbreiding gepland aan de Bolkensteeg. Op een nu nog onbebouwde locatie tussen Bolkensteeg 31 en 37 zijn twee woonblokken voorzien met in totaal 25 appartementen: 13 goedkoop, 10 middelduur en 2 in de categorie duur.

Visies Achter De Vennen / Kanaalzone Noord / De Donge / Glorieux / Kloosteromgeving

In 2025 wordt de gebiedsvisie Achter De Vennen afgerond en de visie voor de Kanaalzone Noord staat op de planning. In 2025 is de integrale visie voor De Donge gereed, waarna op basis van ambitie en prioriteit verdere uitwerking van plannen volgt. De vastgestelde gebiedsvisies Glorieux en Kloosteromgeving worden uitgewerkt/uitgevoerd.

Flexwoningen

De ambitie om flexwoningen te realiseren is hoog. Realisatie van flexwoningen is complex en vergt onderzoek. We faciliteren zo mogelijk marktpartijen om te komen tot een locatie voor flexwoningen en bereiden dit planologisch voor. Uw raad ontvangt in 2025 een voorstel. Daarbij wordt de motie van uw raad meegenomen voor onderzoek naar de mogelijkheden bij de kern Dongen-Vaart (het gebied tussen Gaasjesweg en Meester Janssenweg).

Opvang asielzoekers

Op 1 februari 2025 stopt de tijdelijke noodopvang van asielzoekers aan de Nestel op het industrieterrein Tichelrijt, na een eenmalige verlenging. In 2025 wordt aan uw raad een voorstel voorgelegd voor de aanpak van de wettelijke taak (Spreidingswet) en de daaruit voorkomende regionale verplichting voor de opvang van asielzoekers.

Fonds sociale woningbouw en betaalbare woningen

Met de vaststelling van de Woonzorgvisie 2024-2028, heeft uw gemeenteraad recent besloten tot het oprichten van een vereveningsfonds voor sociale huurwoningen. In deze begroting is de inleg in het vereveningsfonds verwerkt. De uitgewerkte regeling woonfonds wordt gelijktijdig met de Begroting 2025 ter vaststelling aangeboden, conform de motie van uw raad.

Stimuleringsfonds

Als gemeente gaan we via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVN) de stimuleringsregeling en de verzilvering aanbieden. Deze regelingen zijn bedoeld om woningen te verduurzamen en leeftijdsgeschikt te maken.

Onderwijs

Goed onderwijs voor onze opgroeiende kinderen en jongeren is een belangrijk onderdeel van ons Dongens DNA. Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor de onderwijshuisvesting. Recent is er al veel geïnvesteerd in de nieuwbouw van IKC Dongen-Vaart, Cambreur College en IKC Anspach. Ook voor de komende jaren zijn er veel belangrijke ontwikkelingen te melden.

IKC Heilig Hart

In 2025 gaat naar verwachting de eerste schop de grond in voor de realisatie van het Integraal Kind Centrum (IKC) Heilig Hart.

IKC 's Gravenmoer

Voor IKC 's Gravenmoer is de verwachting dat in het eerste kwartaal van 2025 gestart kan worden met de sloop van gymzaal 't Wiel. Daarna kan volgens de huidige planning begonnen worden met de nieuwbouw van het IKC.

IKC Biezenkring / West

In 2025 staat de planontwikkeling op de agenda voor IKC Biezenkring: definitie- en ontwerpfasen. Voor IKC West worden de voorbereidingen voor de nieuwbouw meegenomen in de gebiedsgerichte aanpak West 1 en 2.

MBO Care

Met partners binnen zorg en onderwijs zijn positieve gesprekken gevoerd over de wens voor het realiseren van een MBO Care in Dongen, passend bij ons Dongens DNA. In 2025 worden de gesprekken verdiept met als doel vormgeving.

Zorg

Ook zorg zit stevig verankerd in ons Dongens DNA. We zorgen voor ondersteuning bij gezondheid, Wmo, jeugdhulp, armoede en schulden. Onze belangrijkste drijfveer is dat inwoners regie kunnen blijven voeren over hun eigen leven. Belangrijke ontwikkelingen voor 2025 zijn:

Lokale teams jeugdzorg

Voor 2025 zetten we in op het realiseren van stevige lokale teams jeugdzorg, met eigen professionals die ondersteuning in gezinnen gaan geven. Dit doen we in samenwerking met gemeenten in de regio. Lokaal betekent dit een aanzienlijke verandering in de werkwijze van de gemeente. De verwachting is dat het investeren in een steviger sociale basis en in meer vroegtijdige, laagdrempelige ondersteuning op zorgkosten zal gaan besparen.

Dorpsteam

2025 is het jaar dat de kernpartners, verantwoordelijk voor het contract voorliggende voorzieningen, integraal operationeel gaan in de vorm van het Dorpsteam Dongen. Daarmee willen we voorzien in meer preventie en laagdrempelige ondersteuning dicht bij onze inwoners.

Sociale basis

Uw raad krijgt de nieuwe visie sociale basis voorgelegd. Deze beslaat veel domeinen en wordt toekomstig speerpunt van beleid. Vanuit verschillende ontwikkelingen (GALA, IZA, Hervormingsagenda Jeugd, regionale en lokale woonzorgvisie) zien we als gemeenschappelijke deler dat het versterken van de sociale basis de komende jaren nodig zal zijn. Met de sociale basis wordt het geheel aan 'eigen kracht' en voorliggende voorzieningen bedoeld. De visie op ouder worden zal onderdeel zijn van de visie sociale basis.

Kostenontwikkeling

Al enige jaren is sprake van een gestage groei van de kosten binnen het sociaal domein. We zien dat zowel sprake is van een stijgend aantal cliënten als van een toenemende zorgzwaarte en stijgende tarieven. Dit is een ontwikkeling die breed in gemeenteland wordt gevoeld. Door onder meer versterking van de sociale basis, proberen we te werken aan preventie en daarmee inzet van zwaardere zorg te voorkomen of beperken. Daarnaast monitoren we de kostenontwikkelingen via de P&C-cyclus en sturen we bij als daar aanleiding toe is.

Buurtgezinnen

Een belangrijke beleidspijler is het voorkomen van uithuisplaatsingen. In 2025 starten we een proeftuin met Buurtgezinnen in Dongen. Daarbij worden stabiele gezinnen verbonden met gezinnen voor wie druk tijdelijk te hoog wordt. Op basis van de ervaringen binnen deze proeftuin vindt besluitvorming plaats over structurele continuering.

Schoolmaatschappelijk werk

Een andere belangrijke pijler om de stijging in de jeugdhulpkosten te beheersen, is het voorzien in voldoende schoolmaatschappelijk werk in het basisonderwijs als onderdeel van de sociale basis. We doen dit door al onze basisscholen in passende mate te voorzien van voldoende schoolmaatschappelijk werk. Dit biedt laagdrempelige hulpverlening en opvoedingsondersteuning aan leerlingen en ouders. De uitbreiding gaat per schooljaar 2024/2025 van start.

Stronk

Voor 2025 en 2026 is voor het eerst een structurele bijdrage opgenomen voor financiële ondersteuning van de lokale stichting Stronk. Deze jeugdwerkplaats zet zich in een creatieve omgeving op diverse manieren in voor Dongense jongeren die thuiszitten of het moeilijk hebben in het huidige onderwijssysteem.

Jeugdcentrum Dongen-Vaart

Jeugdcentrum Dongen-Vaart blijft behouden op de huidige locatie, mede naar aanleiding van een raadsmotie. In deze begroting is de accommodatie weer opgenomen in de gemeentelijke plannen voor meerjaren onderhoud en verduurzaming.

Eagle Shelter

Voor 2025 kan voor de laatste keer de overeenkomst worden verlengd met Eagle Shelter. Daarna is een proces voor aanbesteding nodig. Deze inloopvoorziening voor kwetsbare inwoners (gemiddeld 80 bezoekers per dag) zien we als een belangrijke voorziening die we moeten willen behouden.

Vervoersvoorzieningen

In 2025 komt er een nieuwe visie op doelgroepenvervoer. Daarbij wordt een koppeling gemaakt met de in 2024 opgestelde visie op het sociaal domein en de sociale basis. Een belangrijk doel is het beheersbaar houden van doelgroepenvervoer.

Laaggeletterdheid

Via het Taalhuis Dongen versterken we de taalontwikkeling van ouders en kinderen en bestrijden we laaggeletterdheid. Binnen de arbeidsmarktregio Midden-Brabant gaan we aan de slag met een nieuw regioplan voor het ontwikkelen, uitvoeren en monitoren van de aanpak op laaggeletterdheid.

Drugsgebruik

Drugsgebruik is een probleem waarvan we omvang in onze lokale samenleving zo klein mogelijk willen houden. In 2025 sluiten we aan bij het regionale project 'Skip die trip' dat richt zich op de aanpak van de nieuwe norm: drugsgebruik is 'normaal'.

Armoede en Schulden

In 2025 heeft de uitrol plaats van het nieuwe beleidsplan Armoede en Schulden. Dat betekent andere regels, andere producten en extra behoefte aan heldere informatie. In het beleidsplan zetten we onder andere in op preventie en nazorg en starten we met het opzetten van een kindpakket. Daarnaast wordt een aantal inkomensgrenzen verhoogd en starten we met twee pilots om armoedeval tegen te gaan. Ook wordt er voor 2025 een nieuwe communicatieaanpak ontwikkeld om inwoners beter te bereiken en het gebruik van de (bestaande) voorzieningen te verhogen.

Recht op uitkering en voorziening

Het kabinet wil het voor 2025 mogelijk maken dat onder andere gemeenten mensen actief gaan wijzen op uitkeringen en voorzieningen waar zij mogelijk recht op hebben. Veel mensen weten niet dat zij recht hebben op een uitkering, voorziening of andere ondersteuning van de overheid. Of maken om andere redenen geen gebruik van de regelingen die er voor hen zijn. Daardoor komen mensen mogelijk onder het sociaal minimum terecht en neemt het risico op geldzorgen, armoede en schulden toe. In het wetsvoorstel wordt geregeld dat UWV, SVB en gemeenten persoonlijke gegevens mogen uitwisselen en verwerken om na te gaan of mensen recht hebben op een uitkering of andere ondersteuning. Ook mogen zij mensen actief wijzen op hun (mogelijke) recht op een uitkering of ondersteuning. Hoe de dienstverlening door UWV, SVB en gemeenten eruit gaat zien, wordt vormgegeven in een ministeriële regeling.

Sport, bewegen en cultuur

We stimuleren en faciliteren de toegankelijkheid van sport, bewegen en cultuur, want kunnen sporten en bewegen is niet voor iedereen vanzelfsprekend.

Sjors Sportief / Creatief en Max Vitaal

De platformen Sjors Sportief / Creatief en Max Vitaal worden voortgezet in 2025. Basisschoolkinderen en senioren kunnen laagdrempelig kennismaken met tal van sporten en creatieve activiteiten in onze gemeente zonder meteen lid te hoeven worden van een vereniging. In 2025 heeft een evaluatie plaats en zal onderzoek worden gedaan naar de mogelijkheden voor gratis sporten voor kinderen.

Uniek sporten

Ook in 2025 helpt het platform Uniek Sporten iedereen met een beperking bij het vinden van een geschikte vorm van sport of bewegen.

GALA

Speerpunt voor 2025 is uitvoering geven aan het programma Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Dat doen we met onze partners GGD, zorgverzekeraar, VWS. Samen werken we aan een gezond en actief leven voor iedereen. Komend jaar ligt de focus op preventie, een sociaal veilige sportomgeving en de uitrol van het lokale plan valpreventie.

Olympia'60

In 2024/2025 worden op basis van een onderzoeksrapport scenario's voorgelegd en stappen gezet die een oplossing kunnen bieden voor het vraagstuk veldkwaliteit en -capaciteit van voetbalvereniging Olympia'60, conform de motie van uw raad.

Verenigingen

Na vaststelling van de visie sociale basis, zal het subsidiebeleid voor het verenigingsleven worden herijkt. In 2025 zien we de eerste resultaten van de structurele inzet van de verenigingsadviseur (in 2024 pilot).

De Vennen

De financiële afspraken met zwembad De Vennen worden komend jaar herijkt. Eventuele wijzigingen van de afspraken, zullen van invloed zijn op de gemeentelijk bijdrage in 2026.

De Cammeleur

In 2024 is Cultuurhuis De Cammeleur begonnen. Voor 2025 moet dat leiden tot versterking van de samenwerking tussen de partners en tot uitbreiding van het sociaal, cultureel en maatschappelijk programma. Voor de eerste twee jaar is het subsidiebedrag vastgekleit. De subsidie voor de laatste twee jaar wordt bepaald op basis van een in 2025 te houden evaluatie.

Cultuureducatie

De regeling Cultuureducatie met Kwaliteit wordt verlengd.

Cultureel erfgoed

In het eerste deel van 2025 wordt een nieuwe nota Cultureel Erfgoed aan uw raad voorgelegd. Met daarin het beleid voor de komende vijf jaar en bijbehorend uitvoeringsprogramma.

Klimaat en duurzaamheid

Als gemeente zetten we ons in voor een gezond en toekomstbestendig leefklimaat. We stimuleren klimaatbewustwording en gedragsverandering van onze inwoners en ondernemers.

Routeplan

We werken aan een routeplan voor een energiesysteemvisie en een warmteprogramma waarbij we rekening houden met de eisen in de nieuwe warmtewetgeving.

Ondersteunen van inwoners

In 2025 zetten we extra in op het ondersteunen van inwoners bij het verduurzamen van hun woning. Dit doen we met het nieuwe online platform www.duurzaamdongen.nl en met specifieke campagnes.

Woningisolatie

Met inwoners van 's Gravenmoer wordt samengewerkt aan een aantrekkelijk aanbod om woningen te gaan isoleren. Daarnaast is het uitvoeringsplan voor de Dongense wijk West 1 in voorbereiding. De Lokale Aanpak Isolatie wordt uitgebreid, zodat de doelstelling voor 2030 (isoleren van 1400 gemeentelijke woningen) kan worden volbracht.

Transitievisie Warmte

Per 1 juli 2025 verandert de naam transitievisie warmte in warmteprogramma, maar als gevolg van ontwikkelingen in het wetgevingstraject kan dit nog veranderen. We onderzoeken hoe we de transitievisie warmte kunnen omzetten naar een warmteprogramma. We gaan stapsgewijs aangeven in welke wijken we gaan beginnen met warmtetransitie en warmtenetten.

Klimaatbestendig Dongen

We stimuleren de bewustwording van inwoners hoe om te gaan met regenwater. Met het afkoppelen van verharde oppervlakken en het bergen van het afgekoppelde regenwater leveren we een bijdrage aan het voorkomen van wateroverlast bij hevige neerslag. Meer groene tuinen zorgen ervoor dat woonkernen in de gemeente minder snel opwarmen

Gemeentelijke gebouwen

De verduurzaming van het gemeentehuis wordt in 2025 afgerond. De dependances aan Dwarsweg en Sluisweg worden verduurzaamd. Er wordt begonnen met de voorbereiding van verduurzamen brandweerkazerne Dongen en Jongerencentrum Dongen-Vaart.

Wagenpark

Het is onze ambitie om te komen tot het verduurzamen van het gemeentelijk wagenpark. Waar dit mogelijk al gevolgen heeft voor investeringen in het wagenpark die voor 2025 op de planning staan, zullen we dit meenemen in het Investeringsplan 2025-2028.

Milieustraat

Het maximaal aantal bezoeken van de milieustraat per huishouden met een milieupas van onze gemeente, wordt voor 2025 vastgesteld op twaalf. Daarna wordt bij elk volgend bezoek het maximale tarief voor ongesorteerd afval gerekend: € 40.

REKS

Met onze partners werken we verder aan de Regionale Energie- en Klimaat Strategie (REKS). Samen met Tilburg, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk en het Energiefonds Brabant geven we uitvoering aan de energieambities zoals geformuleerd in de REKS.

Ondernemerschap

We zien toekomst in duurzame en innovatieve bedrijven. Daar houden we rekening mee bij de verkoop van bedrijfspercelen Tichelrijt 3 die in 2025 kan beginnen. Het bestemmingsplan is inmiddels vastgesteld en de ontwikkeling van ons nieuwe bedrijfsterrein is in voorbereiding. Een financieel gezonde en duurzame economie heeft een aantrekkende werking op Dongen. We willen een aantrekkelijk plek zijn voor bedrijven om zich te vestigen en gevestigd te blijven.

Uitvoeringsprogramma

Met de economische visie hebben we een stevige basis gelegd waar we de komende jaren op kunnen voortborduren met tal nieuwe ontwikkelingen. Als gemeente willen we de verbindende partij zijn tussen ondernemers, werknemers, werkzoekenden, inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt, studenten. In samenwerking met lokale ondernemers en het onderwijs is een visie ontwikkeld. In 2025 ligt de focus op de uitvoering van een 10-puntenplan. Dit is het uitvoeringsprogramma van de economische visie.

Tichelrijt

In 2025 gaan we nieuwe stappen zetten in het kader van onze (lange termijn) ambitie om Tichelrijt te ontwikkelen tot het meest duurzame bedrijventerrein in Hart van Brabant. Aanpassingen in het wegennet gebeuren zoveel als mogelijk duurzaam en op circulaire wijze. Bij nieuwbouw van bedrijven sturen we op duurzame en klimaat neutrale bouw. Daarnaast gaan we een verkenning doen: hoe kan het (openbaar) groen bijdragen aan een prettig verblijf en het terugdringen van hittestress?

De Wildert

Ons bedrijventerrein De Wildert valt binnen het zoekgebied voor de nieuwbouw van een converterstation. Daar wordt energie omgezet van nog te bouwen windparken op zee en vervolgens aangesloten op de nieuw te bouwen 380kV hoogspanningsverbinding. Met onze partners Tilburg en Midpoint Brabant onderzoeken we of en hoe bij De Wildert een initiatief tot ontwikkeling kan worden gebracht waarbij elektriciteit, waterstof en warmte elkaar vinden.

Midpoint Brabant Services

Station 88, gefinancierd vanuit gemeente Tilburg en Midpoint Brabant, gaat geleidelijk op in Midpoint Brabant onder de noemer Midpoint Brabant Services. Dit wordt de verbindende schakel en aanjager van ondernemend Midden-Brabant. Hierdoor brengen we ondernemers van inspiratie naar activatie. Door de gebundelde krachten werken we aan een slimme, duurzame regio en brede welvaart. Vanaf 2025 vragen we om een structurele bijdrage voor Midpoint Services.

Veiligheid en openbare ruimte

Bij de inrichting van de openbare ruimte gaan we voor een gezonde leefomgeving. We hebben aandacht voor groen en biodiversiteit, de inclusieve samenleving, water, duurzaamheid, recreatie en bewegen, gezondheid, tegengaan van hittestress, bewustwording en veiligheid. Bij beheer en vernieuwing passen we indien mogelijk circulaire economie toe.

Middellaan

In het groenbeleidsplan is aangegeven dat de Middellaan een mooie entree moet zijn op A-niveau. In 2025 zijn eenmalig uitgaven opgenomen voor grondverbetering en het aanbrengen van bloembollen en kruidenmengsel.

Speeltoestellen

Er komt een nieuw beleidsplan speeltuinen Dongen. Voor 2025 ligt de nadruk op inspectie en onderhoud. Vanaf 2026 komen er acties vanuit het beleidsplan.

Ontmoetingsplaats jongeren

Om jongeren de ruimte te geven om naar buiten te gaan, samen te komen en bij te praten, doen we onderzoek naar het plaatsen van een nieuwe Jongeren Ontmoetingsplaats (JOP), rekening houdend met onder meer verkeer en veiligheid.

Veiligheidsmonitor

In 2025 gaan we deelnemen aan de Veiligheidsmonitor van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) om de veiligheidsbeleving van onze inwoners in hun eigen buurt te meten. Het onderzoek heeft in elk oneven jaar plaats.

Zorg & veiligheid

We zetten in 2025 extra in op het versterken van de verbinding tussen zorg en veiligheid. In ons lokale netwerk brengen we resultaten en knelpunten systematisch in beeld. We evalueren de samenhang in veiligheid, hulp en ondersteuning en verbeteren en/of borgen de kwaliteit.

Cybercriminaliteit

Het weerbaarder maken van onze inwoners, ondernemers en gemeentelijke organisatie tegen cybercrime en digitale criminaliteit heeft een hoge prioriteit in 2025.

Omgevingswet

Op 1 januari 2025 is de Omgevingswet 1 jaar in werking. Het eerste jaar stond in het teken van wennen, in praktijk brengen van de wet en het aanscherpen van onderdelen en procedures. In 2025 en verder wordt verder ingezet op het opstellen van programma's, onder meer Wonen. Het omzetten van het tijdelijk omgevingsplan naar een gemeente dekkend omgevingsplan dient te zijn afgerond voor 2032.

Verkeer

Het vergroten van de verkeersveiligheid in onze gemeente is continu een belangrijk doel. Ook willen we inspelen op groeiende en veranderende behoefte aan mobiliteit als gevolg van ruimtelijke, sociale en economische ontwikkelingen.

Beleidsplan

In 2025 komt er een nieuw verkeersbeleidsplan voor onze gemeente. In de aanloop hiernaartoe ondertekenen we met andere Brabantse gemeenten een provinciaal plan voor het integraal verbeteren verkeersveiligheid.

Kruisingen

In 2025 gaan we door met het verkeersplan centrum. De kruising Tramstraat – Kardinaal van Rossumstraat wordt aangepakt. Daarna volgt de kruising Tramstraat – Wilhelminastraat. Verder staan voor 2025 diverse kruisingen en wegen op de planning voor een onderzoek/uitvoering voor een herinrichting en/of onderhoud. Met de gemeente Tilburg zijn we in overleg voor het veiliger maken van de kruising Vierbunderweg-Kanaaldijk.

N629

De uitvoering van de N629 stagneert door brekende stikstofdepositie in omliggende natuurgebieden in de gebruiksfase van het nieuw aan te leggen tracé. Op basis van een nieuw verkeersmodel, Aeriusberekening, en mogelijk jurisprudentie ontstaan wellicht nieuwe inzichten. Vanuit de besluitvorming van de Provincie ontstaat er in december meer duidelijkheid over de voortgang. Begin 2025 zullen we de verkregen informatie afwegen en wellicht in de besluitvorming 2025 meenemen. Vanuit de gemeente blijven wij samen met gemeente Oosterhout en de Provincie hard werken aan het gerealiseerd krijgen de N629.

Communicatie

In het laatste kwartaal van 2024 heeft een onafhankelijk onderzoek plaats naar de externe communicatie van de gemeente Dongen, zoals opgenomen in het coalitieakkoord. De uitkomsten en actiepunten worden in 2025 voor het eerst in de praktijk gebracht.

Ambtelijke capaciteit

Om alle ambities waar te kunnen maken, moeten we de uitvoeringskracht vergroten van onze gemeentelijke organisatie. Zowel maatschappelijke als wettelijke ontwikkelingen vragen om aanpassing van onze organisatie. We blijven investeren in de ontwikkeling en de ondersteuning van onze drie belangrijke bestuurlijke pijlers zoals we die bij de behandeling van de Kadernota hebben benoemd: wonen, duurzaamheid en sociale basis.

300+ diensten en producten

Onze dienstverlening ontwikkelt zich mee met de samenleving en neemt steeds verder toe in veelzijdigheid. In 2025 leveren we meer dan 300 diensten en producten aan onze lokale samenleving. Van school tot riool, van paspoort tot jeugdzorg, van woningbouw tot energieloket, van gezonde leefstijl tot hulp bij armoede en schuld, van veilig verkeer tot afvalinzameling, van bedrijventerrein tot sportveld, van milieustraat tot sociale zorg, van duurzaam wonen en duurzaam ondernemen tot samen genieten van festiviteiten en mogelijk maken van evenementen ook komend jaar is de interactie groot tussen inwoners, ondernemers, verenigingen, organisaties, partners en gemeente.

Financieel Perspectief 2025-2028

De afgelopen vijf jaar is een gedegen financieel beleid neergezet, waardoor we steeds door konden gaan met investeren in onze gemeente Dongen. We zien schommelingen in de uitkering van het Rijk en vanaf 2026 ontvangen gemeenten fors minder geld. Dat geldt voor vrijwel alle gemeenten. De gemeente Dongen staat er financieel solide voor, waardoor drastische ombuigingen vooralsnog niet nodig zijn.

Minder geld vanaf ravinjaar 2026 vanuit het Rijk, betekent wel dat ook Dongen de komende jaren minder te besteden heeft. Binnen de beschikbare budgetten zijn daarom keuzes gemaakt. In de basis is dit gebeurd binnen de drie grote thema's die voortkomen uit het coalitieakkoord: de sociale basis, duurzaamheid en circulaire economie, wonen en bouwen.

De totale woonlasten voor onze inwoners liggen voor het eerst sinds jaren onder het landelijk gemiddelde. Vanuit onze solide koers kunnen we door blijven gaan met stevig investeren in onze drie lokale kernen Dongen, 's Gravenmoer en Klein-Dongen-Vaart.

Algehele financiële positie

In onderstaande tabel is het begrotingssaldo (voor en na mutaties van de reserves) opgenomen. Voor 2025 presenteert het college een positief saldo voor reservemutaties van € 997.000. Doordat (per saldo) een bedrag van € 754.000 wordt toegevoegd aan de reserves, ontstaat een positief begrotingssaldo (na reservemutaties) van € 243.000.

In 2026 slaat het positieve begrotingssaldo om in een enigszins negatief saldo. Dit houdt verband met de ravijnjaren. In 2026 en 2027 is de Algemene Uitkering fors lager dan daarvoor. Voor het Gemeentefonds als geheel gaat het om een daling van ruim € 3 miljard. Op advies van de VNG presenteren we in de voorliggende Programmabegroting het begrotingssaldo waarbij wordt uitgegaan van de lagere Algemene Uitkering. Op die manier wordt (op landelijk niveau) zichtbaar voor welke tekorten Nederlandse gemeenten zich vanaf 2026 gesteld zien.

Belangrijkste financiële cijfers	2025	2026	2027	2028
Begroting (x € 1.000)				
Begrotingssaldo voor reservemutaties	997	-132	682	202
-/- Reservemutaties	754	38	7	7
Begrotingssaldo na reservemutaties	243	-171	675	196
Kengetallen				
Structurele exploitatieruimte	1,6%	0,8%	0,6%	0,6%
Structurele exploitatieruimte	1,6%	0,8%	0,6%	0,6%
Netto schuldquote	112%	124%	133%	133%

Tevens is in de tabel opgenomen de ontwikkeling van de solvabiliteit en de netto schuldquote. Ten aanzien van beide kengetallen heeft uw raad twee belangrijke normen vastgesteld. Allereerst is besloten dat de hoogte van de netto schuldquote uiterlijk in 2028 moet zijn afgebouwd tot onder de 130%. Dit doel wordt gerealiseerd.

Daarnaast heeft uw raad besloten werk te maken van het verbeteren van de solvabiliteit via een jaarlijkse storting in de algemene reserve van € 0,5 miljoen. Door de positieve Jaarrekeningen zijn de afgelopen jaren extra stortingen gedaan. Op het dieptepunt in 2019 lag de solvabiliteit onder de tien procent, maar inmiddels is die gestegen naar 19,2%. We willen blijven investeren in onze gemeenschap, daardoor is de jaarlijkse storting in de algemene reserve ter verbetering van de solvabiliteit voor 2025 nog opgenomen in de Begroting, maar wordt die vanaf 2026 als ruimteliener aangeboden ter dekking van de ambities.

De ravijnjaren vertroebelen in belangrijke mate de kengetallen in bovenstaande tabel en de opbouw van de financiële positie. Zonder ravijnjaren zou de solvabiliteit in de komende jaren rond de 19% blijven en de netto schuldquote onder de 120%. In paragraaf B is de ontwikkeling van de financiële positie beschouwd in een breder perspectief.

Financieel meerjarenperspectief

In de eerste Bestuursrapportage van 2024 (Berap 2024-1) hebben we uw raad geïnformeerd over het actuele meerjaren beeld van de gemeentelijke begroting. Dit beeld was het startpunt voor het opstellen van het nieuwe financieel perspectief in deze Begroting. Hierna is de verhoging van de algemene uitkering uit de Meicirculaire 2024 verwerkt. Uw raad is eerder geïnformeerd over de uitkomsten hiervan.

In onderstaande tabel worden per categorie de belangrijkste mutaties weergegeven die in de Begroting zijn verwerkt. Grofweg worden hierbij mutaties met een omvang van meer dan € 50.000 weergegeven en toegelicht. In de programmahoofdstukken worden per thema de mutaties toegelicht.

Financieel Perspectief (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Perspectief conform Berap 2024-1	1.018	-1.410	-890	-890
Autonome mutaties				
Meicirculaire 2024	2.068	3.159	3.110	3.092
Autonome ontwikkeling personeelskosten inclusief cao	-780	-996	-996	-996
Indexeringen subsidies en verbonden partijen	-838	-774	-674	-681
Herijking kapitaallasten	315	179	-396	-996
WMO-begeleiding	-155	-73	-73	-73
Indicatie energiekosten	-54	-54	-54	-54
Indexering OZB IMOC 2,2%	154	154	154	154
Begrotingsontwikkeling doelgroepenvervoer	-197	-197	-197	-197
Overige autonome ontwikkelingen	-633	-43	-52	-1
Totaal autonome mutaties	-120	1.319	-822	247
Ruimtevragers				
Ontwikkeling stevige lokale teams op onderdeel jeugdwet	-300	-300	-300	-300
Eagle Shelter	-68	-68	-68	-68
Bijdrage Stronk	-50	-50	-	-
Actualisatie DVO-gemeente Tilburg	-50	-70	-80	-90
Uitbreiding formatie Team VTH – trainee toezicht	-70	-70	-70	-70
Overige ruimtevragers	-824	-466	5	468
Formatieontwikkelingen	-1.025	-974	-511	-511
Totaal ruimtevragers	-2.388	-1.978	-994	-530
Ruimtebieders				
Bijstelling exploitatiebijdrage De Vennen	116	110	111	111
Stofkamanalyse	287	287	287	287
Herberekening tarieven riool en afvalstoffen	665	665	665	665
Structureel inboeken onder uitputting BCF	250	250	250	250
Overige ruimtebieders	415	545	418	51
Totaal ruimtebieders	1.734	1.863	1.737	1.369
Begrotingssaldo na reservemutaties	243	-171	675	196

Autonome ontwikkelingen

In de meerjarenbegroting 2025-2028 zijn diverse autonome ontwikkelingen verwerkt. Dit betreft mutaties waarop we als gemeente niet of nauwelijks invloed kunnen uitoefenen. Het gaat hierbij om:

- Meicirculaire 2024: Zoals eerder toegelicht leidt de Meicirculaire 2024 tot een toename van de hoogte van de Algemene Uitkering. Bij de verwerking in de begroting is hierbij rekening gehouden met

toegekende bedragen die reeds in onze begroting verwerkt waren (zoals de extra middelen Jeugdzorg).

- Sociale lasten personeel, inclusief cao: De personeelslasten zijn bepaald op basis van de actuele inzichten per 1 juli 2024. De stijging wordt veroorzaakt door hogere sociale premies. Daarnaast is een aanname gemaakt voor de te verwachten cao-ontwikkeling. De huidige cao voor gemeenten loopt af op 1 januari 2025. De verwachte cao-ontwikkeling is gebaseerd op het indexcijfer loonvoet publieke sector uit de Meicirculaire. Deze bedraagt voor 2025: 4,4%.
- Indexering subsidies en verbonden partijen: Subsidiebudgetten en veel contracten (bijvoorbeeld binnen de zorg) stijgen met het landelijk inflatiepercentage. Deze wordt gebaseerd op de Meicirculaire 2024 en bedraagt voor 2025: 2,2%. Hierdoor nemen onze uitgaven aanzienlijk toe. De bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen volgen uit de besluitvorming over de Begroting in het algemeen bestuur van de betreffende regeling.
- Herijking kapitaallasten: De kapitaallasten zijn herijkt op basis van het bijgestelde investeringsplan 2025-2028. Hierbij is in 2025 gerekend met een rekenrente van 0,75%. De kapitaallasten worden nu gerekend in het jaar na de afgeronde werkzaamheden.
- Indexering OZB: Zoals aangegeven in de Kadernota wordt bij de vaststelling van het OZB-tarief rekening gehouden met de inflatie. Dit betekent dat de opbrengst meerjarig stijgt met de inflatie (2,2%). Wel worden voor de verschillende OZB-categorieën verschillende percentages gehanteerd. Zie hiervoor ook de inleiding en paragraaf A Lokale Heffingen.
- De energiekosten zijn onder de autonome ontwikkelingen opgenomen, de kosten voor de gemeentelijke gebouwen zullen in de aankomende jaren blijven stijgen door de hogere inkooprijzen van onder andere gas.
- Hogere cliëntaantallen Hulp-bij-Huishouden: Er is sprake van een aanhoudende vergrijzing, dit leidt tot een stijging van het aantal cliënten. Daarnaast zijn de tarieven geïndexeerd.
- De DVO met Tilburg zorgt voor een veilige en betrouwbare digitale omgeving. De extra kosten zijn nodig voor licentie, online veiligheid en stijgende prijspeil bij bijvoorbeeld Microsoft.

Ruimtevragers

Naast de autonome ontwikkelingen is sprake van beleidsintensiveringen oftewel ruimtevragers. Het kan hier gaan om nieuw beleid, maar doorgaans is sprake van een uitbreiding of het simpelweg duurder worden van bestaand beleid. Dit kan lokaal geïnitieerd zijn, maar even goed kan het gaan om landelijke wetgeving. De belangrijkste ruimtevragers worden hieronder toegelicht:

- De ontwikkeling van stevige lokale teams op onderdeel jeugdwet wordt in het leven geroepen om ondersteunende hulp te bieden aan te lokale jeugd. Er is ervoor gekozen om dit als gemeente steeds meer zelf vorm te geven in plaats van dit uit te besteden bij derden.
- De Eagle Shelter is al een bestaand initiatief waarbij de werkzaamheden niet meer kunnen worden uitgevoerd binnen bestaand budget. Om het gebruik en de kwaliteit te waarborgen is er extra geld beschikbaar gesteld om mogelijk extra mensen in te zetten bij de Eagle Shelter.
- Stichting Stronk is een jeugd werkplaats die kans biedt voor jongeren om gehoord te worden en begeleiding te krijgen. Het groeiende beroep van jongeren op Stronk vraagt om een uitbreiding van het bestaande budget.
- Formatie-uitbreiding van de gemeentelijke organisatie: Om de landelijke groei aan gemeentelijke taken en rollen lokaal bij te kunnen benen, is uitbreiding van de personele formatie noodzakelijk. In totaal is verspreid over de organisatie 14 fte aan extra capaciteit nodig.
- De overige ruimtevragers laten in het meerjarenperspectief vanaf 2027 een voordeel zien. Dit betreft het verlagen van bestaande budgetten ter dekking van nieuwe ontwikkelingen.

Ruimtebieders

Tegenover de ruimtevragers staan ook enkele ruimtebieders:

- Afgelopen zomer is geanalyseerd bij welke budgetten wij afgelopen 3 jaar structureel geld hebben overgehouden. Bij deze budgetten is vervolgens een inhoudelijke analyse afgenomen waarbij gekeken is wat de verklaring kan zijn voor de onder uitputting. Na de inhoudelijke beoordeling resteerde een overzicht van budgetten die afgeroomd kunnen worden.
- Herberekening tarieven afvalstoffen- en rioolheffing: Bij de afvalstoffen- en rioolheffing is sprake van een gesloten systeem. Middelen die met de heffingen worden opgehaald worden voor dit doel ingezet. Voor de bepaling van de benodigde inkomsten zijn de uitgaven en inkomsten die toegerekend mogen worden aan de rioolheffing geactualiseerd.
- Het BTW-compensatiefonds (BCF) is opgericht om BTW weg te nemen bij decentrale overheden. Er is een plafond-bedrag opgenomen in het fonds. Als dit plafond niet wordt bereikt, wordt het resterende bedrag gestort in het gemeente- en provinciefonds. Sinds de invoering van het BCF is er

jaarlijks sprake van een onder uitputting. De provincie heeft in zijn rol als toezichthouder bepaald dat deze structureel in de Begroting mag worden opgenomen.

Beoordeling structureel begrotingssaldo

Voor de beoordeling van het structurele begrotingssaldo moeten de incidentele baten en lasten worden gecorrigeerd. In onderstaande tabel is het gecorrigeerde saldo weergegeven. Hieruit blijkt dat er sprake is van een structureel sluitende begroting. In 2026 slaat dit om in een negatief begrotingssaldo als gevolg van de daling van de Algemene Uitkering (de ravijnjaren).

Structureel begrotingssaldo (x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
<i>Begrotingssaldo na reservemutaties</i>	243	-171	675	196
Saldo van incidentele baten en lasten	1.238	251	7	2
Structureel begrotingssaldo	1.481	80	668	194

Inhoudsopgave

Begroting in één oogopslag	3
Aan onze gemeenteraad	4
Financieel Perspectief 2025-2028	10
Inhoudsopgave	14
Beleidsbegroting	15
Leeswijzer	16
Kerngegevens	17
1. Dongen Leeft!	18
2. Dongen Zorgt!	31
3. Veilig Dongen!	46
4. Dongen Onderneemt!	53
5. Dongen Dient!	60
Algemene dekkingsmiddelen en overhead	71
Paragraaf A Lokale heffingen	75
Paragraaf B Weerstandsvermogen en risicobeheersing	81
Paragraaf C Onderhoud kapitaalgoederen	88
Paragraaf D Financiering	91
Paragraaf E Bedrijfsvoering	95
Paragraaf F Verbonden partijen	100
Paragraaf G Grondbeleid	108
Paragraaf H Openbaarheid	110
Financiële begroting	111
Overzicht van baten en lasten	112
Uiteenzetting van de financiële positie	116
Investeringsplan	120
Bijlagen	124
Bijlage 1: Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld	124
Bijlage 2: Bijlage bij risicoprofiel	126

Beleidsbegroting

A. Opbouw van de begroting

Deze begroting bestaat uit twee delen en een aantal bijlagen. In deel 1 "Beleidsbegroting" kunt u de programma's en de verplicht voorgeschreven paragrafen lezen. In deel 2 "Financiële begroting" geven we het overzicht weer van baten en lasten, de uiteenzetting van de financiële positie en het investeringsplan.

Deze Programmabegroting heeft dezelfde opzet als vorig jaar. Het programmaplan is opgebouwd aan de hand van de vijf pijlers van de toekomstvisie en de overzichten van algemene dekkingsmiddelen en overhead. De vijf pijlers uit onze toekomstvisie zijn: Dongen Leeft, Dongen Zorgt, Veilig Dongen, Dongen Onderneemt en Dongen Dient. Dat zorgt voor herkenbaarheid, uniformiteit en duidelijkheid. Een programma is onderverdeeld in een aantal thema's.

Beleidsthema's

De indeling binnen de thema's is zoals we die bij de programmabegroting 2022-2025 hebben ingezet. U vindt in elk thema antwoord op de vragen:

- Wat willen we bereiken? Hierbij is onderscheid gemaakt tussen enerzijds de strategische doelstellingen (het bovenliggende doel binnen een bepaald thema) en anderzijds de beleidsdoelstellingen (de concrete doelstellingen van het beleid binnen een thema).
- Welke risico's kunnen onze doelstellingen in de weg staan? Deze vraag geeft inzicht in de belangrijkste beleidsrisico's. Daar waar relevant is aangegeven hoe we met deze risico's omgaan.
- Wat gaan we daarvoor doen? Nieuw is dat we hierbij onderscheid maken tussen reguliere activiteiten, speerpunten voor 2025 en overige ontwikkelingen.
- Wat mag het kosten? De kosten zijn onderverdeeld naar taakveld, waarbij de kolom 2025 is gebaseerd op de primitieve begroting. Deze taakvelden zijn landelijk gedefinieerd en voorgeschreven.

Daarnaast vindt u in elk thema de relevante beleidsindicatoren.

Het hierboven genoemde onderscheid tussen speerpunten en overige ontwikkelingen geeft de mogelijkheid om de voortgang in 2025 op een heldere wijze te monitoren. Van de speerpunten zullen we in de eerste twee bestuursrapportages en ten slotte in de Jaarrekening met een stoplichtenmodel aangeven in hoeverre deze zijn gerealiseerd.

Elk programma opent met een infographic en daarna de belangrijkste kerncijfers binnen dat programma. Die kerncijfers zijn ontleend aan ons eigen dashboard dongen.incijfers.nl. We nodigen u uit op deze website te kijken naar meer beschikbare data. Een link via een QR-code is te vinden op de pagina met kerncijfers.

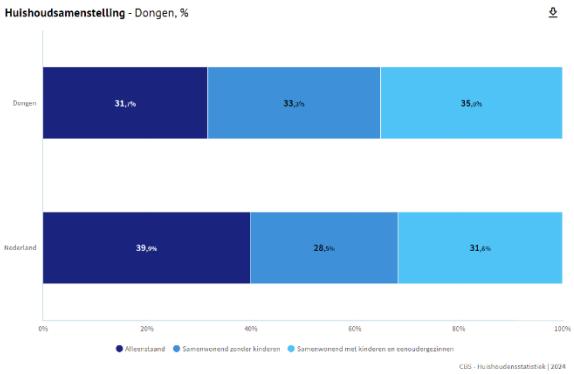
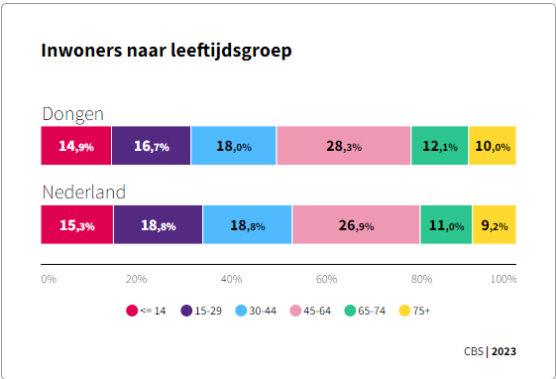
Paragrafen

Na de beleidsthema's zijn de (verplicht voorgeschreven) paragrafen opgenomen. Een paragraaf geeft een dwarsdoorsnede van de Begroting vanuit een bepaald perspectief over alle programma's heen.

De begroting bevat de volgende paragrafen:

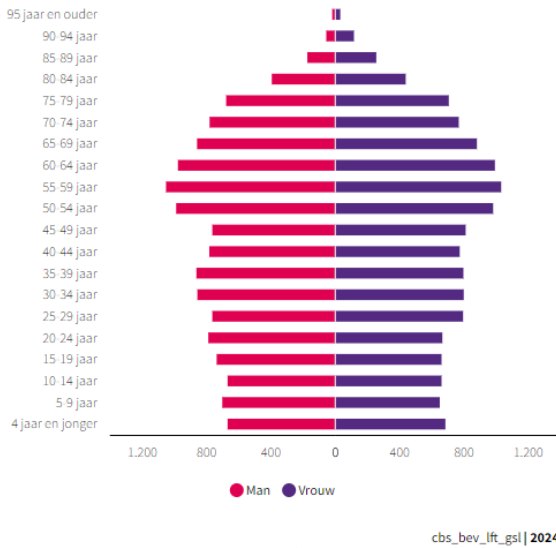
- A. Lokale heffingen
- B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- C. Onderhoud Kapitaalgoederen
- D. Financiering
- E. Bedrijfsvoering
- F. Verbonden Partijen
- G. Grondbeleid
- H. Openbaarheid

Kerngegevens

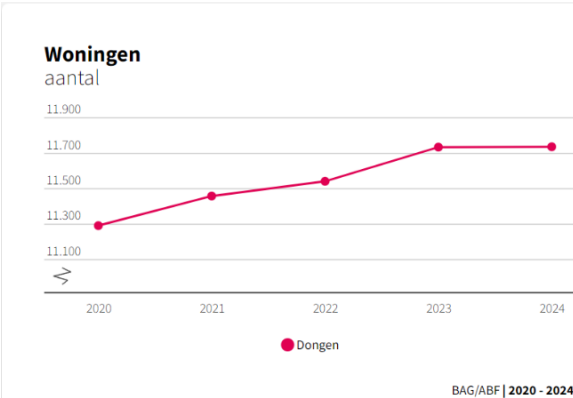
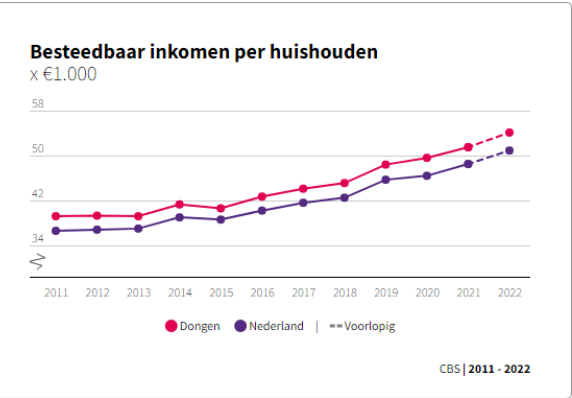
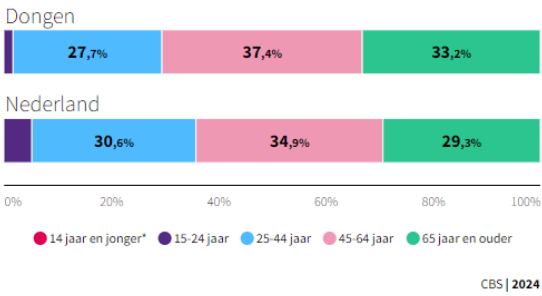

Leeftijdspiramide

Dongen, aantal personen

Huishoudens naar leeftijd en samenstelling

Wat willen we bereiken?

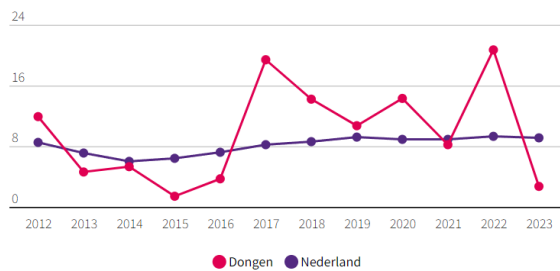
- ✓ Aanbod van woningen vergroten voor de diverse doelgroepen
- ✓ Duidelijkheid over flexwoningen
- ✓ Een toekomstbestendig buitengebied
- ✓ Een duurzaam en klimaatbestendig Dongen
- ✓ Verkeersveiligheid vergroten
- ✓ Inclusieve samenleving: zorg, sport, cultuur, onderwijs zijn voor iedereen bereikbaar
- ✓ Behoud van gemeentelijke monumenten en objecten met identiteitswaarde

Wat gaan we doen?

- ➔ Aanvang nieuwbouw Noorderbunder
- ➔ Planologische procedure Vijf Turven
- ➔ Start van programma buitengebied
- ➔ Uitvoeren van verkeersplan centrum: aanpak kruisingen Tramstraat
- ➔ Bevorderen van isoleren woningen
- ➔ Opstellen route voor warmteprogramma
- ➔ Nieuwe nota Cultureel Erfgoed
- ➔ Gefaseerd opzetten van Omgevingsplan
- ➔ Opstellen van integrale visie De Donge

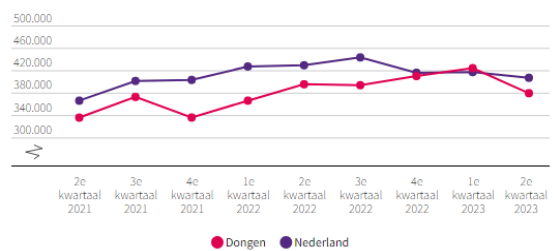
DONGEN LEEFT

Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen

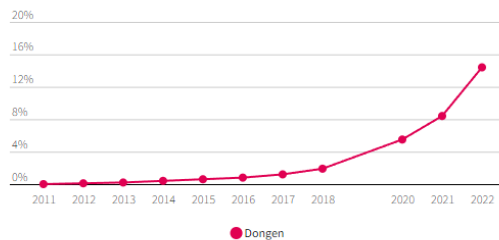
BAG/ABF | 2012 - 2023

Gemiddelde koopsom

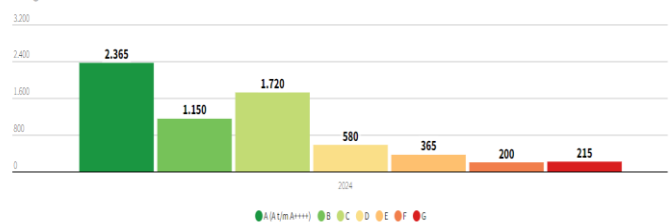
Kadaster | Q2 2021 - Q2 2023

Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit

berekening | 2011 - 2022

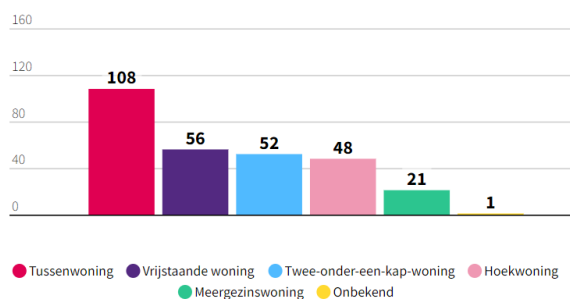
Woningen met geregistreerd energielabel Dongen, aantal

RVO | 2024

Transacties

Dongen, aantal

Kadaster | 2023

Scan de QR-code voor meer informatie.

1. Dongen Leeft!

Het programma Dongen Leeft! gaat over het brede terrein dat bepaalt hoe het is om in Dongen te leven. Leven gaat dan om het vinden van een duurzame eigen plek om te wonen. De vraag naar woningen is groot. Er wordt volop ingezet om voor de verschillende doelgroepen voor de langere termijn de juiste woningen te realiseren. Maar leven is meer dan wonen alleen. We bouwen aan een gezonde leefomgeving door te investeren in leefbare en sociale wijken en kernen. Een gezonde leefomgeving vraagt ook om een (vitaal) buitengebied met een rijke biodiversiteit, schoon water, een groen landschap met ruimte om te ondernemen en te recreëren.

Dongen kent een rijk verenigingsleven. Inwoners zijn lid van sportverenigingen, bezoeken evenementen en gaan naar de bibliotheek. In de basis zijn alle ingrediënten aanwezig om Dongen ook in de toekomst de gemeente te laten zijn waar het prettig duurzaam wonen, werken, leven en verblijven is, maar waar ook onze geschiedenis en herkomst herkenbaar en beleefbaar blijft.

Duurzaamheid en klimaat hebben in de afgelopen jaren een belangrijke plaats ingenomen om prettig te kunnen leven en dat geldt zeker ook voor de toekomst. Dongen is dan ook volop aan het verduurzamen. Zonnepanelen worden geplaatst, nieuwe woningen worden aardgasloos gebouwd en bestaande gebouwen worden verduurzaamd waarbij wordt ingezet op het stimuleren van isoleren. De hoge energiekosten geven hiervoor een extra aanleiding. Met het oog op de klimaatveranderingen zoals droogte, hittestress en hevige regenval zal Dongen investeren om onze leefomgeving leefbaar te houden.

“Dongen Leeft!” is vooral een programma waarbinnen kaders worden geschapen en wordt ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Bij de ontwikkelingen in het maatschappelijk domein wordt (waar mogelijk) gezocht naar andere invullingen en een andere manier van werken. De instandhouding van onze duurzame en leefbare omgeving zien wij als dienstverlening aan onze inwoners. Dit is daarom opgenomen in het programma “Dongen Dient!”.

110 Omgeving

Strategische doelstellingen

- De openbare ruimte is (verkeers)veilig en (multi)functioneel ingericht. Goede toegankelijkheid, verkeer, bewegen, beleving, ontmoeting en veiligheid komen hier samen.
- Er is een woningvoorraad die past bij de omvang, aard en samenstelling van de bevolking.
- Het is fijn wonen, werken en verblijven in Dongen.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Verkeersveiligheid vergroten door mensgerichte en gedrag beïnvloedende maatregelen.
- Bij de inrichting van de openbare ruimte passen we indien mogelijk circulaire economie toe en hebben we aandacht voor groen en biodiversiteit, de inclusieve samenleving, water, duurzaamheid, recreatie en bewegen, gezondheid, tegengaan van hittestress, verkeer, kunst, veiligheid, bewustwording, beheer en ondergrondse infrastructuur.
- Onze woningvoorraad brengen we meer in lijn met de demografische opbouw van onze bevolking op basis van de provinciale woningbouwcijfers. De provinciale prognoses hebben we eind 2023 ontvangen en verwerkt in onze plannen. Daarbij is gezocht naar nieuwe inbreidings- en uitbreidingslocaties.
- We proberen een gevarieerd aanbod te realiseren voor verschillende doelgroepen. In de nieuwe woonzorgvisie is conform de afspraken uit de Woondeal een verdeling opgenomen van 30% sociale huur en 40% middeldure huur en/of betaalbare koop (in totaal 70% betaalbaar) en 30% vrije sector.
- De inwoners van onze kernen waarderen de leefbaarheid tenminste als ‘ruim voldoende’. We gaan voor een inclusieve samenleving waarin zorg, sport, cultuur en onderwijs voor iedereen toegankelijk zijn. Een gezonde leefomgeving is vanzelfsprekend groen, met voldoende mogelijkheden om deze te gebruiken voor ontmoeting en ontspanning.
- Bewoners en ondernemers van het buitengebied krijgen meer duidelijkheid over ontwikkelingsmogelijkheden in diverse deelgebieden waarbij gestreefd wordt naar een gezonde bodem en waterkwaliteit ter bevordering van de biodiversiteit.

Beleidsrisico's

- Bij de ontwikkeling van woningbouwlocaties zijn we afhankelijk van landelijke ontwikkelingen, onder meer de langere doorlooptijd voor de aanleg van nutsvoorzieningen en stijgende bouwkosten. In Dongen hebben we weinig last van beperkingen door stikstof bij de bouw.
- Om locaties voor woningbouw geschikt te maken, worden ruimtelijke procedures doorlopen. Bij de ruimtelijke procedures kan gedacht worden aan de volgende procesrisico's:
 - Vertraging door onverwachte tegenvallers of uitvoeren van eisen voortvloeiend uit diverse wet- en regelgeving;
 - Bezwaar en/of beroep procedures;
 - In het ergste geval geen vaststelling van het omgevingsplan door de raad of vernietiging van het plan na een gerechtelijke procedure. Actief sturen op realisatie van gewenste woningtypes, in een vroeg stadium integraal een ontwikkeling bespreken en aan de voorzijde de goede dialoog voeren, zijn middelen om de risico's te beperken.
- Werken met de Omgevingswet (vanaf 1 januari 2024):
 - Het omzetten tijdelijk omgevingsplan naar gemeente dekkend omgevingsplan dient voor 2032 afgerond te zijn.
 - Processen intern en met externe partners zijn nog niet volledig de ingericht en afgestemd;
 - ICT landelijk niet op orde (gefaseerde invoering);
 - Vertraging in processen en inhoudelijke onduidelijkheid (eigen maken van en leren werken met de nieuwe wet). Door gezamenlijk op te trekken met regiogemeenten en ketenpartners, ondersteuning VNG en externe adviseurs proberen we deze risico's te beperken.
- Voor de aanleg van de N629 zijn we afhankelijk van landelijke wet- en regelgeving en beleid van de provincie. Deze factoren bepalen voor een groot deel of er op afzienbare tijd een doorstart kan worden gemaakt met de plannen voor een nieuw tracé N629. Als dit positief uitvalt zullen ook onderzoeken waarvan de houdbaarheid is verstreken opnieuw gedaan moeten worden met eventueel nieuwe consequenties.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- We zorgen voor een inrichting van de openbare ruimte waar wonen, werken, verblijven en verplaatsen in balans naast elkaar kunnen bestaan. Dit doen we door zowel fysieke maatregelen als maatregelen gericht op educatie en gedragsbeïnvloeding/ gezondheid.
- We faciliteren gebiedsontwikkeling en voeren planologische procedures uit (van individueel verzoek tot grote uitbreidingslocaties).
- We zorgen dat we voldoende bouwgrond beschikbaar hebben voor wonen, werken en verblijven. Het sturen hierop kan door het verwerven en ontwikkelen van gronden maar ook door het opstellen van gebiedsvisies en sturing via planologische procedures.

Speerpunten 2025

- We faciliteren marktpartijen om te komen tot een locatie en voorstel voor het realiseren van flexwoningen.
- Ontwikkeling Noorderbunder – Start van de bouw van de woningen in fase 1.
- Ontwikkeling Vijf Turven – Het stedenbouwkundig plan is definitief en het planologisch traject is in gang gezet.

Overige ontwikkelingen

- We geven invulling aan de ambities en opgaven op het gebied van wonen via het programma Wonen. Dit bestaat onder meer uit de volgende bouwstenen:
 - Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. In 2024 zijn de eerste ervaringen opgedaan met het werken met deze wet. De gemeente heeft tot 1 januari 2032 de tijd om te komen tot een gemeente dekkend omgevingsplan. Dit wordt in fases opgesteld. In 2025 is vaststelling van het eerste deelplan voorzien. In 2025 en verder wordt verder ingezet in op het opstellen van programma's, onder meer Wonen. In 2025 is het programma Buitengebied afgerond. De uitvoering van het programma Buitengebied (inclusief Vitaal buitengebied) wordt aansluitend verder uitgewerkt.

- In 2024 en 2025 wordt in regionaal verband verder gewerkt aan het uitvoeringsprogramma van het ontwikkelingsperspectief Stedelijke regio Tilburg-Breda (SRBT). In 2024 is gewerkt aan onderdelen van dit perspectief onder meer op het gebied van de landelijk gebied en aan de uitdraag voor de dorpenstrategie. De dorpenstrategie zal in 2025 tot stand komen in de vorm van een toolbox.
Voor het landelijk gebied is een nieuw project in voorbereiding voor toekomstbestendig landelijk gebied als uitwerking van de Regionale Omgevingsagenda (ROA) Hart van Brabant.
- Woningbouwprogramma:
Eind 2023 zijn de nieuwe provinciale bevolkingsprognoses bekend geworden. Daaruit blijkt dat er tot 2040 behoefte is aan 2.115 nieuwe woningen in de gemeente Dongen. Dat betekent een forse bouwopgave. Naast de al in voorbereiding zijnde woningbouwlocaties wordt in 2025 verder gewerkt aan het voorbereiden en realiseren van woningbouw.
Dit vindt onder meer plaats aan de hand van:
 - Verder uitwerken/ realiseren van de gemeentelijke uitbreidingslocaties De Vijf Turven en de Noorderbunder.
 - Het uitwerken/ uitvoeren van vaststelde gebiedsvisies Kloosteromgeving en Glorieux.
 - Het opstellen van een gebiedsvisie Achter de Vennen
 - Het opstarten van gebiedsvisie Kanaalzone Noord
 - Nadere uitwerking uitbreidingslocaties
 - Het voeren van procedures om woningbouw mogelijk te maken.
- De gemeente gaat via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVn) de stimuleringslening en de verzilvering aanbieden. De regelingen zijn bedoeld om woningen te verduurzamen en/of leeftijdsgeschied te maken.
- Op basis van de provinciale bevolkingsprognoses is de woningbouwopgave voor Dongen tot 2040 hoog. De ambitie om flexwoningen te realiseren is hoog. Flexwoningen zouden de mogelijkheid kunnen bieden om in een korter tijdsbestek een tijdelijk betaalbaar woningaanbod te kunnen realiseren.
Echter, veel projecten voor flexwonen zijn in financiële zin moeilijk sluitend te krijgen. Er zijn subsidiemogelijkheden waarop een beroep gedaan kan worden, maar daarbij moet rekening gehouden worden met een verplichte cofinanciering door gemeente of ontwikkelende partij.
In het najaar van 2024 ontvangt de gemeenteraad een update van het woningbouwprogramma, waaronder de stand van zaken rondom flexwonen.
- Nieuwe wetgeving en huisvestingsverordening
De rijksoverheid neemt de regie steviger in handen o.a. vanwege de wooncrisis.
In 2024 is de Wet betaalbare huur in werking getreden. Verwacht wordt dat de Wet versterking regie volkshuisvesting in 2025 gaat in werking treden. Vooruitlopend daarop wordt in regionaal verband gewerkt aan de voorbereiding van een huisvestingsverordening. De regiogemeenten vormen samen één woningmarktregio en overall spelen dezelfde problemen. Het is gewenst dat beleid zoveel mogelijk op elkaar wordt afgestemd. Daarom wordt de huisvestingsverordening in samenwerking met de regio voorbereid.
- Opstellen en vaststellen van een nieuw verkeersbeleidsplan. Dongen was en is volop in ontwikkeling. In de afgelopen jaren is veel veranderd in de openbare ruimte. Ruimtelijke en (sociaal) economische ontwikkelingen leiden tot een groeiende en veranderende mobiliteitsbehoefte. Het bestaande verkeersbeleidsplan dateert uit 2013 en sluit hier niet meer op aan. Het is tijd voor een nieuw verkeersbeleidsplan. Dat proces vergt de nodige ambtelijke capaciteit. Eerst wordt prioriteit gegeven aan het uitvoeren van diverse verkeersprojecten. Daarna wordt het opstellen van een nieuw verkeersbeleidsplan opgepakt.
- Infrastructuurprojecten
 - In het bestuursakkoord van de provincie Noord-Brabant is opgenomen dat infrastructuurprojecten onder druk staan. De uitvoering komt mogelijk in gevaar door de uitstoot van stikstof, het tekort aan grondstoffen en stijgende kosten. In de komende bestuursperiode zal de provincie scherpe keuzes moeten maken in wat wel en niet kan. Daarbij ligt de focus op de projecten waar de grootste knelpunten ontstaan. Voor Dongen is belangrijk de aanpak van de verkeers- en veiligheidsproblematiek van de N629. Vanuit de gemeente blijven wij samen met gemeente Oosterhout en de provincie hard werken aan het gerealiseerd krijgen van de N629.
 - De uitvoering van Verkeersplan 's Gravenmoer krijgt verder gestalte.
 - In het Investeringsplan 2024-2027 is het opnieuw oppakken van het verkeersplan voor het centrum van Dongen opgenomen. Voor de Tramstraat inclusief kruisingen is een verkeersveiligheidsanalyse opgesteld.

Beleidsindicatoren

Nieuwe woningen	Aantal nieuwgebouwde woningen per 1.000 woningen bestaande woningvoorraad				
	2019	2020	2021	2022	2023
	10,7	14,3	10,7	8,2	2,7
Leefbaarheid	Leefbaarheidssituatie per kern				
		2018	2020	2022	
	Dongen	Goed	Goed	Ruim voldoende	
	's Gravenmoer	Goed	Goed	Goed	
	Klein-Dongen-Vaart	Goed	Goed	Zeer goed	
Verhouding	Percentage koop- en huurwoningen				
		2020	2021	2022	2023
	Huur	29%	30%	30%	30%
	Koop	71%	70%	70%	70%
Koopsom (in € 1.000)	Gemiddelde verkoopprijs van een te koop aangeboden woning				
	2020	2021	2022	2023	
	304	355	393	408	

120 Leven

Strategische doelstellingen

- De Dongense samenleving is gezond, vitaal en veerkrachtig.
- Inwoners hebben een goede positieve fysieke en mentale gezondheid.
- Dongen is een omgeving waar het prettig wonen, werken, leven, verblijven en recreëren is.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

Sport

- Stimuleren van sport en bewegen en zorgdragen voor adequate voorzieningen (zoals accommodaties).

Verenigingsleven/ sociaal-cultureel

- Bevorderen van maatschappelijke participatie, versterken van sociale cohesie, koesteren van gemeenschapszin/leefbaarheid, de vele evenementen en activiteiten en het bloeiende verenigingsleven.

Cultuur

- Kinderen en jongeren ontwikkelen zich meer op het gebied van kunst en cultuur (zie ook Dongen Zorgt, thema onderwijs), daarnaast bevorderen we cultuurparticipatie, gelijke kansen en een centrale vindplaats voor kunst- en cultuuraanbieders in Dongen.
- In stand houden van onze gemeentelijke monumenten en identiteitsbepalende objecten en daarmee bijdragen aan een aantrekkelijke woon- en leefomgeving, voor zowel bewoners als bezoekers.

Recreatie en toerisme

- Stimuleren van mogelijkheden voor dag- en verblijfsrecreatie in onze gemeente (bij voorkeur in samenwerking met de Dongense recreatieve ondernemers) en daarmee onze positie in de regio op het gebied van recreatie en toerisme versterken.

Beleidsrisico's

- Een btw-verhoging per 2026 op bv. sportbeoefening, theatervoorstellingen, musea en boeken van 9 naar 21% maakt dat commerciële sportaanbieders, kunst en cultuur duurder worden.

Belangrijkste reguliere taken

We onderhouden contacten met inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers en verenigingsleven.

Sport

- We geven uitvoering aan de sport- en beweegvisie, waarbij we inzetten op sport- en beweegstimulering, sport en bewegen als middel, gemeentelijk sport- en beweegkapitaal en sport- en beweegeconomie. Daarnaast geven we uitvoering aan het Lokaal Sportakkoord als onderdeel van het GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord) en JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht).

Verenigingsleven/ sociaal-cultureel

- We zorgen voor adequate voorzieningen voor onze inwoners om te ontmoeten, te ontspannen en (passend bij hun mogelijkheden) zichzelf kunnen trainen voor de ontwikkeling van lichaam en geest. Door de beschikbaarheid en de (laagdrempelige) toegankelijkheid van deze voorzieningen, maken we activiteiten mogelijk en dragen we bij aan een gezonde en vitale samenleving.
- We geven uitvoering aan het subsidiebeleid. Subsidie is een instrument om maatschappelijke doelstellingen te bereiken.

Cultuur

- We geven uitvoering aan de visie op kunst- en cultuureducatie en zorgen voor subsidiëring van maatschappelijke organisaties.
- We zorgen voor invulling en subsidiëring van bibliotheekwerk.
- We zetten ons in voor het behoud van de kwaliteit van ons cultureel erfgoed op de langere termijn en zetten, waar mogelijk, cultuurhistorie in als inspiratiebron in ruimtelijke ontwikkelingsprojecten. Hierbij betrekken we onze partners, zoals heemkundekringen en museum.

Recreatie en toerisme

- We versterken, verbinden en waar mogelijk breiden we het lokale aanbod uit. We zoeken de samenwerking op met bestaande initiatieven, horeca, verenigingen, retail, culturele organisaties en evenementenorganisaties.

Verbonden partijen

- Beheersmaatschappij Zwemsport- en recreatieobjecten BV
- Belastingssamenwerking West-Brabant

Speerpunten 2025

- Uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord) en daarmee meer aandacht voor preventie, en de beweging naar de voorkant zoals de uitrol van het lokale plan valpreventie en een sociaal veilige sportomgeving.
- Uitvoering geven aan een recreatieve visie voor Dongen en het opstellen van een bewegwijzeringsbeleid voor publiek aantrekkende locaties.
- Vereniging SamenDongen ondersteunen bij het verder uitrollen van hun organisatie.
- Stichting Donckhuys, Theek 5 en Het Kunstpodium voeren onder de noemer Cultuurhuis De Cammeleur een samenwerkingsprogramma uit, met als doel het culturele aanbod in De Cammeleur te vergroten / versterken en meer zichtbaar te maken, door samenwerking en verbinding, gezamenlijke marketing, communicatie en programmering.

De financiële afspraken met zwembad De Vennen worden herijkt. Er wordt een afweging gemaakt tussen de publieke waarde en financiële lasten. Eventuele wijzigingen van de afspraken zullen van invloed zijn op de gemeentelijke bijdrage in 2026.

Overige ontwikkelingen

Sport

- We geven uitvoering aan het GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord). Dit doen we onder andere in relatie met het IZA (Integraal Zorgakkoord), waar programma's voor sport, bewegen en cultuur, preventie en gezondheid en sociale basis zijn samengevoegd met als doel een gezonde generatie in 2040.
- Met de komst van 3 geïntegreerde gymzalen bij IKC Beljaart, IKC 's Gravenmoer en IKC Biezenkring worden de mogelijkheden voor beheer en exploitatie verder uitgewerkt en in kaart gebracht welke mogelijkheden er zijn voor sport- en beweegaanbieders.
- Op basis van de aanbevelingen uit de evaluatie met de BSA (Binnen Sport Accommodaties) zullen in 2025 nieuwe afspraken gemaakt worden over beheer en exploitatie van de binnensportaccommodaties en wordt de capaciteit bij de BSA verstevigd.
- In 2025 zal worden gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden voor gratis sporten voor kinderen.
- Met ingang van schooljaar 2025-2026 zal de afbouwregeling combinatiefunctionarissen binnen het gymonderwijs starten. Met de lokale partners wordt afgestemd welke bestaande of nieuwe initiatieven binnen de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen passen.
- Het onderzoek naar de veldkwaliteit en –capaciteit bij Olympia '60 is in 2024 gestart. Naar aanleiding van het college-/ en raadsbesluit van eind 2024 wordt in 2025 overgegaan tot verdere uitwerking, zoals het bespreken van de organisatorische en financiële consequenties met de vereniging(en) en/of het aanvragen van een krediet in de programmabegroting van 2026.

Verenigingsleven/ sociaal-cultureel/ cultuur

- Eind 2023 is de Samenwerkingsovereenkomst Cultuurhuis De Cammeleur getekend voor de periode 2024 tot en met 2027. In 2024 is Cultuurhuis De Cammeleur gestart. Opvolging van jaarlijkse uitvoeringsplannen moet leiden tot versterking van de samenwerking tussen de partners en uitbreiding van het sociaal, cultureel en maatschappelijk programma. Het subsidiebedrag voor de eerste twee jaar is vastgeklikt. Het subsidiebedrag voor de laatste twee jaar wordt bepaald naar aanleiding van een evaluatie, over 2024 en een deel van 2025, die in 2025 gehouden wordt. De evaluatie en de uitkomst hiervan worden in het derde kwartaal van 2025 met de raad gedeeld via een raadsinformatiebrief (RIB) en een eventuele budgetmutatie wordt opgenomen in de conceptbegroting 2026. Het voornemen is om de raad en raadsfracties in het derde kwartaal van 2025 uit te nodigen voor een themabijeenkomst/beeldvormingsavond met de Cultuurhuispartners. Hiertoe zal via de griffie een verzoek aan het presidium worden voorgelegd.
- In afwachting van een visie op de sociale basis in 2025, die nader uitgewerkt zal worden in nieuw subsidiebeleid, zullen een deel van 2025 en 2026 gebruikt worden voor de herijking van het subsidiebeleid. Dit betekent dat herijkt subsidiebeleid op zijn vroegst in werking treedt per kalenderjaar 2027. De taakstelling uit 2019 van € 50.000 op het subsidieprogramma blijft in 2025 gehandhaafd. Bij overschrijding van de subsidieplafonds wordt gekeken of activiteiten binnen andere programma's, zoals het GALA of armoedebelief gefinancierd kunnen worden.
- Door een aanpassing van de Bibliotheekwet (Wet stelstel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob)) wordt de huidige bevorderingstaak van gemeenten in 2027 omgezet in een zorgplicht voor voldoende en volwaardige bibliotheken. Gemeenten worden verplicht, in samenwerking met de bibliotheek, een periodiek meerjarenplan voor het bibliotheekwerk op te stellen. Het plan beschrijft op welke manier de gemeente de wettelijke zorgplicht invult.
- De gemeente Dongen continueert haar deelname aan Cultuureducatie met Kwaliteit door opnieuw een overeenkomst met KunstLoc Brabant aan te gaan in het kader van CmK4 in de periode 2025-2028. De huidige regeling wordt uitgevoerd door Het KunstPodium. Ook de nieuwe regeling zijn we voornemens om te laten uitvoeren door Het KunstPodium.

Cultureel erfgoed

- Uiterlijk in het 2e kwartaal 2025 wordt een nieuwe Nota Cultureel Erfgoed aan de raad ter vaststelling voorgelegd met daarin het beleid voor de komende vijf jaar inclusief uitvoeringsprogramma. Naar aanleiding van de nieuwe nota dient er rekening gehouden te worden dat dit voor de looptijd van de nota financiële consequenties met zich mee zal brengen. Te zijner tijd komen we bij de raad op deze consequenties terug.

Recreatie en toerisme

- Door stichting SamenDongen een jaarlijks budget toe te kennen, ondersteunen we deze stichting bij de verdere oprichting en het uitrollen van recreatie en toerisme binnen en rondom Dongen.

Beleidsindicatoren

120 Leven					
Percentage "lid van een vereniging" ¹	Als aandeel van de leeftijdsgroep				
		2019	2020	2021	2022
	0-11 jaar	-	-	81%	-
	12-18 jaar	77%	-	-	-
	19-64 jaar	-	53%	-	-
	65+	-	65%	-	-
Percentage volwassenen dat veel sociale samenhang in de buurt ervaart (sociale cohesie) ¹	Als aandeel van de leeftijdsgroep				
		2019	2020	2021	2022
	19-64 jaar	-	16%	-	-
	65+	-	22%	-	25%
Percentage inwoners dat "voldoet aan de Nederlandse norm gezond bewegen" ¹	Als aandeel van de leeftijdsgroep				
		2019	2020	2021	2022
	12-18 jaar	26%	-	-	-
	19-64 jaar	-	49%	-	-
Percentage niet sporters ¹	Percentage dat niet wekelijks sport				
			2012	2016	2022
	19 jaar en ouder		46%	45%	41%
De Cammeleur	Aantal bezoekers van De Cammeleur				
		2020	2021	2022	2023
		90.651 ²	56.033 ²	Afgerond 150.000	188.900
Monumenten/ IB-objecten	Aantal monumenten/ identiteitsbepalende objecten (peildatum 1 januari)				
		2020	2021	2022	2023
		117 / 63	122 / 63	122 / 63	
Deelnemers sport- en beweegactiviteiten	Aantal kinderen dat binnen het primair onderwijs in aanraking komt met sport- en beweegaanbod (gemeten als deelname aan Sjors Sportief).				
		2021-2022	2022-2023	2023-2024	
		325	584	400	

¹ Indicatoren zijn afkomstig uit de Gezondheidsmonitor van de GGD. De gezondheidsmonitor bevraagt ieder jaar een andere leeftijdsgroep. Hierdoor zijn niet ieder jaar voor alle leeftijdsgroep cijfers beschikbaar. De weergegeven cijfers zijn de meest actueel beschikbare gegevens.

² Beperkte openstelling vanwege Corona.

Strategische doelstellingen

De gemeente Dongen denkt en handelt gericht voor een gezond leefklimaat en is uiterlijk in 2050 klimaatbestendig en CO₂ neutraal.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- In 2030 is in Dongen een CO₂-reductie van 49% gerealiseerd en in 2050 is Dongen voor 95% CO₂ neutraal.
- Dongen is in 2050 klimaatbestendig
- Door de uitvoering van de transitievisie Warmte creëren we meer bewustwording onder de inwoners en gaat de gebouwde omgeving in fases van het aardgas af.
- We werken aan een opzet (routeplan) voor een energiesysteemvisie en warmteprogramma waarbij we rekening houden met de eisen in de nieuwe warmtewetgeving.
- Door samenwerking in de regio in REKS-verband bevorderen we de energietransitie en versnellen het proces van klimaatadaptatie.
- Minder huishoudelijk afval door hergebruik van producten en inzamelen van grondstoffen om verspilling en onnodige CO₂ uitstoot tegen te gaan (zie ook Dongen Dient hoofdstuk 540 Afval).
- We bevorderen het hergebruik van materialen en grondstoffen (circulariteit).
- We isoleren natuurvriendelijk en beschermen bedreigde diersoorten.

Beleidsrisico's

- De energietransitie is een ingrijpend en kostbaar proces dat sterk afhankelijk is van diverse factoren, zoals nationale en mondiale en wereldwijde ontwikkelingen, financiële bijdragen van de overheid en maatschappelijk draagvlak. De conflicten in de wereld kunnen de energietransitie, de verschuiving naar duurzame energie, aanzienlijk beïnvloeden. Verstoringen in de levering van fossiele brandstoffen kunnen energieprijzen doen stijgen, wat zowel stimulerend als belemmerend kan werken voor de overgang naar duurzame energie. Beschadigde infrastructuur en politieke instabiliteit kunnen investeringen in duurzame energie vertragen. Internationale samenwerking, essentieel voor de energietransitie, kan verstoord raken door conflicten en oorlog. Bovendien kunnen maatschappelijke prioriteiten verschuiven naar directe humanitaire en militaire behoeften, waardoor minder aandacht en middelen beschikbaar zijn voor milieudoelstellingen zoals de energietransitie.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- We werken aan bewustwording, eigenaarschap en daarmee uiteindelijk gedragsverandering van inwoners en bedrijven inzake hun aandeel in een klimaatbestendige, duurzame woonomgeving en om verspilling van grondstoffen tegen te gaan.
- We werken samen in de regio Hart van Brabant en zetten in op diverse lokale en regionale activiteiten gericht op de energie- en warmtetransitie, het zoeken naar alternatieve warmtebronnen en CO₂-reductie (Regionale Energie en Klimaatstrategie (REKS) en Transitievisie warmte (TVW)).
- We gaan een route bepalen en stellen een energiesysteemvisie op waarbij we visie voor de warmtetransitie en de nieuwe warmtewetgeving gaan verankeren.
- Naast het treffen van klimaat adaptieve maatregelen in de openbare ruimte, zorgen we ervoor dat bewoners en bedrijven hun steentje kunnen bijdragen door gebruik te maken van een stimuleringsregeling. Hierdoor kunnen we de gevolgen van klimaatverandering zoals hittestress, wateroverlast en droogte beter tegengaan.

Speerpunten 2025

- Door invoering van de nieuwe warmtewetgeving, Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw), krijgt de gemeente een regietaak bij uitrol van de warmtenetten. Wij gaan hier een routeplan voor opstellen.
- Op basis van de integrale visie voor De Donge stellen we een meerjarenprogramma op.
- Inwoners helpen door middel van de subsidie Lokale Aanpak Isolatie onder de regels van het Natuurvriendelijk Isoleren uit de SPUK LAI.
- Implementeren van de opgave duurzaamheid in de organisatie

Overige ontwikkelingen in 2025

- Binnen de beperkingen van de landelijke aanpak natuurvriendelijk isoleren, geven we subsidie uit voor woningisolatie. Dit doen we door middel van een inkoopactie op verschillende verduurzamingsmaatregelen. Door de vastgestelde landelijke aanpak natuurvriendelijk isoleren mogen er in Dongen, tot aan de start van een soortenmanagementplan, maar een beperkt aantal woningen aan de buitenschil worden geïsoleerd. De procedure voor het opstellen van het soortenmanagementplan loopt. Het is nog niet duidelijk wanneer er kan worden gestart, dit is afhankelijk van de beschikbaarheid en capaciteit van ecologen.
- We onderzoeken hoe we de transitievisie warmte (TVW) naar een warmteprogramma kunnen omzetten. In 2021 hebben we een TVW Dongen vastgesteld. Hierin hebben we vastgelegd hoe en in welke wijken we aan de slag gaan. De mogelijkheden naar de zoektocht voor alternatieve warmtebronnen zijn open gelaten. Het warmteprogramma brengt de volgende periode tot en met 2035 in beeld. We gaan stapsgewijs aangeven, in vervolg op de transitievisie warmte, in welke wijken we wel en niet starten met de warmtetransitie en warmtenetten. Zo weten bewoners en lokale ondernemers of het verstandig is om zelf te investeren in een warmteoplossing. Het eerste warmteprogramma moet uiterlijk 31 december 2026 zijn vastgesteld door het college. Vervolgens moet dit programma elke 5 jaar worden geactualiseerd. Met het opstellen van het warmteprogramma en de bijbehorende besluitvorming dienen we rekening te houden met verschillende juridische kaders maar ook met technische en sociale aspecten. Door de veranderende wetgeving zal met ingang van de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) de Omgevingswet wijzigen en verandert de naam transitievisie warmte in warmteprogramma. De beoogde inwerkingtreding is 1 juli 2025. Deze datum kan als gevolg van ontwikkelingen in het wetgevingstraject nog veranderen.
- De initiatieven VAWOZ (Verbinding Aanlanding Wind Op Zee) en DRC (Delta Rhine Corridor) vanuit het Rijk volgen we actief. We verkennen welke rol we hierin kunnen nemen. VAWOZ is het aanlanden van windenergie op zee, ook wel offshore windenergie genoemd. Het verbinden van deze energie aan het elektriciteitsnet op het vasteland, is een complex proces dat nauwkeurige planning, samenwerking en technologie vereist. De Delta Rhine Corridor is het initiatief om meerdere ondergrondse buisleidingen en gelijkstroomkabels aan te leggen tussen Rotterdam en de Duitse grens, via de industrie in Moerdijk en Geleen. Het gaat voornamelijk om drie buisleidingen voor het transport van waterstof, CO2 en ammoniak en drie gelijkstroomverbindingen om energie vanaf windparken op zee aan land te brengen.

Beleidsindicatoren

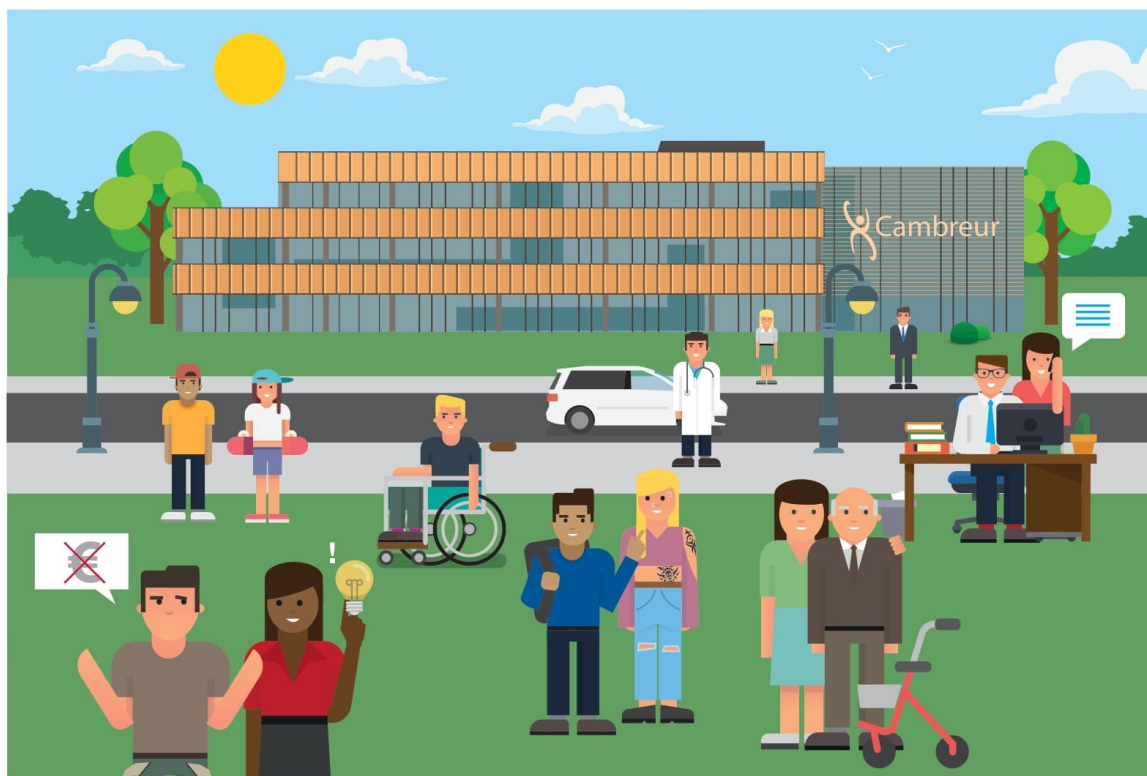
				130 Duurzaamheid
Bekende hernieuwbare elektriciteit van zonnestroom in TJ	Hernieuwbare energie is energie afkomstig uit natuurlijke bronnen. Deze worden constant hernieuwd en zijn daardoor oneindig beschikbaar. Het gaat om energie uit zon, wind, biomassa, bodem, buitenlucht en water. Fossiele energie en kernenergie zijn geen hernieuwbare energie. Deze zijn afkomstig uit eindige bronnen die niet worden aangevuld. Hier wordt de zonnestroom weer gegeven.			
	2020	2021	2022	2023
	31	60	115	138
Aantal kW opgesteld vermogen van zonnepanelen	Vermogen geregistreerde zonnepanelen			
	2020	2021	2022	2023
	10.876	28.677	34.444	50.047

Overzicht lasten en baten programma 1 Dongen Leeft (x € 1.000)												
			Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027		Begroting 2028	
Thema	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
110		Omgeving	1.846	223	7.197	5.400	10.039	8.189	9.994	8.189	10.000	8.189
	0.10	Mutaties reserves		37		25						
	2.1	Verkeer en vervoer	555	28	585	28	620	28	575	28	574	28
	2.5	Openbaar vervoer	91		93		94		94		94	
	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	25		25							
	7.4	Milieubeheer	1		1		1		1		1	
	8.1	Ruimtelijke ordening	691	30	727	30	734	30	734	30	734	30
	8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	335	127	5.579	5.317	8.401	8.131	8.401	8.131	8.407	8.131
	8.3	Wonen en bouwen	147		187		189		189		190	
120		Leven	4.482	671	4.691	983	4.626	853	4.622	853	4.644	853
	0.10	Mutaties reserves		70		94	0	70	0	70	0	70
	3.4	Economische promotie	182	13	225	13	212	13	212	13	212	13
	5.1	Sportbeleid en activering	265	162	317	162	277	152	277	152	277	152
	5.2	Sportaccommodaties	1.912	268	1.683	268	1.688	268	1.686	268	1.694	268
	5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.328	112	1.514	303	1.532	303	1.530	303	1.544	303
	5.4	Musea	38		38		38		38		38	
	5.5	Cultureel erfgoed	15		15		15		15		15	
	5.6	Media	511	26	615	122	615	26	615	26	615	26
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	186		234		197		197		197	
	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	46	20	51	20	51	20	51	20	51	20
130		Duurzaamheid	1.588	540	1.710	519	1.686	485	1.686	485	1.687	485
	0.10	Mutaties reserves		50		25						
	7.4	Milieubeheer	1.588	490	1.710	494	1.686	485	1.686	485	1.687	485
		Totaal Dongen Leeft	7.915	1.433	13.598	6.902	16.352	9.527	16.303	9.527	16.331	9.527

Zowel de baten als de lasten van thema 110 Omgeving wijzigen in 2025 als gevolg van het actualiseren van de grondexploitaties. Na het in exploitatie nemen van de gronden worden zowel de lasten als de baten geraamd. Per saldo heeft dit geen effect voor de begroting. Voor uitgebreidere informatie wordt verwezen naar de paragraaf Grondexploitaties.

Binnen thema 120 Leven zijn diverse subsidies geïndexeerd en zijn de verhoogde exploitatiebijdrage aan de BSA en De Vennen opgenomen. Verder is budget opgenomen voor Uniek Sporten en Sjors Sportief. Tenslotte zijn begrote bedragen voor Omgevingswet en bestemmingsplannen naar beneden bijgesteld op basis van werkelijke bestedingen afgelopen jaren.

Voor alle thema's geldt dat personeelskosten (doorbelastingen) zijn toegenomen. Enerzijds door uitbreiding van formatie, anderzijds door een verwachte kostenverhoging vanuit een nieuw af te sluiten cao.

Dongen Zorgt!

Wat willen we bereiken?

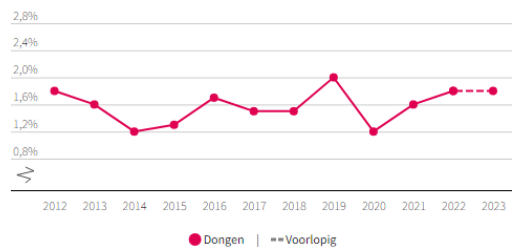
- ✓ Versterken van sociale basis
- ✓ Vormen van stevige lokale teams jeugdzorg
- ✓ Gezonde leefstijl van onze inwoners
- ✓ Meer inclusief onderwijs voor leerlingen in de gemeente Dongen
- ✓ Terugdringen van eenzaamheid van jong tot oud
- ✓ Snel vinden van inwoners met betaalproblemen en hulp aanbieden
- ✓ Vergroten van ontwikkelkansen kinderen
- ✓ Bestrijden van laaggeletterdheid

Wat gaan we doen?

- ➔ Start bouw IKC's Heilig Hart en 's Gravenmoer
- ➔ Uitrol nieuw beleidsplan Armoede en Schulden
- ➔ Planontwikkeling IKC's Biezenkring en West
- ➔ Uitvoering Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)
- ➔ Start van proeftuin met buurtgezinnen
- ➔ Dorpsteam Dongen gaat operationeel
- ➔ Actieprogramma Samen Ouder Worden

DONGEN ZORGT

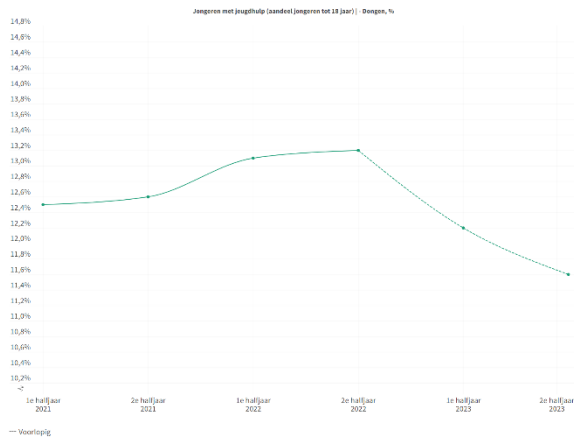
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

DUO/Ingrado | 2012 - 2023

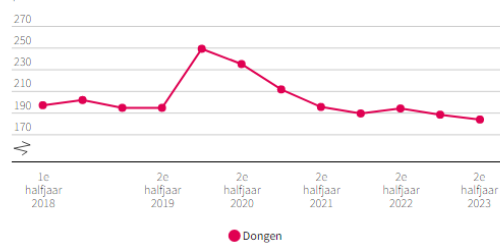

Scan de QR-code voor meer informatie.

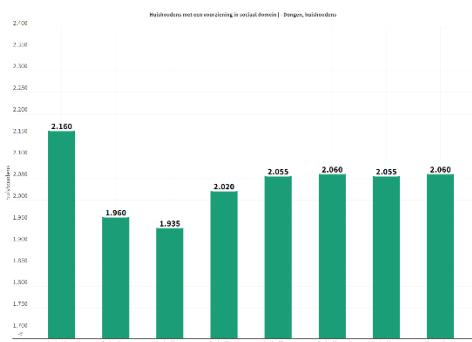

Voorlopig

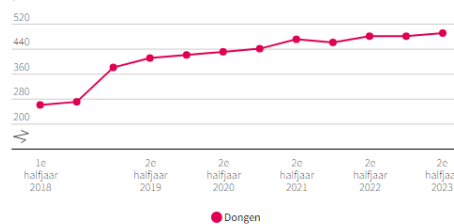
Personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners

CBS | H1 2018 - H2 2023

Clënten met een maatwerkvoorziening Wmo per 10.000 inwoners

CBS GMSD Wmo | H1 2018 - H2 2023

2. Dongen Zorgt!

In het programma Dongen Zorgt! worden belangrijke delen van het sociaal-maatschappelijk veld met elkaar verbonden. We hebben het over domeinen als onderwijs, gezondheid, Wmo, jeugdhulp, armoede en schuldhulpverlening. Onze belangrijkste drijfveer is dat inwoners regie kunnen voeren over hun eigen leven. We hanteren als uitgangspunten normalisatie en positieve gezondheid. We kijken naar wat onze inwoner wel kan en ook zélf kan. We richten ons op de eigen verantwoordelijkheid, al dan niet met (collectieve) ondersteuning. Daarnaast zetten we stevig in op preventie binnen het sociale en maatschappelijke domein in brede zin.

Dat doen we binnen het onderwijs door het bieden van een passend onderwijsniveau in scholen. Scholen die veilig zijn met een prettig leefklimaat. Als het gaat om een inclusieve samenleving zetten we in op het voorkomen van schulden. Door het wegvallen van de tijdelijke steunmaatregelen kan armoede voor meer inwoners een probleem gaan worden. Als er schulden zijn, dan ondersteunen we met de afbouw van deze problematische schulden. We bevorderen een gezonde samenleving. De partners in het sociaal-maatschappelijk domein werken samen om ervoor te zorgen dat problemen in een zo vroeg mogelijk stadium worden gesignaleerd. En daardoor zo veel mogelijk kunnen worden opgelost in het dagelijks leven en door de inzet van algemeen toegankelijke en laagdrempelige voorzieningen. Als het nodig is, dan zetten we tijdig kortdurende intensieve ondersteuning in. Bij de keuze voor de inzet van een voorziening staat de inhoud centraal. Om zorg toegankelijk en betaalbaar te houden kijken we kritisch naar eigen verantwoordelijkheden en mogelijkheden van onze inwoners en vullen, daar waar nodig, aan.

210 Onderwijs

Strategische doelstellingen

- Geen enkel kind valt tussen wal en schip: geen thuiszittende kinderen.
- Door inhoudelijke afstemming en structurele samenwerking tussen de kindpartners wordt gewerkt aan het versterken van de doorlopende leerlijnen.
- Er wordt een impuls gegeven aan een goed leerklimaat.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Gezonde en goede onderwijsvoorzieningen die – in lijn met de IKC-gedachte – de ontwikkeling van onze kinderen optimaal faciliteren.
- Meer leerlingen zijn gezond en bewegen.
- Meer leerlingen ontwikkelen zich op het gebied van cultuur.
- Meer kinderen en hun ouders worden bereikt voor passende ondersteuning.
- Voorkomen en verkleinen van onderwijsachterstanden.
- Stimuleren dat de samenwerking tussen ‘onderwijs’ en ‘zorg’ verder wordt geïntensiveerd.

Beleidsrisico's

- Langetermijnperspectief is afhankelijk van continuïteit van bekostiging door de rijksoverheid

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- We zetten in op de herijking van de Onderwijsvisie (Op)groeien in de gemeente Dongen. Of dit wordt vormgegeven in een herijkte onderwijsvisie of een andere uitwerkingvorm, wordt met de partners afgestemd.
- We houden nauw contact met het onderwijs en de kinderopvang en werken constructief samen om de doelen te realiseren. Zo gaan we in 2025 verder met de verbinding tussen kinderopvang, het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.
- In samenwerking met onze partners zorgen we voor een samenhangend pakket aan maatregelen op grond van onderwijshuisvesting, onderwijs en zorg (zoals aansluiting onderwijs en

zorgstructuur) en we hebben daarbij alle kinderen in beeld (monitoring). Zo gaan we vanaf 2025 werken met de Peutermonitor.

- Het vergroten van ontwikkelkansen en ontwikkelkwaliteiten van kinderen door de expertise van alle kind partners optimaal te benutten (onder andere impulsen gericht op de specifieke problematiek van kinderen op het terrein van gedrag, hoogbegaafdheid en taal).
- Wij geven uitvoering aan het in 2024 vastgestelde VVE-beleid en voeren regie op een goede kwaliteit van VVE (Voor- en Vroegschoolse Educatie) en peuteropvang.
- Versterken van ouderbetrokkenheid en samenwerking tussen kind partners, zowel via Integrale Kindcentra (IKC) als langs andere wegen.
- We zorgen dat onze leerlingen meer in aanraking komen met sport (inzet BeweegBuro, sportkennismakingsactiviteiten organiseren, uitvoering JOGG-kalender, project gezonde school, kansrijke start, kind naar gezond gewicht).
- We sturen op de realisatie van een structureel aanbod van kunst- en cultuureducatie in de scholen.
- Ondersteuning voor kinderen met onderwijsachterstanden en inzet op preventie van onderwijsachterstanden.
- Via het Taalhuis Dongen versterken we de taalontwikkeling van ouders en kinderen en bestrijden we laaggeletterdheid.

Speerpunten 2025

- Beginnen met de bouw van IKC Heilig Hart (Beljaart) en IKC 's Gravenmoer (De Springplank en De Wegwijzer) en einde planvormingsfase van IKC Biezenkring.
- Herziening van de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Dongen en herijking/actualisatie IHP.
- Uitvoering van het in 2024 vastgestelde VVE beleid.
- Herijking van de Onderwijsvisie (Op)groeien in de gemeente Dongen of een andere uitwerkingsvorm.

Overige ontwikkelingen

- Binnen de Arbeidsmarktregio Midden-Brabant gaan we aan de slag met een nieuw regioplan voor het ontwikkelen, uitvoeren en monitoren van de regionale aanpak op laaggeletterdheid. Het regioplan 'Samen begrijpen we elkaar 2020-2024' wordt verlengd in 2025, omdat de landelijke richtlijnen nog niet bekend zijn.

Beleidsindicatoren

De indicatoren worden uitgedrukt in schooljaren (in plaats van kalenderjaren) omdat de meeste indicatoren per schooljaar worden gemeten. De resultaten van schooljaar 2023/2024 zijn nog niet compleet en kunnen derhalve niet in deze Begroting worden gepubliceerd.

210 Onderwijs					
Uitstroom		Uitstroom van groep 8 naar middelbaar onderwijs (in aantal leerlingen)			
		2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
	Praktijk/ speciaal, beroeps- of kaderonderwijs	62	60	55	59
	VMBO	73	81	76	74
	HAVO/ VWO	105	114	112	108
Absoluut verzuim (Aantal per 1.000 leerlingen)		Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school.			
		2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
		3,9	2,8	9,0	5,2
Relatief verzuim (Aantal per 1.000 leerlingen)		Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school maar ongeoorloofd afwezig is.			
		2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
		10	11	8	13

Vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) % deelnemers aan het VO en mbo-onderwijs	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.			
	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
	1,2%	1,6%	1,8%	1,8%
Schoolgebouwen	Aantal schoolgebouwen dat voldoet aan normen luchtkwaliteit en energieneutraliteit.			
	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
	1	1	2	2
Deelnemers VVE	Aantal kinderen dat deelneemt aan programma's voor voor- en vroegschoolse educatie			
	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
	Dit is een nieuwe indicator waarover vanaf 2022 wordt gerapporteerd			29
Deelnemers kunst- en cultuureducatie via school	Aantal kinderen dat binnen het primair en voortgezet onderwijs in aanraking komt met kunst- en cultuureducatie (gemeten als deelname aan Sjors Creatief). Schooljaar 2022-2023 geldt als nulmeting.			
	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
	Dit is een nieuwe indicator waarover vanaf 2022 wordt gerapporteerd			105

220 Zorg

Strategische doelstellingen

- Inwoners ervaren een goede gezondheid en een stabiele en veilige thuissituatie.
- Jeugdigen krijgen voldoende kansen om zich te ontwikkelen tot zelfstandige inwoners.
- Dongen is een dorp waar inwoners zelfstandig en betrokken zijn bij de samenleving en de regio hiervoor zoveel mogelijk zelf pakken.
- We organiseren laagdrempelige, bereikbare en beschikbare hulp en ondersteuning, bij voorkeur door inzet van algemene voorzieningen.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

Sociaal domein

- De nieuwe regionale inkoop sociaal domein leidt op lokaal en sub regionaal niveau tot meer samenwerking tussen aanbieders van maatwerkvoorzieningen en algemene voorzieningen.
- De inzet op normaliseren vertaalt zich in een verschuiving in het Sociaal Domein van de inzet van maatwerkvoorzieningen naar het gebruik van algemene voorzieningen.
- Het Dorpsteam is een laagdrempelige plaats waar alle inwoners vroegtijdig met hun ondersteuningsvraag terecht kunnen. De gemeente blijft verantwoordelijk voor het toekennen en organiseren van maatwerkvoorzieningen sociaal domein. Het schakelen tussen Dorpsteam en de gemeentelijke toegang en vice versa verloopt naadloos.

Jeugd

- Er wordt een houdbare balans gecreëerd om jeugdigen die dat nodig hebben passende ondersteuning te bieden en de kostenontwikkeling binnen het jeugdhulpdomein daarbij te beheersen.
- Zowel lokaal als regionaal wordt ingezet op het terugdringen van wachttijden.
- In lijn met de Hervormingsagenda Jeugd wordt er in Dongen een 'stevig lokaal team' gevormd dat voor jeugdigen beschikkingsvrij ondersteuning biedt.
- In het kader van de Hervormingsagenda Jeugd realiseren we waar mogelijk jeugdhulp in een collectieve/groepsvorm om zo het aantal individuele beschikkingen af te laten nemen.
- Er is meer inclusief onderwijs voor leerlingen in Dongen.

Wmo

- Er wordt door het maatschappelijk speelveld stevig ingezet op het bestrijden van eenzaamheid.
- We proberen inwoners zo goed mogelijk te laten participeren in de samenleving.
- Inwoners die hulp en ondersteuning ontvangen zijn tevreden over onze dienstverlening.

Publieke gezondheid

- We stimuleren inwoners om een gezonde leefstijl na te leven door middel van inzet op sport, bewegen, cultuur, preventie, gezondheid en sociale basis met als doel een gezonde generatie in 2040.
- Verhogen van de mentale gezondheid en weerbaarheid bij jongeren.
- Terugdringen van eenzaamheid bij jongeren.
- Meer kinderen starten hun leven zo gezond mogelijk en groeien veilig, gezond en gelukkig op.

Inburgering

- We zorgen voor huisvesting, integratie, (taal)onderwijs, gezondheid en participatie voor inburgeringsplichtigen en voor de opvang van (jonge) vluchtelingen.

Beleidsrisico's

- De dynamiek en krapte op de huidige arbeidsmarkt kan leiden tot minder inzet van personeel door maatschappelijke partners en/of gemeente op bepaalde thema's. Daarmee kan het bereiken van onze doelstellingen vertraging oplopen of het kan leiden tot het stellen van andere prioriteiten.
- Het toewerken naar een plan voor meer inclusief onderwijs in Dongen hangt ook af van de mate waarin binnen het basis- en voortgezet onderwijs hiervoor draagvlak en middelen zijn.
- Door de complexiteit van de transformatie naar de nieuwe regionale inkoop Jeugdhulp en Wmo Begeleiding, kan frictie en verschuiving ontstaan in uitvoering en middelen. We blijven de financiële consequenties en mogelijke verschuiving nauwlettend in de gaten houden. Het blijft een risico (vertaald naar een aanvullende financiële bijdrage) dat de aansturing vanuit het regionaal programmateam mogelijk ook in 2025 noodzakelijk blijft en dat de beoogde overdracht van verantwoordelijkheden wordt uitgesteld. Een alternatieve optie in deze kan zijn het gaan werken met een regionaal transformatieteam.
- Door stijging van aantal cliënten kan er een tekort ontstaan in de middelen die we hebben begroot voor Ontwikkelingsgerichte Arbeidsmatige Dagbesteding (OAD). Dit wordt nauwlettend gemonitord.
- Er zal tijdelijk sprake zijn van extra jeugdhulpkosten omdat de doorontwikkeling naar een 'stevig lokaal team' en naar meer collectieve/groepsvormen van ondersteuning vooralsnog parallel loopt aan de bestaande processen om geïndiceerde jeugdhulp in te zetten.
- Het percentage alleenstaande statushouders is gestegen, dit maakt het behalen van de taakstellingdoelstelling lastig. Daarnaast hebben we geen zicht op gezinssamenstellingen, achtergronden en ontwikkelingsmogelijkheden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

Sociaal domein

- We geven uitvoering aan regionale en lokale verbeter- en beheersmaatregelen, zodat we de beschikbare financiële middelen optimaal in kunnen zetten voor die hulpvragen waarbij dat écht nodig is. We sturen op het realiseren van optimale dienstverlening aan onze inwoners, binnen de bestuurlijke en financiële kaders. We gaan innovatief en integraal aan het werk.
- We zorgen ervoor dat de contractpartners van het Dorpsteam (via het contract Algemene voorzieningen) adequaat rapporteren over de te realiseren doelstellingen. Daarnaast verwachten we een bij de intenties van het contract en Dorpsteam passend uitvoeringsprogramma voor 2025, gebaseerd op gezamenlijk opgestelde maatschappelijke opgaven.
- We verbinden beleidsmatig en uitvoerend het sociaal domein met het domein openbare orde en veiligheid.

Jeugd

- We geven uitvoering aan de jeugdwet en bieden daarmee passende jeugdhulp aan alle jeugdigen die dat nodig hebben.
- De samenwerking met het medisch domein (de huisartsen) wordt voortgezet. Dit doen we onder andere door continuering van de inzet van de praktijkondersteuner (POH) jeugd bij de huisartsenpraktijken in Dongen.
- We meten de kwaliteit van onze dienstverlening via een cliënt-ervaringsonderzoek.

Wmo

- We voeren de Wmo uit met als doel om inwoners zo goed mogelijk te laten participeren in de samenleving.
- We werken regionaal samen om de decentralisatie van Beschermd Wonen verder vorm te geven in de komende jaren. Deze samenwerking is tevens een verplichting vanuit het Rijk.
- We voeren Community Care Dongen uit, waarbij de meerkosten binnen de Wmo gecompenseerd worden via een specifieke uitkering door het Rijk, en zetten in op de doorontwikkeling van deze voorziening in onze gemeente.
- We dragen zorg voor de ondersteuning van inwoners met onbegrepen gedrag door de verbinding tussen de domeinen zorg en veiligheid te borgen in onze gemeente.
- We waarderen de inzet van mantelzorgers en zorgvrijwilligers en ondersteunen ze waar mogelijk. Dit doen we onder andere door het uitgeven van een mantelzorg bon. Hiervoor is in de begroting structureel rekening gehouden met bonnen ter waarde van € 100.
- We meten de kwaliteit van onze dienstverlening via een cliënt-ervaringsonderzoek Wmo.
- In 2025 zetten we in op kostenbeheersing door het stimuleren van voorliggende voorzieningen en openbaar vervoer met behoud van kwaliteit.

Publieke gezondheid

- We geven uitvoering aan de wet publieke gezondheid en de regionale nota publieke gezondheid, waarbij we ons richten op (preventie ten aanzien van) een gezonde start, een gezonde geest, een gezonde leefstijl en een gezonde omgeving. In de uitvoering maken we onder andere verbinding met het GALA (Gezond en Actief Leven Akkoord), IZA (Integraal Zorgakkoord) en het nieuwe basispakket van de GGD (Gemeentelijke Gezondheidsdienst).

Inburgering

- Gerichte en actieve ondersteuning en begeleiding van statushouders. Dit doen we door passende huisvesting te organiseren en het aanbieden van inburgeringstrajecten met als doel dat alle inburgeringsplichtigen snel en volwaardig mee kunnen doen aan de Nederlandse samenleving, het liefst door middel van betaald werk.

Verbonden partijen

- GGD Hart voor Brabant
- Regionale Ambulance Voorziening
- Regio Hart van Brabant – Jeugdhulp

Speerpunten 2025

- We formuleren een visie op de sociale basis voor de gemeente Dongen.
- In aansluiting hierop herijken we onze visie op het sociaal domein.
- Het Dorpsteam is toegankelijk voor onze inwoners met een (hulp)vraag. De gemeente blijft waar nodig verantwoordelijk voor het organiseren van individuele maatwerkvoorzieningen.
- In lijn met de Hervormingsagenda Jeugd wordt er in Dongen een 'stevig lokaal team' gevormd dat voor jeugdigen beschikkingsvrij ondersteuning biedt.
- In het kader van de Hervormingsagenda Jeugd realiseren we waar mogelijk jeugdhulp in een collectieve/groepsvorm om zo het aantal individuele beschikkingen af te laten nemen.
- Er is meer inclusief onderwijs voor leerlingen in Dongen.

Overige ontwikkelingen

Sociaal domein

- De regionale governance inkoop sociaal domein is uitgewerkt en alle gemeenten in de regio Hart van Brabant hebben hierover een besluit genomen.

Jeugd

- Najaar 2024 start een proeftuin van twee jaar met Buurtgezinnen in Dongen. Zo vroeg mogelijk in 2025 zal de lokale coördinator beginnen met het verbinden van steun- en vraaggezinnen.
- Net als in 2024 leveren we in 2025 en 2026 een financiële bijdrage aan Stichting Stronk.

Wmo

- We verstevigen de samenwerking met en verbinding tussen maatschappelijke partners algemene voorzieningen en de zorgaanbieders Wmo Begeleiding en Jeugdhulp die actief zijn in onze gemeente.
- We werken toe naar een nieuwe aanbesteding voor een laagdrempelige inloopvoorziening voor kwetsbare inwoners. De huidige overeenkomst met Eagle Shelter eindigt eind 2025.
- Er wordt meer ingezet op de Wijk-GGD zodat er vroegtijdig meer casussen opgepakt kunnen worden.
- Er wordt uitvoering gegeven aan het regionaal actieplan dakloosheid.
- Er wordt door ons en het maatschappelijk speelveld stevig ingezet op het bestrijden van eenzaamheid.
- We ontwikkelen een nieuwe visie op vervoersvoorzieningen in brede zin.

Publieke gezondheidszorg

- We starten in 2025 met de uitvoering van het project 'Skip die Trip' waarbij het gaat over informatie en bewustwording over het verschuiven van de normen als het gaat om drugsgebruik.

Beleidsindicatoren

220 Zorg					
Eigen gezondheid inwoners ³	Percentage inwoners dat de eigen (lichamelijke) gezondheid als (heel) goed ervaart				
		2020	2021	2022	2023
	0-11 jaar	-	97%	-	-
	12-18 jaar	-	-	-	-
	19-64 jaar	86%	-	73%	-
	65+	71%	-	58%	-
Psychische gezondheid ³	Percentage inwoners dat zich psychisch ongezond voelt/heeft psychische klachten. ⁴				
		2020	2021	2022	2023
	12-18 jaar	-	-	-	-
	19-64 jaar	14%	-	19%	-
	65+	13%	-	15%	-
Roken ³	Percentage inwoners dat (dagelijks) rookt				
		2020	2021	2022	2023
	12-18 jaar	-	-	-	-
	19-64 jaar	15%	-	13%	-
	65+	10%	-	7%	-
Alcohol ³	Percentage volwassenen dat alcohol drinkt / percentage jongeren dat de afgelopen vier weken alcohol heeft gedronken				
		2020	2021	2022	2023
	12-18 jaar	-	-	-	34%
	19-64 jaar	86%	-	86%	-

³ Indicatoren zijn afkomstig uit de Gezondheidsmonitor van de GGD. De gezondheidsmonitor bevraagt ieder jaar een andere leeftijdsgroep. Hierdoor zijn niet ieder jaar voor alle leeftijdsgroepen cijfers beschikbaar.

⁴ Bij de Volwassenenmonitor 2022 is deze indicator aangepast in "Heeft psychische klachten (MHI-5)"

	65+	74%	-	75%	-
Drugs ³	Percentage jongeren dat in de afgelopen vier weken drugs gebruikt heeft				
		2020	2021	2022	2023
	12-18 jaar	2%	-	-	-
Overgewicht ³	Percentage inwoners met overgewicht				
		2020	2021	2022	2023
	0-11 jaar	-	10%	-	-
	12-18 jaar	-	-	-	-
	19-64 jaar	53%	-	55% ⁵	-
	65+	60%	-	62% ⁵	-
Voorzieningen Jeugdhulp	Aantal unieke cliënten met een voorziening Jeugdhulp				
		2020	2021	2022	2023
		749	756	806	759
Jongeren met een delict voor de rechter	Percentage jongeren met een delict voor de rechter (12-21-jarigen)				
		2020	2021	2022	2023
		1%	1%	1%	NB
Jongeren met jeugdhulp	Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp				
		2020	2021	2022	2023
		12,0%	15,6%	16,0%	15%
Jongeren met jeugdbescherming	Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming				
		2020	2021	2022	2023
		1,0%	1,1%	0,8%	0,7%
Jongeren met jeugdreclassering	Percentage jongeren van 12 tot 23 jaar met jeugdreclassering				
		2020	2021	2022	2023
		0,0%	0,0%	NB	NB
Cliënten met maatwerkvoorzieningen Wmo	Cliënten met een maatwerkvoorziening Wmo per 10.000 inwoners.				
		2020	2021	2022	2023
		460	490	520	540
Voorzieningen:	Aantal verstrekte voorzieningen leerlingenvervoer en regiovervoer				
		2020	2021	2022	2023
Leerlingenvervoer		224	228	218	259
Regiovervoer		764	774	783	840
Voorzieningen Wmo	Aantal unieke cliënten met een voorziening Wmo Begeleiding of een voorziening hulp bij huishouden				
		2020	2021	2022	2023
	Wmo-begeleiding (Incl. PGB, Excl. CCD)	372	362	347	362

⁵ Inclusief obesitas.

Strategische doelstellingen

- Dongen is een gemeente waar inwoners zelfstandig kunnen deelnemen aan de samenleving en de regie hiervoor zelf pakken.
- Iedere inwoner is sociaal, economisch zelfredzaam en in basis financieel vaardig.
- Schulden worden vroegtijdig en integraal aangepakt, problematische schulden worden voorkomen.

Wat willen we bereiken?**Beleidsdoelstellingen**

- Inwoners met financiële zorgen of problemen maken eerder gebruik van diensten in het kader van schuldpreventie en schulddienstverlening.
- Extra focus op het voorkomen van kinderarmoede.
- Inwoners zijn bekend met inkomensondersteunende voorzieningen zoals de 'Dongen Doet Mee-regeling' en maken daar ook gebruik van.
- Inwoners met beginnende betaalproblemen vroegtijdig vinden en snel passende hulp aanbieden.
- Bewind voering wordt ingezet voor de inwoner die het nodig heeft.

Beleidsrisico's

- De dynamiek en krapte op de huidige arbeidsmarkt kan leiden tot minder inzet van personeel door maatschappelijke partners en/of gemeente op bepaalde thema's. Daarmee kan het bereiken van onze doelstellingen vertraging oplopen of het kan leiden tot het stellen van andere prioriteiten.
- Door de toenemende inflatie en prijsstijgingen zien wij een toename van mensen met het risico op bestaansonzekerheid.
- De capaciteit bij Hulp bij Financiën dient regelmatig te worden gemonitord om te waarborgen dat deze aansluit bij onze ambities en het nieuwe beleidsplan.

Wat gaan we daarvoor doen?**Belangrijkste reguliere taken**

- De gemeente voert de wet schuldhelpverlening uit, heeft regie op de schuldhelpverlening en zet in op een integraal aanbod voor een duurzaam resultaat.
- Voor de uitvoering van de wet schuldhelpverlening staat maatwerk centraal, curatieve trajecten worden modulair – en op maat – ingekocht bij een gespecialiseerde aanbieder die aangesloten is bij de NVVK (branchevereniging voor schuldhelp en financiële dienstverlening).
- Inwoners met een laag inkomen kunnen een beroep doen op kwijtschelding van gemeentelijke belastingen zoals is bepaald in de verordeningen voor de lokale belastingen.
- Onze dienstverlening blijft toegankelijk voor iedereen. We onderscheiden geen doelgroepen maar geven wel specifieke aandacht aan inwoners die nu niet in aanmerking komen voor schuldhelpverlening. Daarom besteden we extra aandacht aan in ieder geval ZZP'ers en jongeren.
- We zetten in op preventie, vroeg signalering en nazorg van financiële problemen, met specifieke aandacht voor jongeren en jongvolwassenen, ouderen en zzp'ers.
- We willen sociale uitsluiting voorkomen en bieden inwoners een participatievoorziening in natura door middel van de 'Dongen Doet Mee-regeling' en passen de inkomensgrens van deze regeling aan op 130%.
- We versterken de samenwerking met onze (lokale) partners en het aankomende Dorpsteam. Door een goede samenwerking versterken we het netwerk rondom gezinnen die moeten leven van een laag inkomen.

Verbonden partijen

- Belastingensamenwerking West- Brabant.

Speerpunten 2025

- Terugdringen kinderarmoede.
- Implementeren geactualiseerd aanbod collectieve zorgverzekering.
- Uitvoeren pilots verzachten armoedeval.
 - Pilot 1 Ondersteuning bij inzichtelijk maken financiën bij het aanvaarden van werk
 - Pilot 2 Maatwerk bij kleine afwijkingen inkomensgrens

Overige ontwikkelingen

Vanuit de landelijke overheid worden er meer maatregelen verwacht ter versterking van de bestaanszekerheid voor burgers. Op Prinsjesdag zijn de plannen van het kabinet bekend gemaakt. Het kabinet stelt doelen en neemt maatregelen voor het verbeteren van de koopkracht en financiële bestaanszekerheid. Het kabinet neemt onder andere maatregelen om problematische schulden aan te pakken en om de kinderarmoede niet te laten stijgen.

Beleidsindicatoren

230 Armoede				
Schuldhelpverlening	Aantal aanmeldingen schuldhelpverlening *Vanaf 01-07-2020 is de gemeentelijke regievoerder aangesteld en betreft deze indicator het aantal aanmeldingen hulp bij financiën (inclusief schuldhelpverlening)			
	2020	2021	2022	2023
	81	139	142	161
Huishoudens WSNP	Aantal huishoudens dat een beroep doet op de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen na het niet succesvol zijn van een minnelijk traject			
	2020	2021	2022	2023
	1	8	4	5
Kwijtschelding	Aantal minimahuishoudens dat gebruikmaakt van de kwijtschelding lokale belastingen			
	2020	2021	2022	2023
	377	391	387	394
Collectieve ziektekostenverzekering minima	Aantal personen dat gebruikmaakt van de collectieve ziektekostenverzekering minima			
	2020	2021	2022	2023
	378	467	286	172
Stichting Leergeld	Aantal kinderen dat gebruikmaakt van een voorziening van Stichting Leergeld			
	2020	2021	2022	2023
	144	157	181	194
Bijzondere bijstand	Aantal huishoudens dat gebruikmaakt van bijzondere bijstand (exclusief verstrekking energietoeslag)			
	2020	2021	2022	2023
	409	463	484	486
Kinderen in een uitkeringsgezin	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.			
	2020	2021	2022	2023
	4%	3%	3%	3%

Overzicht lasten en baten programma 2 Dongen Zorgt (x € 1.000)												
			Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027		Begroting 2028	
Thema	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
210		Onderwijs	2.299	522	2.587	559	2.625	580	2.957	580	3.802	580
	4.1	Openbaar basisonderwijs	12		14		14		14		14	
	4.2	Onderwijshuisvesting	1.199	8	1.376	45	1.409	66	1.740	66	2.585	66
	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.088	514	1.198	514	1.203	514	1.203	514	1.203	514
220		Zorg	20.145	821	22.424	890	21.565	1.017	21.301	995	21.201	995
	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	994	3	1.021	3	1.021	3	1.021	3	1.021	3
	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.129	374	3.538	443	3.570	367	3.378	350	3.378	350
	6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.681		1.524		1.491		1.491		1.491	
	6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd			199		199		199		199	
	6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.383	249	1.507	249	1.508	511	1.508	506	1.508	506
	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+			0	0	0	0	0	0	0	0
	6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	2.529		3.390		3.390		3.390		3.390	
	6.71b	Begeleiding (WMO)	2.004		2.138		2.055		2.055		2.055	
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-										
	6.72a	Jeugdhulp begeleiding	4.062		335		-374		-440		-540	
	6.72b	Jeugdhulp behandeling	912									
	6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	58									
	6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig										
	6.73a	Pleegzorg	243									
	6.73b	Gezinsgericht										
	6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	146									
	6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	324									
	6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	369									
	6.74c	Gesloten plaatsing	291									
	6.752	JEUGDHULP AMBULANT REGIONAAL			5.062		5.062		5.062		5.062	
	6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal			860		860		860		860	
	6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk			296		296		296		296	
	6.81a	Beschermd wonen (WMO)	75		75		75		75		75	
	6.82	Geëscaleerde zorg 18-										
	6.82a	Jeugdbescherming	297		274		274		274		274	
	6.82b	Jeugdreclassering	108		99		99		99		99	
	6.92	Coördinatie en beleid Jeugd			269		269		269		269	
	7.1	Volksgesondheid	1.543	196	1.839	196	1.769	137	1.764	137	1.764	137
230		Armoede	1.100	14	1.280	74	1.252	44	1.222	14	1.222	14
	0.10	Mutaties reserves				60		30				
	6.3	Inkomensregelingen	1.100	14	1.280	14	1.252	14	1.222	14	1.222	14
		Totaal Dongen Zorgt	23.544	1.357	26.291	1.523	25.442	1.642	25.481	1.589	26.225	1.589

Thema 210 Onderwijs is geactualiseerd naar de laatste inzichten rondom de bouw van de IKC's. Fasering leidt tot mutaties in de kapitaallasten.

Binnen thema 220 Zorg worden diverse budgetten geïndexeerd, waaronder de GGD, leerlingen- en Wmo voer, Wmo-begeleiding en het contract algemene voorzieningen. Er zijn budgetten opgenomen voor Stronk (2025 en 2026) en de bijdrage aan Eagle Shelter is structureel verhoogd. Ook is budget opgenomen, conform eerder raadsbesluit, voor de uitvoeringskosten dorpssteams.

Voor alle thema's geldt dat personeelskosten (doorbelastingen) zijn toegenomen. Enerzijds door uitbreiding van formatie, anderzijds door een verwachte kostenverhoging vanuit een nieuw af te sluiten cao.

Veilig Dongen!

Wat willen we bereiken?

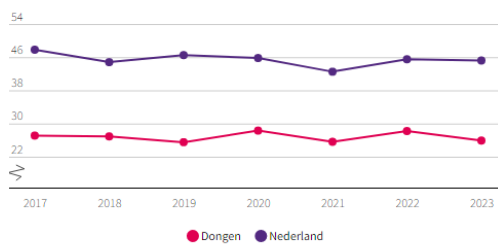
- ✓ Veilig wonen, werken en verblijven in onze gemeente
- ✓ Voorkomen en verminderen van overlast in de openbare ruimte
- ✓ Samenleving en organisatie zijn weerbaar tegen cybercriminaliteit
- ✓ Preventie criminaliteit met hoge persoonlijke impact: geweld/woninginbraak
- ✓ Aanpak van ondermijning en tegengaan van witwaspraktijken
- ✓ Versterken van samenwerking in zorg- en veiligheidsketen

Wat gaan we doen?

- Aanpakken en voorkomen van jeugdoverlast
- Deelname aan CBS Veiligheidsmonitor
- Onderzoek nieuwe Jongeren Ontmoetingsplaats (JOP)
- Extra inzet op verbeteren verbinding zorg en veiligheid
- Actiedagen Bestuurlijk Interventieteam Hart van Brabant
- Extra voorlichting op brandpreventie, woninginbraak

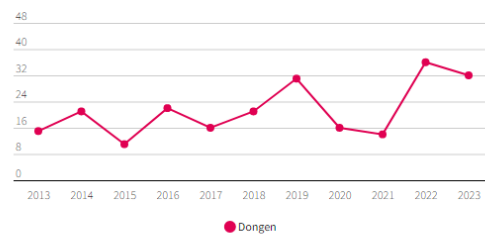
VEILIG DONGEN

Misdrijven per jaar per 1.000 inwoners

Politie | 2017 - 2023

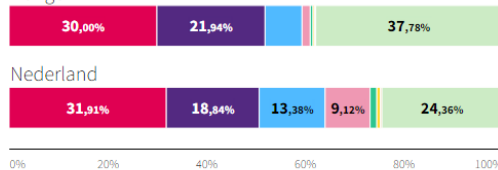
Verwijzingen Halt _1000jong

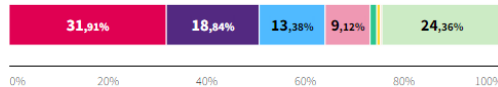
Halt | 2013 - 2023

Overlast naar soort

Dongen

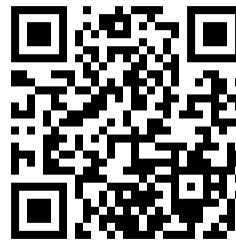

Nederland

● Overlast door verward persoon
 ● Melding overlast jeugd
 ● Overlast ivm alcohol/drugs
 ● Overlast zwervers
 ● Openbare dronkenschap

Politie | 2023

Scan de QR-code voor meer informatie.

Winkeldiefstallen per 1.000 inwoners

Dongen

Nederland

CBS | 2023

3. Veilig Dongen!

Binnen het programma Veilig Dongen! richten we ons op het bevorderen van de objectieve (cijfers) en subjectieve (gevoel) veiligheid van inwoners, ondernemers en bezoekers. Hierbij leggen we accenten op de thema's ondermijning, jeugd, overlast, digitale veiligheid en de versterking verbinding zorg en veiligheid. De preventie van High Impact Crimes (woninginbraken, overvallen en straatroven) is een reguliere taak. Tevens borgen we de crisisbeheersing die verder is uitgewerkt in programma 320.

Op al onze prioriteiten werken we intensief samen met onze netwerkpartners om zowel de fysieke als de sociale veiligheid te kunnen waarborgen. Deze partners zijn te vinden in de veiligheidsketen: politie en openbaar ministerie, brandweer, veiligheidsregio, omgevingsdienst, Taskforce RIEC. Maar de samenwerking omvat ook partners als Enexis, belastingdienst en de sociale/ zorgsector: sociaal team, Wmo, Veilig Thuis, Zorg- en Veiligheidshuis, Halt, maatschappelijk werk, verslavingszorg, jeugdzorg etc. Ieder van deze partners is verantwoordelijk voor de uitvoering van de eigen taken, maar we zoeken nadrukkelijk de integraliteit door samen te werken in trajecten en projecten. We trekken samen op en versterken elkaar. Bijvoorbeeld: de politie is verantwoordelijk voor de opsporing van drugspannen, maar de gemeente is verantwoordelijk voor de bestuurlijke sluiting en de belastingdienst voor het ontnemen van wederrechtelijk verkregen vermogen.

310 Openbare orde en veiligheid

Strategische doelstellingen

- De gemeente Dongen is, in vergelijking tot het gemiddelde van Nederland, een veilige en leefbare omgeving.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Het criminaliteitsbeeld voor Dongen laat zien dat Dongen gelijk of lager scoort bij het aantal misdrijven per 10.000 inwoners dan de gemiddelde score voor Nederland.
- We geven uitvoering aan het Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026. Speerpunten zijn het aanpakken en voorkomen van (jeugd)overlast, het versterken van de verbinding tussen zorg en veiligheid, de aanpak van ondermijnende criminaliteit en het weerbaarder maken van inwoners en ondernemers tegen cybercrime en digitale criminaliteit.

Beleidsrisico's

- Een pandemie, vluchtelingenproblematiek of andere crisis. Dit vraagt veel inzet van de gemeente. Ze zijn niet voorzienbaar en hier zal ad hoc op gereageerd moeten worden. We hebben ervaring opgedaan met recente crisissen, waardoor we beter zijn voorbereid en er adequater opgetreden kan worden bij mogelijk nieuwe incidenten.
- Lokale problematiek die extra inzet vraagt. Inzetten op de aanpak van ondermijnende criminaliteit is deels voorzienbaar door gerichte controles uit te voeren. Echter het onverwacht aantreffen van bijvoorbeeld een hennepkwekerij of drugslab vraagt direct extra inzet.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- We nemen actief deel aan de actiedagen van het Bestuurlijk Interventieteam (BIT) Hart van Brabant en organiseren onze eigen controledagen met de politie.
- We zetten stevig in op het herkennen en voorkomen van ondermijning. Belangrijke thema's hierbij zijn de huisvesting van arbeidsmigranten, buitengebied en bedrijventerreinen.
- We hebben (en houden) goed zicht op de groep personen met verward of onbegrepen gedrag. Samen met de zorgketen bieden wij deze groep snelle en duurzame hulp ter voorkoming van escalatie. De procesregisseur zorg en veiligheid houdt de regie op de (complexe) casuïstiek.
- We hebben zicht op de jeugd en de overlastlocaties. Samen met onze partners (in het bijzonder politie en jongerenwerk) bespreken we doorlopend welke preventieve- en repressieve maatregelen mogelijk zijn en voeren deze uit om de overlast te verminderen.

- We organiseren (lokaal en binnen het district) diverse cyberinterventies om onze inwoners en ondernemers digitaal weerbaarder te maken. Naast het voorkomen van slachtofferschap richten we ons hierbij ook op het voorkomen van daderschap.
- De dagelijkse veiligheidsvraagstukken behouden onze aandacht. Zo zetten we ons, samen met de politie, in voor het voorkomen van woninginbraken, fietsendiefstallen en de verkoop van gestolen goederen. Bijvoorbeeld met de inzet van een tekstkar bij een inbraakgolf, de inzet van lokfietsen en controles op het digitaal opkoopregister.

Verbonden partijen

- Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant
- GGD Hart voor Brabant
- Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant

Speerpunten 2025

- Om jongeren ruimte te geven om naar buiten te gaan, samen te komen en bij te praten gaan we een nieuwe Jongeren Ontmoetingsplaats (JOP) plaatsen. In samenwerking met jongerenwerk gaan we via jongerenparticipatie de voorbereiding en realisatie verder vormgeven.
- We gaan deelnemen aan de CBS Veiligheidsmonitor om de veiligheidsbeleving van onze inwoners te meten. De veiligheidsmonitor is een landelijk terugkerend bevolkingsonderzoek naar veiligheid, leefbaarheid en slachtofferschap. Inwoners worden verzocht een vragenlijst in te vullen over onder andere de overlast en leefbaarheid in de buurt en het functioneren van de politie en gemeente. Het onderzoek vindt in elk oneven jaar plaats.

Overige ontwikkelingen

- We continueren (middels financiering vanuit de gemeente) het scholen spreekuur van Stichting Halt op het Cambreur College. Leerlingen worden hiernaar verwezen voor incidenten waarbij bijvoorbeeld sprake is van grensoverschrijdend gedrag. Het spreekuur heeft als doel om jongeren tot inzicht en normbesef te brengen en verdere escalatie te voorkomen.

Beleidsindicatoren

310 Openbare orde en veiligheid				
Verwijzingen Halt	Aantal verwijzingen Halt per 1.000 jongeren			
	2020	2021	2022	2023
	16	14	36	32
Winkeldiefstallen	Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners			
	2020	2021	2022	2023
	8	4	21	21
Geweldsmisdrijven (openlijk geweld tegen personen)	Aantal geweldsmisdrijven per 10.000 inwoners.			
	2020	2021	2022	2023
	2	2	2	2
Zedenmisdrijven	Aantal zedenmisdrijven per 10.000 inwoners.			
	2020	2021	2022	2023
	3	0,7	0,2	3
Diefstallen uit woningen	Aantal diefstallen uit woningen per 10.000 inwoners.			
	2020	2021	2022	2023
	9	11	16	8
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte per 10.000 inwoners.			
	2020	2021	2022	2023
	31	26	31	24
Drugspanden	Aantal sluitingen drugspanden			
	2020	2021	2022	2023
Aangetroffen	10	9	3	2
Waarschuwingen	2	0	0	0

Sluitingen/ Last onder Dwangsom	4	9	3	2
Gebruikershoeveelheid e.d.	4	0	0	0
Integrale controles	Aantal integrale bestuurlijke controles (BIT en ondermijningsdagen)			
	2020	2021	2022	2023
	58	0	75	47
Overlast	Aantal meldingen overlast per 10.000 inwoners			
	2020	2021	2022	2023
	80	90	79	40
Personen met verward of onbegrepen gedrag	80	90	79	40
Jeugd	125	115	95	29

320 Rampenbestrijding en brandweer

Strategische doelstellingen

- De gemeente is goed voorbereid op rampen, crises en overige calamiteiten op het gebied van Bevolkingszorg en gemeentelijke crisisbeheersing.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- De processen Bevolkingszorg en gemeentelijke crisisbeheersing zijn goed ingericht en de crisisorganisatie Bevolkingszorg is paraat bij een ramp of crisis.
- De bluswatervoorzieningen functioneren naar behoren, zijn voldoende aanwezig en zijn bereikbaar en vindbaar bij brand.
- Inzetten op brandpreventie en voorlichting. We brengen nieuwe regelgeving omtrent brandveiligheid onder de aandacht van onze inwoners (zowel jong als oud).

Beleidsrisico's

- Een pandemie, vluchtelingenproblematiek of andere crisis. Dit vraagt veel inzet van de gemeente. Ze zijn niet voorzienbaar en hier zal ad hoc op gereageerd moeten worden. Er is ervaring opgedaan bij voorgaande crisissen, waardoor we beter zijn voorbereid en bij een nieuw incident er adequater opgetreden kan worden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- We zorgen voor een professionele crisisorganisatie Bevolkingszorg die zowel op gemeentelijk, districtelijk (Hart van Brabant) als regionaal (Midden-West-Brabant) niveau goed geborgd is. Onze medewerkers worden hiervoor frequent opgeleid, getraind en geoefend.
- We brengen (vrijwilligers)initiatieven, zoals de Home Safety Checks en de Risk Factory, frequent onder de aandacht om zo de deelname vanuit onze samenleving te verhogen.
- We treffen, samen met de veiligheidsregio, waar nodig maatregelen om de risico's van langere opkomsttijden van de brandweer te beperken. Hierbij wordt ingezet op het vergroten van de zelfredzaamheid van bewoners en kennis van brandpreventie opdat zij weten wat zij moeten doen om brand te voorkomen, te ontdekken en te ontvluchten.

Verbonden partijen

- Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant
- GGD Hart voor Brabant
- Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant.

Speerpunten 2025

- De gemeentelijke crisisbeheersing (voorbereiding op crises waarbij geen / niet alleen Bevolkingszorg nodig is) is binnen de organisatie goed geborgd.
- Een nulmeting van de staat van onderhoud van de brandkranen (uitgevoerd door Brabant Water) wordt in 2025 afgerond. In 2025 actualiseren we samen met Brabant Water het beheer en onderhoud van de brandkranen (uitgevoerd door Brabant Water) in de gemeente Dongen.

Beleidsindicatoren

320 Rampenbestrijding en brandweer				
Crisisorganisatie	Het aantal medewerkers dat opgeleid, getraind en geoefend is.			
	2020	2021	2022	2023
	10	0	30	12
Home Safety Checks	Aantal Home Safety Checks			
	2020	2021	2022	2023
	10	0	7	14

Overzicht lasten en baten programma 3 Veilig Dongen (x € 1.000)												
			Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027		Begroting 2028	
Thema	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
310		Integrale veiligheid	969	16	1.088	16	1.097	16	1.097	16	1.097	16
	1.2	Openbare orde en veiligheid	695	16	778	16	784	16	784	16	784	16
	8.3	Wonen en bouwen	273		310		313		313		313	
320		Rampenbestrijding en brandweer	1.611	4	1.829	4	1.820	4	1.820	4	1.820	4
	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.611	4	1.829	4	1.820	4	1.820	4	1.820	4
		Totaal Veilig Dongen	2.580	19	2.916	19	2.917	19	2.917	19	2.917	19

Binnen thema 310 Integrale Veiligheid is de bijdrage aan Halt voor de spreekuren op het Cambreur College verhoogd. In thema 320 Rampenbestrijding en brandweer is de bijdrage van aan de Veiligheidsregio toegenomen op basis van een eerder ingediende begroting.

Voor alle thema's geldt dat personeelskosten (doorbelastingen) zijn toegenomen. Enerzijds door uitbreiding van formatie, anderzijds door een verwachte kostenverhoging vanuit een nieuw af te sluiten Cao.

Dongen Onderneemt!

Wat willen we bereiken?

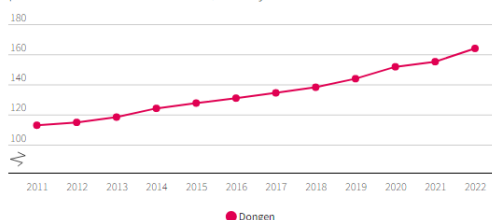
- ✓ Zoveel mogelijk inwoners aan de slag, ook mensen met arbeidsbeperking
- ✓ Dongen is aantrekkelijke plek voor bedrijven om zich te (blijven) vestigen
- ✓ Tichelrijt ontwikkelt zich tot één van de meest duurzame bedrijventerreinen in regio Hart van Brabant
- ✓ Samen met ondernemers klimaatdoelstellingen bereiken
- ✓ Initiatieven en behoeften van ondernemers mogelijk maken
- ✓ Verbeteren van organisatiegraad op bedrijventerreinen
- ✓ Regionaal krachten bundelen met Midpoint Brabant Services

Wat gaan we doen?

- ➔ Verduurzamen en vergroenen van werkomgeving industrieterreinen: oppakken van eerste aanzet
- ➔ Uitvoeren van 10-puntenplan uit Economische Visie
- ➔ Stimuleren van lokaal ondernemerschap
- ➔ In verkoop brengen van kavels Tichelrijt 3
- ➔ Samen met ondernemers kansen bieden aan mensen met afstand tot de arbeidsmarkt
- ➔ Vanuit participatiewet inwoners ondersteunen bij vinden van werk
- ➔ Verbindende factor zijn tussen VOCD, Leer Dongen Kennen, SamenDongen, Horeca Dongen

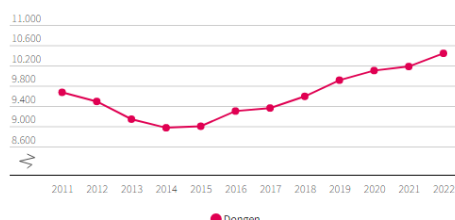
DONGEN ONDERNEEMT

Vestigingen (van bedrijven)
per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar

LISA | 2011 - 2022

Banen
Aantal

LISA 2022 | 2011 - 2022

Werkenden versus niet-werkenden
(verhoudingsgetal)

Dongen

74,9

Nederland

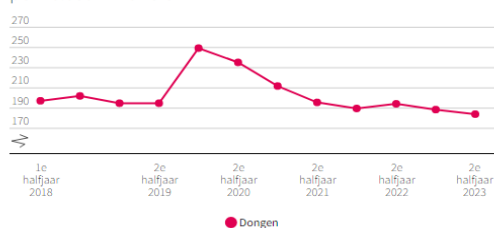
70,3

CBS/BRP | 2022

Scan de QR-code voor meer informatie.

Personen met een bijstandsuitkering
per 10.000 inwoners

CBS | H1 2018 - H2 2023

Lopende re-integratievoorzieningen
per 10000 inwoners 15 - 64

Dongen

250,8

Nederland

196,4

CBS | H2 2023

4. Dongen Onderneemt!

Het programma Dongen Onderneemt! gaat uit van het stimuleren van lokaal ondernemerschap, het creëren van een interessant vestigingsklimaat en inwoners in staat stellen om te participeren, zo mogelijk via (vrijwilligers)werk. Op het gebied van duurzaamheid liggen er bovendien opgaven voor de lokale ondernemers om samen aan de klimaatdoelstellingen te kunnen voldoen. Een gezonde lokale economie heeft een aantrekkende werking op Dongen voor zowel nieuwe als bestaande bedrijven. Wij denken mee en maken het mogelijk om bestemmingen om te zetten. Wij zien veel kansen om meer met werkgevers samen te werken. Er zijn banen, er zijn beschikbare werknemers, maar ze passen niet direct bij elkaar. Daar kunnen wij een rol in spelen.

Economie en werkgelegenheid grijpen direct in op elkaar. Wanneer bedrijven zich vestigen in Dongen brengt dat banen met zich mee. Dit vergroot de kans dat Dongenaren een (betaalde) baan vinden dichtbij huis. Samenwerking met (potentiële) werkgevers staat centraal bij onze uitvoering van de Participatiewet en bij de nieuwe Wet Inburgering. Dongense ondernemers zijn steeds bereid gebleken om mensen met een afstand tot de arbeidsmarktkansen te bieden. We blijven investeren in deze samenwerking. We vinden het belangrijk dat inwoners zoveel als mogelijk kunnen voorzien in hun eigen inkomen. Daar waar ze een steuntje in de rug nodig hebben, hebben wij vanuit de Participatiewet de mogelijkheid om de inwoner te ondersteunen binnen de beschikbare kaders. Bij de inzet van onze re-integratie instrumenten zijn we zo effectief mogelijk. Hierdoor kunnen we onze klanten de best mogelijke ondersteuning bieden bij het vinden of behouden van (betaald) werk.

410 Ondernemerschap

Strategische doelstellingen

- Dongen is een aantrekkelijke plek voor bedrijven om zich te vestigen en/of gevestigd te blijven.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- We zetten in op de verbinding tussen de Dongense ondernemers en de gemeente. Wij weten daardoor wat er speelt bij de Dongense ondernemers, waar zij behoefte aan hebben en spelen hierop in.
- Wij ondersteunen ondernemers in het vinden van de juiste plek in Dongen voor hun bedrijf.
- We zetten in op verduurzaming van onze bedrijventerreinen, waarbij de ambitie is om Tichelrijt één van de meest duurzame bedrijventerreinen van regio Hart van Brabant te maken.

Beleidsrisico's

- De gemeente bezit weinig kavels. Als de kavels van Tichelrijt 3 zijn verkocht, bezit de gemeente geen grond meer. Wij kunnen faciliteren en revitaliseren.
- Op het moment duurt het lang om een stroomaansluiting gerealiseerd te krijgen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- Investeren in en onderhouden van een aantrekkelijke omgeving voor bedrijven: Dit doen wij door in gesprek te gaan en blijven met de ondernemers, het inventariseren van behoeftes en door te kijken waarin wij hen kunnen faciliteren. Wij zijn als gemeente een sparringpartner en facilitator voor bedrijven, gericht op het mogelijk maken van initiatieven en behoeftes van ondernemers, binnen onze kaders.
- Ontwikkeling van bedrijventerreinen: De kavels van Tichelrijt 3 kunnen in 2025 in de verkoop. Op basis van de Verkoop- en uitgiftecriteria bedrijventerreinen worden bedrijven geselecteerd, en zullen de kavels naar verwachting snel verkocht zijn. Daarnaast faciliteren en begeleiden we de ontwikkeling van Tichelrijt Zuid.
- We verbinden ondernemers met werkzoekenden. De accountmanager en de adviseur werkgeversdienstverlening trekken hierin gezamenlijk op. Bij bedrijfsbezoeken wordt de

dienstverlening van het Werkcentrum Midden-Brabant en DongenWerkt onder de aandacht gebracht.

- De samenwerking met VOCD en Leer Dongen Kennen wordt voortgezet. Bij bedrijfsbezoeken worden deze ondernemersverenigingen benoemd en wordt er contact gelegd. Dit om elkaar te versterken en te verbinden.
- De verbindende factor zijn tussen de VOCD, LDK, SamenDongen en Horeca Dongen. Zodat zij elkaar nog beter leren kennen en elkaar weten te vinden.
- We werken in regionaal verband samen binnen Midpoint Brabant. Midpoint Brabant is dé schakel tussen ondernemingen, onderwijs- en kennisinstellingen, overheden en maatschappelijke organisaties in de regio Midden-Brabant. Met gebundelde krachten werken we aan een slimme en duurzame regio én de brede welvaart in ons land. Met als motto: ondernemen en innoveren met de mens centraal. Het voormalige Station 88 is opgegaan in Midpoint Brabant om zo nog beter de ondernemers in onze regio te kunnen faciliteren. Zij delen kennis, creëren bewustwording, inspireren en motiveren zodat de ondernemer kan groeien en versnellen.

Verbonden partijen

- Regio Hart van Brabant en Midpoint Brabant

Speerpunten 2025

- Vanuit de economische visie wordt een uitvoeringsprogramma met plan van aanpak opgesteld.
- Om de Green Deal nader te kunnen uitwerken, is het nodig om het verbeteren van de organisatiegraad op het bedrijventerrein te faciliteren.

Overige ontwikkelingen

- SamenDongen is opgericht en actief. Wij begeleiden en ondersteunen waar nodig.
- Uit de eerste verkenning van de Green Deal is gekomen dat de organisatiegraad op de bedrijventerreinen verbeterd moet worden. Via het rijk krijgen wij hiervoor een regionale Spuk-subsidie. Het plan dat de regio hiervoor heeft ingediend is afgelopen september 2024 goedgekeurd. Midpoint Brabant gaat dit regionaal voor ons uitvoeren. De bedrijventerreinen Tichelrijt en De Wildert zijn hiervoor geselecteerd en komen beide in aanmerking. Samen met nog 15 terreinen uit de regio wordt de organisatiegraad ten behoeve van klimaat aangepakt en op andere terreinen zullen wij hier zeker van profiteren.
- De ontwikkelingen rondom project VAWOZ volgen we nauwlettend op, tezamen met gemeente, regio, provincie en rijk. Wanneer opgaven zich voordoen wegen we zorgvuldig de zorgen en kansen voor ons als gemeente en gemeenschap.
- Een eerste aanzet om Tichelrijt een van de meeste duurzame bedrijventerreinen van regio Hart van Brabant is om zowel onszelf als ondernemers te stimuleren om het terrein aantrekkelijker en groener te krijgen.

Beleidsindicatoren

410 Ondernemerschap				
Funcatiemenging (%)	De funcatiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen			
	2020	2021	2022	2023
	47,2%	46,9%	47,6%	47,9%
Vestigingen van bedrijven (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	Aantal vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar.			
	2020	2021	2022	2023
	151	155	164	167

Strategische doelstellingen

- Inwoners van Dongen kunnen naar vermogen participeren in de samenleving.
- We leiden en begeleiden inwoners die het nodig hebben (uitkeringsgerechtigden en niet-uitkeringsgerechtigden) naar (betaald) werk.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- We bieden inwoners voor wie dat nodig is, begeleiding naar zo regulier mogelijk en duurzaam werk;
- Voor mensen die het nodig hebben en er recht op hebben verzorgen we inkomensondersteuning;
- We bieden een leerwerk infrastructuur waarbij we ruimte bieden aan werkzoekenden om te werken aan hun ontwikkeling. We doen dit samen met onze partners, zowel regionaal als lokaal;
- We bouwen voort op de basis die er al is en we leveren maatwerk;
- Onze relatie met de inwoner is gebaseerd op gelijkwaardigheid en vertrouwen, waarbij het stimuleren van verantwoordelijkheid en het toe leiden naar de arbeidsmarkt centraal staat;

Beleidsrisico's

- In 2025 verwachten wij een stijging in het uitkeringsbestand. Deze verwachting is gebaseerd op de ramingen en voorspellingen van het Centraal Planbureau (CPB) en geldt zowel landelijk als regionaal. Om de dienstverlening op peil te houden werken we aan een uitvoeringsplan waarbij we vooral inzetten op beheersmaatregelen en een hernieuwde aanpak van ons bijstandsbestand;
- We zien een verdere toename in kwetsbaarheid en multiproblematiek van onze doelgroep. Zelfredzaamheid is geen vanzelfsprekendheid. Een domein overstijgende aanpak is nodig. Dit is niet alleen lokaal maar speelt landelijk;
- Wet- en regelgeving moet beter aansluiten op wat mensen willen én kunnen. Het versimpelen van het stelsel van inkomensondersteuning is hard nodig om de bestaanszekerheid en de (arbeids)participatie van mensen te verbeteren. Hier wordt ook landelijk een eerste aanzet voor gemaakt;
- Op korte termijn worden er door het rijk middelen vrijgemaakt om te investeren in de sociaal ontwikkelbedrijven. Deze middelen zijn echter nog onvoldoende om alle ambities waar te kunnen maken en onvoldoende voor een toekomstbestendige leerwerkinfrastructuur.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- De noodzaak om een beroep te doen op deze inkomensondersteuning raakt mensen, niet alleen in de portemonnee maar ook in het gevoel. Wij hebben hierin een belangrijke taak te vervullen.
- In onze aanpak stellen wij de mens meer centraal en kijken wij naar het gehele plaatje. We gaan uit van vertrouwen, kijken naar ieders mogelijkheden en talenten en leveren maatwerk. We werken hierbij samen met onze partners in het sociaal domein bijvoorbeeld op het gebied van armoedebestrijding en schuldenproblematiek;
- We streven ernaar om mensen op een effectieve en duurzame manier aan werk te helpen. Daarvoor zetten wij diverse voorzieningen in zoals loonkostensubsidie. Zijn mensen aan het werk, dan laten wij ze niet los. Met de inzet van o.a. loonkostensubsidie en job coaching leggen wij de nadruk op langdurig succes en duurzame uitstroom;
- In samenwerking met de Diamantgroep bieden we een leerwerkinfrastructuur met ruimte aan Werkzoekenden om te werken aan hun ontwikkeling op weg naar werk. We bieden (leer)werkplekken in een diversiteit aan werksoorten, werkomgevingen en bieden daarbij de begeleiding die de persoon in die fase daarbij nodig heeft. Duurzame uitstroom naar een dienstverband bij een reguliere werkgever is het uiteindelijke doel.

Verbonden partijen

- Diamantgroep

Speerpunten 2025

- Eind 2024 wordt aan de gemeenteraad een beleidsplan participatie voorgelegd. In 2025 wordt gestart met de uitvoering hiervan op basis van het uitvoeringsplan. Inzet is het bijstandsbestand te verkleinen en zoveel mogelijk bijstandsgerechtigden aan werk te helpen.
- In de regio Midden-Brabant wordt het regionaal werkcentrum ingericht. In dit werkcentrum worden voor de regio werkgevers en werkzoekenden aan elkaar verbonden. Daarnaast is het werkcentrum meteen ook een kenniscentrum voor werkzoekenden en werkgevers. De dienstverlening van het regionale werkcentrum en de kansen voor Dongen worden in 2025 op elkaar afgestemd.

Overige ontwikkelingen

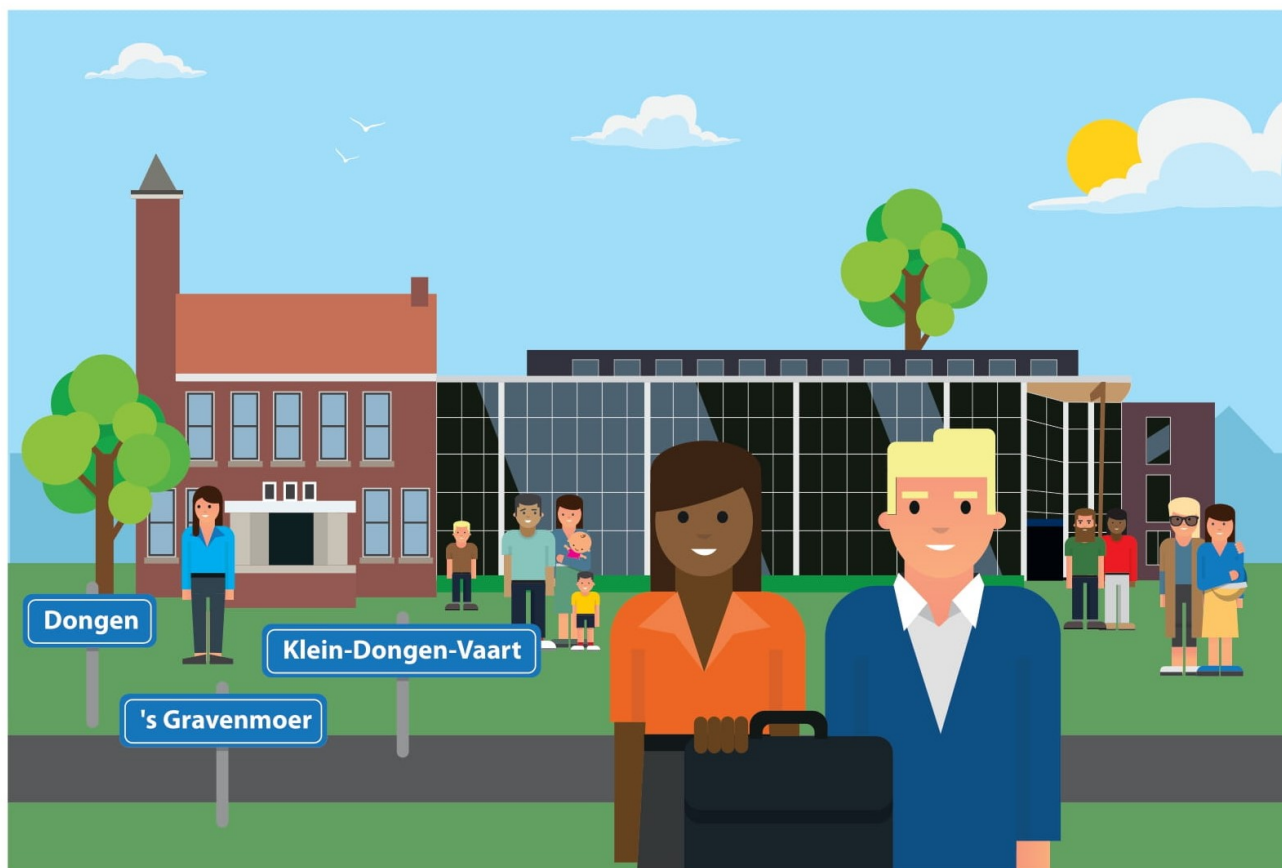
- In 2025 is specifieke aandacht nodig voor statushouders, een groep die naar verwachting in 2025 zal toenemen. We zetten ons in om werk voor statushouders te bevorderen en daarbij delen we kennis en ervaringen en sluiten we aan bij regionale initiatieven;
- We houden ontwikkelingen op gebied van regelgeving en beleid (bijvoorbeeld ontwikkelingen Participatiewet in Balans) goed in de gaten. Op dit moment zijn de politieke ontwikkelingen onduidelijk. Daardoor weten wij niet met welke wijzigingen wij rekening moeten houden. Dat neemt niet weg dat wij in onze dienstverlening doorgaan op de ingeslagen weg: 'de mens centraal';
- Om ook voor de toekomst de leerwerk infrastructuur door de Diamantgroep betaalbaar en beschikbaar te kunnen houden is het nodig een andere koers te varen. Hiertoe is een strategieplan in ontwikkeling waarvan op dit moment de contouren bekend zijn. Najaar 2024 wordt een definitief strategie plan verwacht waarna ook een uitvoeringsprogramma zal volgen.

Beleidsindicatoren

420 Werknemerschap				
Netto participatiegraad	Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking			
	2020	2021	2022	2023
	68,4%	73,1%	74,2%	75,7%
Banen	Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar.			
	2020	2021	2022	2023
	605,8	609,7	626,8	NNB
Loonkostensubsidie	Aantal personen die werkzaam zijn, ondersteund met loonkostensubsidie, per 10.000 inwoners (peildatum eerste half jaar)			
	2020	2021	2022	2023
	15	45	60	65
Beschutte werkplek	Aantal fte met een beschutte werkplek			
	2020	2021	2022	2023
	3,9	6,7	8,2	9
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners.			
	2020	2021	2022	2023
	249	211	189	188
Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.			
	2020	2021	2022	2023
	366	270	252	239
Werkloze jongeren	Percentage werkloze jongeren in de leeftijd 16 t/m 24 jaar.			
	2020	2021	2022	2023
	1%	1%	1%	NNB
Baanafspraken	Aantal personen met baanafspraken, werkzaam bij de gemeente Dongen			
	2020	2021	2022	2023
	5	6	7	6

Overzicht lasten en baten programma 4 Dongen Onderneemt (x € 1.000)												
			Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027		Begroting 2028	
Thema	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
410		Ondernemerschap	1.359	1.186	895	634	847	633	828	629	823	629
	0.10	Mutaties reserves				5		4				
	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.344	1.180	879	623	832	623	812	623	808	623
	3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	15	6	15	6	16	6	16	6	16	6
420		Werknemerschap	9.192	4.747	10.201	5.846	10.215	5.846	10.126	5.846	10.133	5.846
	6.3	Inkomensregelingen	7.049	4.747	7.835	5.846	7.855	5.846	7.855	5.846	7.855	5.846
	6.4	Begeleide participatie	1.342		1.405		1.378		1.273		1.280	
	6.5	Arbeidsparticipatie	801		961		983		998		998	
		Totaal Dongen Onderneemt	10.551	5.932	11.096	6.479	11.062	6.478	10.954	6.474	10.956	6.474

Voor alle thema's geldt dat personeelskosten (doorbelastingen) zijn toegenomen. Enerzijds door uitbreiding van formatie, anderzijds door een verwachte kostenverhoging vanuit een nieuw af te sluiten Cao.

Dongen Dient!

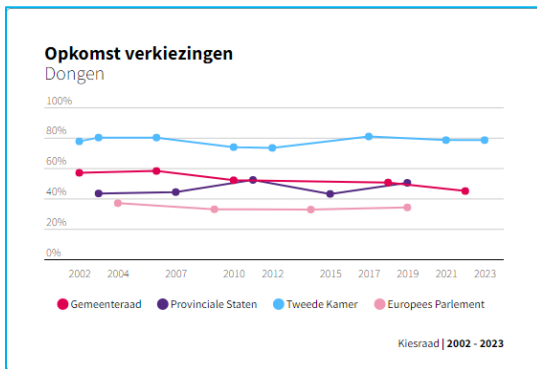
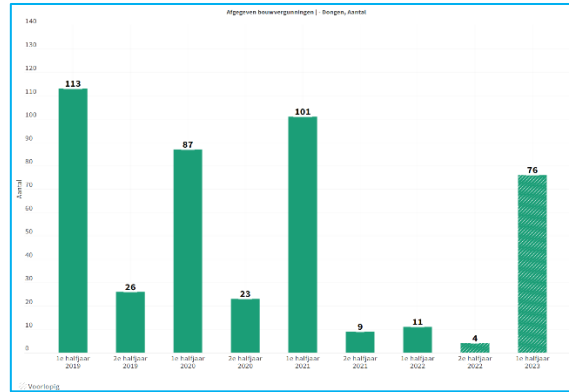
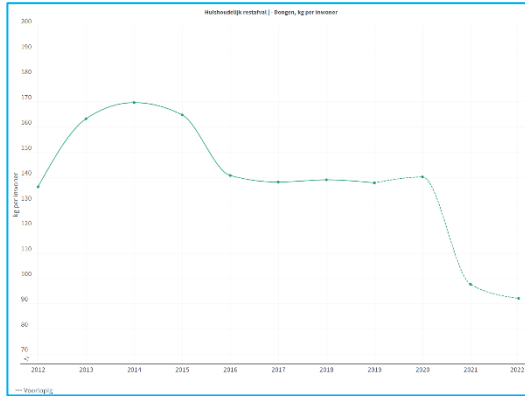
Wat willen we bereiken?

- ✓ Onze inwoners zijn tevreden over de gemeentelijke dienstverlening
- ✓ We zijn goed bereikbaar en handelen slagvaardig en kundig
- ✓ Openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen zijn schoon en veilig
- ✓ Verbeteren bestuursstijl & -cultuur
- ✓ Inwoners voelen zich betrokken bij activiteiten en besluiten van gemeente
- ✓ Minder aanbod van afval, meer van grondstoffen, zowel in de wijk als bij milieustraat
- ✓ Verduurzamen gemeentelijk wagenpark

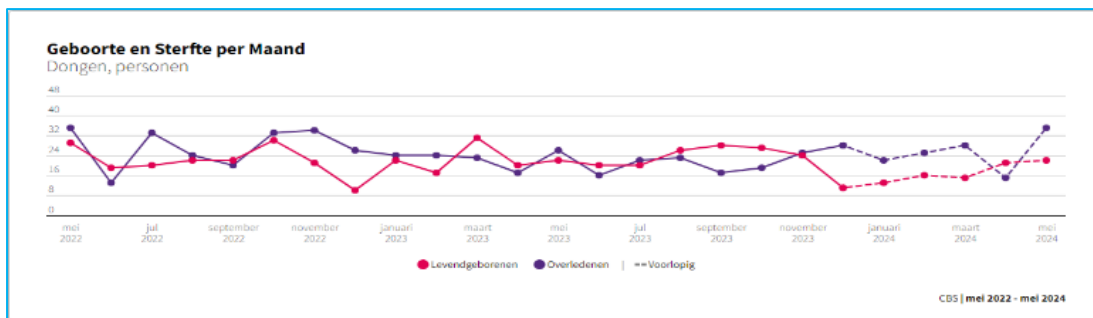
Wat gaan we doen?

- Maken van een breed gedragen toekomstvisie gemeente Dongen
- Inzet wijkregisseur
- Aan de slag met uitkomsten onderzoek externe communicatie
- Vergroten van uitvoeringskracht van de gemeentelijke organisatie
- Impuls voor entree Middellaan vanuit groenbeleidsplan
- Voorbereiden verduurzaming brandweerkazerne Dongen en Jeugdcentrum Dongen-Vaart
- Vervanging van speeltoestellen

DONGEN DIENST

Scan de QR-code voor meer informatie.

5. Dongen Dient!

Binnen het programma Dongen Dient! richt de gemeente zich op haar dienende rol in de lokale samenleving. Alles wat een gemeente doet, staat immers ten dienste van de gemeenschap: inwoners, ondernemers, verenigingen en stichtingen. In bepaalde situaties is samenwerking met andere gemeenten en (overheids)organisaties wenselijk of noodzakelijk.

De zichtbaarheid van het gemeentebestuur is noodzakelijk evenals transparantie, een toegankelijk en aanspreekbaar bestuur en meer en participatie van onze inwoners.

Het college is zichtbaar in de wijken en kernen en maakt structureel tijd vrij voor werkbezoeken aan wijken/ kernen, ondernemers en maatschappelijk partners.

Dit draagt bij aan een bereikbare gemeente, met kundige en betrokken medewerkers die onderwerpen slagvaardig, deskundig en snel oppakken en afhandelen. Ambtenaren en bestuurders zijn aanspreekbaar voor onze inwoners en ondernemers. Zoals in de beheerplannen is afgesproken dragen we zorg voor een verzorgd straatbeeld (schoon en netjes) wat een bijdrage levert aan brede toegankelijk en veiligheid.

510 Bestuur

Strategische doelstellingen

- We nemen gedragen besluiten en bevorderen participatie van betrokkenen.
- We bevorderen de zichtbaarheid van de gemeente en het gemeentebestuur.
- We weten wat speelt in onze gemeente.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Inwoners voelen zich betrokken bij activiteiten en besluiten van de gemeente Dongen en kunnen hier op gepaste momenten invloed op uitoefenen.
- We informeren en betrekken onze samenleving en partners met maatwerk en kiezen daarbij de meest geschikte communicatie- dan wel participatievorm. Doel is dat zoveel mogelijk doelgroepen kennis kunnen nemen van Dongens nieuws en relevante ontwikkelingen. Middels participatie gaan we het gesprek aan met zowel inwoners als ondernemers en maatschappelijk partners. Dat geeft onze inwoners, ondernemers en maatschappelijk partners de beste kans om mee te denken en mee te doen in onze lokale samenleving.
- Samenwerking zoeken we op waar dit onze lokale ambities verder brengt.
- Het gemeentebestuur heeft oog voor hetgeen er leeft binnen de gemeente. Dit laat ze onder andere zien door de zichtbaarheid van het gemeentebestuur in wijken en kernen te versterken.

Beleidsrisico's

- Landelijke politieke- en maatschappelijke ontwikkelingen kunnen impact hebben op ons lokale omstandigheden wat ten koste kan gaan van het belang van onze inwoners, organisaties en ondernemers.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- We staan open voor ideeën van inwoners, bedrijven, verenigingen en stichtingen en gaan actief het gesprek met hen aan.
- We ondersteunen onze dorps- en wijkraden.
- We communiceren duidelijk over onze standpunten en besluitvorming.
- We zetten extra in op proactieve communicatie zodat we laten zien dat we weten wat speelt binnen de gemeente, daarvoor als gemeente en gemeentebestuur oog hebben en zullen ondersteunen daar waar mogelijk.
- We maken als college tijd vrij om deel te nemen aan activiteiten met en werkbezoeken in wijken en kernen en bij ondernemers en maatschappelijke partners.
- Regio Hart van Brabant: met de andere regiogemeenten werken we actief mee en samen om de regionaal afgesproken opgaven effectief op te pakken.
- We zoeken samenwerking met partijen waar dat meerwaarde heeft en dit bijdraagt aan onze lokale ambities. We nemen actief deel aan samenwerkingsverbanden en bij relevante projecten,

zoals binnen Regio Hart van Brabant en de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT). We bekijken per project welke schaalgrootte het meest passend is: lokaal, subregionaal of regionaal. Ook wisselende coalities zijn mogelijk.

Verbonden partijen

- Regio Hart van Brabant

Speerpunten 2025

- De grote en complexe maatschappelijke uitdagingen vragen om een breed gedragen toekomstvisie voor gemeente Dongen. Deze gebruiken we vervolgens voor alles wat we binnen onze gemeente doen.
- Vanwege de grote en complexe maatschappelijke uitdagingen is ook een goede balans tussen capaciteiten, prioriteiten en middelen essentieel. Dat vraagt om een goed samenspel tussen organisatie, college en raad.
- Aan het onderwijsveld wordt een voorstel gedaan om het programma Jeugd en Politiek uit te breiden. Na commitment vanuit het onderwijsveld breiden we het programma uit.

Overige ontwikkelingen

Nu de wijkregisseur is aangenomen, bestaat ruimte om nog beter de verbinding te leggen tussen de gemeente en wijks- en dorpsraden. Zo kunnen we beter inspelen op wat leeft en speelt.

520 Dienstverlening

Strategische doelstellingen

- Een kwalitatief hoogstaande dienstverlening voor onze klanten, waarbij we een bereikbare gemeente zijn, met kundige en betrokken medewerkers, die zaken slagvaardig, deskundig en snel oppakken en afhandelen. De lijnen tussen de inwoners en ondernemers en de gemeente zijn kort.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Inwoners zijn tevreden over onze dienstverlening (minimaal een 8).
- We handelen de producten en diensten af binnen de wettelijke termijnen.
- We beperken het aantal klachten en bezwaren over onze dienstverlening tot een minimum (maximaal 5 op jaarbasis).

Beleidsrisico's

- De bij het team Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) aanwezige formatie, blijkt op het gebied van toezicht en handhaving niet meer voldoende. Hierdoor kan niet meer de kwaliteit en kwantiteit worden geleverd die op grond van het PVTH-beleidsplan noodzakelijk is, voor het op een adequaat niveau kunnen uitvoeren van deze taken.
- Door personeelsverloop bij het team VTH komt door de krappe arbeidsmarkt op dit taakveld, de kwaliteit en kwantiteit van de dienstverlening nog verder onder druk.
- De dienstverlening bij het team VTH is in grote mate afhankelijk van digitale ondersteuning. De regelmatige uitval van VTH ICT-systemen heeft een grote impact op onze dienstverlening aan inwoners en bedrijven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- Uitgeven en verzorgen van paspoorten en rijbewijzen.
- Voltrekken van huwelijken en partnerschapsregistraties.
- Het op orde houden van de basisregistraties: de Basisregistratie Personen (BRP). De kwaliteit van de basisregistraties is cruciaal: afnemers moeten er net als onze eigen medewerkers op kunnen vertrouwen dat hetgeen geregistreerd staat correct is. We doen mee aan landelijke projecten (bijvoorbeeld de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit). Naar aanleiding van deze signalen onderzoeken en bezoeken wij deze adressen. Buiten dit project om worden regelmatig

huisbezoeken verricht alles met het doel voor een juiste inschrijving in de Basisregistratie Personen (BRP) om de kwaliteit van de BRP te verhogen en om fraude tegen te gaan.

- Het organiseren van de verkiezingen.
- We verstrekken informatie aan personen met een niet-Nederlandse nationaliteit die Nederlander willen worden en we behandelen aanvragen voor de Nederlandse nationaliteit.
- Het inschrijven van nieuwe inwoners uit het buitenland.
- Het verlenen van vergunningen, houden van toezicht en handhaven in het kader van de Omgevingswet, de Alcoholwet (enkel vergunningverlening) en de op de taak van de gemeente betrekking hebbende bijzondere wetten (enkel vergunningverlening). Daarnaast het verlenen van vergunningen met betrekking tot kabels en leidingen.

Verbonden partijen

- Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant.
- Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant.

Speerpunten 2025

- De gevolgen van de invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging evalueren.
- Waar nodig in het kader van de Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging werkzaamheden herijken en beleid opstellen.

Overige ontwikkelingen

- De dienstverlening binnen Burgerzaken wordt steeds verder gedigitaliseerd. We zijn bezig met de e-Dienst trouwen, deze is naar verwachting eind 2024/ begin 2025 gereed. De e-Diensten die al live staan zijn:
 - Aanvragen uittreksel BRP
 - Aanvragen afschrift burgerlijke stand
 - Verhuizingen
 - Geheimhouding persoonsgegevens
 - Aanvragen kiezerspas/ vervangende stempas
 - Beschikbaarheid stembureauleden (voor volgende verkiezingen)
 - Naamgebruik en naamswijziging

Beleidsindicatoren

520 Dienstverlening				
Bezwaar- en beroepschriften (Burgerzaken)	Aantal gegrond bezwaar- en beroepschriften			
	2020	2021	2022	2023
	0	0	1	0
Klachten Burgerzaken	Aantal klachten over producten en diensten Burgerzaken			
	2020	2021	2022	2023
	0	0	0	1
Dienstverlening Burgerzaken	Cijfer dienstverlening burgerzaken			
	2020	2021	2022	2023
	De dienstverlening wordt sinds 2021 gemeten	8	8	8

Strategische doelstellingen

- Schoon, heel en veilig openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen:
We zorgen dat de openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen goed onderhouden, veilig, schoon en toegankelijk zijn.
- Schoon straatbeeld zonder zwerfafval:
We streven naar een nette openbare ruimte zonder afval.
- Efficiënt gebruik van gemeentelijk vastgoed:
Het optimaal benutten en bezetten van gemeentelijke gebouwen.

Wat willen we bereiken?**Beleidsdoelstellingen**

- Gemeentelijke gebouwen:
 - De gemeentelijke panden voldoen aan de NEN-normen
 - We werken met een geactualiseerd onderhoudsplan, waarbij we zo efficiënt mogelijk verduurzamingsmaatregelen nemen.
- Openbaar groen:
 - Het openbaar groen en bomen dragen bij aan een positieve beleving van de openbare ruimte.
 - We onderhouden het openbaar groen en bomen op de vastgestelde beeldkwaliteitsniveaus.
 - Onkruidbestrijding vindt plaats conform de vastgestelde beeldkwaliteit (streefwaarde A voor het centrum en streefwaarde B voor de wijken).
- Wegen:
 - Gemeentelijke wegen en pleinen zijn goed begaanbaar en veilig.
 - Minimaal voldoen aan beeldkwaliteit niveau B.
- Riolering:
 - We zorgen voor een adequate inzameling en afvoer van afval-, hemel- en grondwater.
 - Waar mogelijk scheiden we het hemelwater van het vuilwater, door afkoppelen en dit te laten infiltreren
- Civiele kunstwerken (o.a. bruggen en duikers):
 - Deze zijn schoon, veilig en voldoen minimaal aan niveau B.
- Openbare verlichting:
 - De openbare verlichting heeft een belangrijke rol in sociale- en verkeersveiligheid.
 - Bij het beheer richten ons op behoud, verduurzaming en verbetering van het areaal, waarbij we de SER-energieakkoord doelstelling volgen en zoveel mogelijk het principe van de circulaire economie toepassen.

Inzicht in realisatie doelstelling

	Doelstelling	2021	2022	2023	2024 Q1+2
Kwaliteit openbaar groen centrum	90% op niveau A	85%	90%	70%	77%
Ontwikkeling realisatie doelstelling		↑	↑	↓	↑
Kwaliteit openbaar groen wijken	90% op niveau B	93%	93%	93%	93%
Ontwikkeling realisatie doelstelling		↑	→	→	→
Kwaliteitsniveau verhardingen	90% op niveau B	93%	93%	85%	85%
Ontwikkeling realisatie doelstelling		↑	→	↓	→

Groen = boven de doelstelling, rood = onder de doelstelling

↑ = Verbeterd t.o.v. voorgaand jaar, ↓ = verslechterd, → = gelijk gebleven

Voor het meten en beoordelen van het kwaliteitsniveau in het openbaar groen en de verhardingen maken we gebruik van de methodiek van CROW (oorspronkelijke naam: Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek). Deze methodiek biedt ons de mogelijkheid een streefwaarde te bepalen voor het kwaliteitsniveau. Het is daarbij de

bedoeling dat we voor minimaal 90% voldoen aan het afgesproken niveau. 100% is nooit mogelijk, omdat dit impliceert dat we onze inzet moeten bepalen op basis van onvoorziene omstandigheden (zoals bijvoorbeeld een extreem natte zomer).

Beleidsrisico's

- Weersomstandigheden. Lange droge of juist natte periodes kunnen van invloed zijn op het onderhoud van groen, wegen en riool.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- Uitvoering investeringsplan:
 - Projecten worden volgens planning uitgevoerd.
- Accenten bij aanpassingen openbare ruimte:
 - Klimaatopgave staan centraal bij aanpassingen;
 - Meer verscheidenheid aanbrengen in het groen/bomen ten behoeve stimuleren van biodiversiteit en voorkomen van ziekten en plagen
- Gemeentelijke gebouwen:
 - Inspecties uitvoeren en preventief en correctief onderhoud plegen.
 - De onderhouds- en verduurzamingsplannen zijn afgestemd op de samenstelling van de vastgoedportefeuille.
- Openbaar groen:
 - Duurzaam onderhouden van groenvoorzieningen en bomen.
 - Vierjaarlijkse inspectie van bomen, maandelijks inspectie van groen.
- Wegen:
 - Tijdig onderhoud ten behoeve van toegankelijkheid en veiligheid.
 - Tweejaarlijkse wegininspectie vormt de basis waar groot onderhoud wordt.
- Riolering:
 - Volgens het beheerplan reinigen en inspecteren we een gedeelte van het areaal om de afvoer van afvalwater te waarborgen
 - Voeren we preventief en correctief onderhoud uit aan het rioolstelsel en rioolinstallaties.
- Civiele kunstwerken (o.a. bruggen en duikers):
 - We plegen onderhoud ten behoeve van toegankelijkheid en veiligheid.
 - Om de vier jaar inspecteren we deze kunstwerken. Op basis daarvan bepalen we waar onderhoud of vervanging nodig is.
- Openbare verlichting:
 - We verhelpen storingen en schades aan de openbare verlichting.
 - Middels ons beheersysteem monitoren en bewaken wij het areaal en bepalen we waar vervangingsonderhoud plaatsvindt.

Speerpunten 2025

- We verduurzamen de dependances Dwarsweg en Sluisweg en bereiden de verduurzaming van andere gemeentelijke gebouwen voor.
- We voeren de 2-jaarlijkse wegininspectie uit en stellen een beheerrapportage Wegen op. De resultaten uit de wegininspecties vormen de basis voor de beheerrapportage en het financieel kader voor de komende 4 jaar.
- We voeren de 4-jaarlijkse inspectie uit en stellen een nieuwe beheerrapportage Civiele kunstwerken op. De resultaten uit de inspecties vormen de basis voor de beheerrapportage en het financieel kader voor de komende 4 jaar.
- De voorbereiding van een aantal civiele projecten wordt naar voren gehaald, zodat er voldoende tijd tussen voorbereiding en uitvoering is om bijvoorbeeld subsidies aan te vragen. Dat betekent in 2025 een toename van het aantal projecten dat wordt voorbereid.

Overige ontwikkelingen

- Verduurzaming gemeentelijk wagenpark. Dit rapport bevindt zich in de afrondende fase.
- Een deel van het terrein achter gemeentewerf de Coolhof wordt verhard. Ook wordt het hekwerk vernieuwd.
- In 2024 hebben drie wijkshouwen plaatsgevonden (Oud-Dongen, Klein-Dongen-Vaart en 's Gravenmoer). De overige wijken worden in 2025 ingepland.

- Een extern adviesbureau is gecontracteerd voor het opstellen van een speelruimtebeleidsplan. De eerste fase, de inventarisatie, is afgerond. De planning is dat het complete rapport met beleid en uitvoeringsplan in december 2024 aan de raad kan worden aangeboden. Gezien de urgentie van het vervangen van de slechtste speeltoestellen wordt voorgesteld de berekende vervanging uit de inventarisatie van Speelplan voor het eerste jaar alvast mee te nemen in de begroting.

Beleidsindicatoren

530 Beheer en onderhoud					
Kwaliteitsniveau centrum	Kwaliteitsniveau van onkruid in beplanting in het centrum (streefwaarde A)				
		2021	2022	2023	2024 Q1+2
	Niveau A+	4%			
	Niveau A	81%	90%	70%	77%
	Niveau B/C	15%	10%	30%	23%
Kwaliteitsniveau wijken	Kwaliteitsniveau van onkruid in beplanting in de wijken (streefwaarde B)				
		2021	2022	2023	2024 Q1+2
	Niveau A	4%	51%	57%	62%
	Niveau B	81%	42%	36%	32%
	Niveau C	15%	7%	7%	6%
Meldingen openbare ruimte	Aantal meldingen met betrekking tot de openbare ruimte (Vanaf april 2021 met de fixi app, daarvoor via Op Orde)				
		2020	2021	2022	2023
		4.810	5.442	5.772	
Kwaliteitsniveau verhardingen	Kwaliteitsniveau van verhardingen (streefwaarde CROW B)				
		2017	2019	2021	2023
	Niveau A+	45%	47%	44%	36%
	Niveau A	33%	37%	35%	37%
	Niveau B	6%	9%	8%	12%
	Niveau C	2%	2%	2%	5%
	Niveau D	5%	5%	6%	10%
Kwaliteitsniveau civiele kunstwerken (bruggen en duikers)	In 2021 zijn alle civiele kunstwerken geïnspecteerd. Het kwaliteitsniveau voor alle civiele kunstwerken wat wordt nagestreefd is gelijk aan CROW B. In 2025 is het beheerplan voorzien voor het onderhoud van de bruggen te inspecteren. Het inspecteren van de bruggen staat gepland in Q1 2025. Hieruit voortvloeiende wordt de meer jaren onderhoudsplanning (MJOP) gemaakt. Omdat een van de objecten vervuild is het lastig om hier een goede inspectie op uit te voeren. Wij stellen voor dit object in het najaar 2024 te laten reinigen				

Strategische doelstellingen

- Inwoners worden gestimuleerd om hun afval beter te scheiden waardoor minder aanbod van restafval en een hoger aanbod grondstoffen wordt gerealiseerd, zowel aan huis, bij centrale verzamellocaties als op de milieustraat van onze gemeente.

Wat willen we bereiken?

Beleidsdoelstellingen

- Maximaal 100 kg restafval per inwoner.
- Zuiverheid afvalstroom PMD minimaal 75%.

Het landelijke Uitvoeringsprogramma VANG⁶ heeft als doel de kwaliteit van de ingezamelde huishoudelijke afvalstromen te verhogen en daarmee de recycling te verbeteren. Het programma 2021-2025 heeft als motto: met optimale grondstoffscheiding naar hoogwaardige recycling. De kern van het programma is gericht op het goed scheiden van grondstoffen in de keten om te voorkomen dat waardevolle grondstoffen worden verbrand en om ervoor te zorgen dat ze een bijdrage leveren aan een circulaire economie. Dit betekent dat de focus verschuift van een doelstelling op kwantiteit (hoeveelheid restafval) naar een gecombineerde doelstelling op kwantiteit én kwaliteit (minder vervuiling van afvalstromen).

Uit de resultaten van het vorige uitvoeringsprogramma VANG blijkt dat in totaal slechts 56 gemeenten (15%) de doelstelling minder dan 100 kg restafval per inwoner gehaald hebben. Gemiddeld is de jaarlijkse aangeboden hoeveelheid restafval per inwoner in de periode 2015-2020 van 240 kg naar ongeveer 180 kg gegaan bereikt (Bron: Uitvoeringsprogramma VANG – Huishoudelijk afval, februari 2022). Belangrijke kanttekening hierbij is echter wel dat “de kwaliteit van bepaalde deelstromen onder druk komt te staan, wat nadelige gevolgen heeft voor de daadwerkelijke recycling” (Uitvoeringsprogramma VANG).

In aansluiting op het herijkte landelijke uitvoeringsprogramma en op de ambitie uit het coalitieakkoord is er gekozen voor een gecombineerde doelstelling gericht op het optimaliseren van de grondstoffscheiding. We zetten daarbij zowel in op een daling van de hoeveelheid restafval en alsmede op het zuiver(der) maken van de deelstromen.

Inzicht in realisatie doelstelling

	Doelstelling	2020	2021	2022	2023	2024*
Restafval per inwoner (kg)	100	185	137	132	129	132
Ontwikkeling realisatie doelstelling		↓	↑	↑	↑	↓
Zuiverheid PMD (%)	75%	81%	83%	62%	80%	59%
Ontwikkeling realisatie doelstelling			↑	↓	↑	↓

* Prognose (op basis van 7 maanden)

Groen = boven de doelstelling, rood = onder de doelstelling

↑ = Verbeterd t.o.v. voorgaand jaar, ↓ = verslechterd, → = gelijk gebleven

De hoeveelheid restafval is de laatste jaren redelijk stabiel. De doelstelling van 100 kg restafval per inwoner is echter nog niet gehaald. De volgende uitdaging ligt in het verminderen van de hoeveelheid naar minder dan 100 kg.

De inzameling van PMD wordt steeds meer een punt van zorg. Zoals in de tabel hierboven te lezen is de zuiverheid flink afgenomen. Dit wordt met name veroorzaakt door de inzameling bij verzamellocaties. In de verzamelcontainers is de vervuiling bijna 60%. Door het vele verkeerde afval

⁶ VANG-HHA 2021-2025 (Van Afval Naar Grondstof-Huishoudelijk Afval)

in deze containers zijn deze ook regelmatig defect. Defecte containers zorgen vervolgens weer voor bijplaatsingen en dumpingen.

In de huis-aan-huis route PMD is het aanbodgedrag een probleem. Veel bewoners hangen hun PMD op niet-ophaaldagen buiten. Dit trekt ongedierte aan, zorgt voor een vervuild straatbeeld en verminderd woongenot in de buurt. Omdat de PMD-zakken niet te herleiden zijn naar een huisadres is handhaving op deze afvalstroom vrijwel onmogelijk.

Beleidsrisico's

- Onder andere bij het thema Afval wordt het gedrag van bewoners in combinatie met steeds kortere lontjes een groter probleem. Voorbeelden hiervan zijn dumpingen, bij plaatsingen, kapotte PMD-zakken op straat, het aanbieden van afval op niet-ophaaldagen en hondenpoep in speeltuintjes. Sommige bewoners hebben geen oog voor hun leefomgeving of eigen buurt. Ook willen of durven bewoners elkaar niet meer aan te spreken op hun gedrag. Bij problemen wordt vaker naar de gemeente gewezen. De gemeente is echter ook beperkt in de mogelijkheden. Handhaving is lang niet altijd mogelijk en communicatie heeft nauwelijks effect.
- Voor enkele afvalstromen wordt vanaf het 4^e kwartaal 2024 een calamiteitentoeslag van 3,8% berekend. In de afgelopen periode hebben afvalverwerkers een toenemend aantal incidenten geregistreerd, veroorzaakt door gevaarlijke materialen die (onbedoeld) in het afval terecht zijn gekomen. Wanneer deze materialen, zoals batterijen, elektrische apparaten en lachgascilinders niet gescheiden aangeboden worden vormen ze aanzienlijke risico's voor de veiligheid van medewerkers en verwerkingsinstallaties. Mogelijk wordt deze toeslag in 2025 op meer afvalstromen toegepast.

Wat gaan we daarvoor doen?

Belangrijkste reguliere taken

- Het doelmatig inzamelen en innemen van huishoudelijke afvalstromen en grondstoffen op de milieustraat, centrale verzamellocaties en op aangegeven routes huis aan huis.
- Communicatie over afvalscheiding, in meerdere talen.
- Diverse zwerfafvalprojecten, zoals de Landelijke OpschoonDag en scholenproject.

Speerpunten 2025

- Extra inzet op communicatie ter voorkoming van zwerfafval.
- Communicatie inzetten op het aanbodgedrag van de afvalstroom PMD.
- In 2025 wordt het scenario-onderzoek voortgezet waarbij onderzocht wordt welke mogelijkheden er zijn op het gebied van vermindering van restafval en het zuiver houden van deelstromen, ook op de milieustraat. Vooruitlopend hierop worden al enkele wijzigingen doorgevoerd op de milieustraat en de eerste resultaten in het onderzoek meegenomen:
 - Het aantal bezoeken van de milieustraat limiteren tot twaalf per jaar per huishouden om de hoeveelheid bedrijfsafval op de milieustraat terug te dringen. Gemiddeld bezoekt ieder huishouden 4,5 keer per jaar de milieustraat. 93% van de Dongense huishoudens bezocht de milieustraat in 2023 12 keer of minder. Na twaalf bezoeken wordt bij elk volgend bezoek het maximale tarief voor ongesorteerd afval (€40,-) gerekend.
Het doel van het limiteren van het aantal bezoeken per jaar is het terugdringen van afval van zzp'ers en bedrijven aan huis.
 - In de tarieventabel van de milieustraat wordt het tarief voor 0,25m³ afval afgeschaft. In de praktijk leverde het inschatten van het verschil tussen 0,25m³ en 0,5m³ regelmatig discussie op aan de poort van de milieustraat. Ook kwamen bezoekers meerdere malen per dag met kleine hoeveelheden afval om niet te hoeven betalen.
 - Vanaf 2025 kunnen bewoners vuilniszakken met restafval voor €2,50 per stuk naar de milieustraat brengen. Hiermee corrigeren we het verschil in de aankoop van extra inworpen voor de ondergrondse container (€ 2,12 per extra inworp) en het brengen van restafval naar de milieustraat (tot en met 2024: vier zakken Voor €5,-).

Overige ontwikkelingen

- Scenario's betere afvalscheiding: uitwerking en raadsvoorstel in 2025.
- Structurele aanpassing milieustraat/ Coolhof: uitwerking in 2025 en meenemen investeringsplan in begroting 2026.
- Vervangen van financieel en technisch afgeschreven ondergrondse containers.
- Voorbereiden van de regionale aanbesteding afvalstromen milieustraat.

Beleidsindicatoren

540 Afval					
Ingenomen afval		2020	2021	2022	2023
	Restafval per inwoner (kg)	185	137	132	129
	Restafval per huishouden (kg)	428	320	306	293
Aantal inworpen containers		Gemiddeld aantal inworpen in de ondergrondse restafvalcontainer per actieve pas per jaar			
		2020	2021	2022	2023
		94	45	33	31
Bezoekers milieustraat		2020	2021	2022	2023
		55.393	57.621	55.431	50.143
Sorteeranalyse fijn restafval		2020	2021	2022	2023
	GFT	44,8%	35,9%	40,1%	32,3%
	Papier en Karton	4%	4,7%	3,1%	3,5%
	Hygiënisch papier	8,8%	15,8%	16,4%	16,4%
	Drankkartons	1,2%	1,3%	1,0%	1,6%
	Kunststoffen	10%	10,3%	7,7%	8,8%
	Glas	3,1%	2,3%	2,0%	3,3%
	Metalen	2,1%	2,9%	2,8%	1,9%
	Textiel	5,2%	6,0%	5,6%	4,1%
	Puin	3,2%	2,4%	3,0%	3,3%
	Hout	5,6%	1,9%	4,2%	1,3%
	Klein chemisch afval	0,3%	0,4%	0,3%	0,3%
	Elektrische apparaten	0,8%	0,5%	0,8%	0,3%
	Overig afval	10,9%	15,5%	13,2%	23,2%
Sorteeranalyse PMD (huis-aan-huis inzameling en verzamelcontainers) in gewicht percentages		2020	2021	2022	2023
	Kunststof verpakkingen	55,7%	56,9%	42,3%	57,0%
	Kunststof niet-zijnde verpakkingen	3,9%	2,6%	1,4%	1,7%
	Metalen verpakkingen	7,0%	7,6%	5,8%	4,7%
	Metaal niet-zijnde verpakkingen	0,0%	1,2%	0,4%	0,1%
	Drankkartons	11,9%	11,6%	8,3%	12,6%
	Inzamelzakken	2,6%	3,9%	3,5%	4,3%
	Vervuiling	19,1%	17,0%	38,5%	19,6%

Overzicht lasten en baten programma 5 Dongen Dient (x € 1.000)												
			Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027		Begroting 2028	
Thema	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
510		Bestuur	2.195		2.431		2.345		2.345		2.345	
	0.10	Mutaties reserves	75		70		75		75		75	
	0.1	Bestuur	2.120		2.361		2.270		2.270		2.270	
520		Dienstverlening	2.048	1.346	2.203	1.362	2.232	1.300	2.277	1.325	2.276	1.325
	0.2	Burgerzaken	1.122	639	1.140	635	1.163	573	1.203	598	1.201	598
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	183	134	187	134	185	134	190	134	192	134
	8.3	Wonen en bouwen	743	574	875	594	884	594	884	594	884	594
530		Beheer en onderhoud	8.296	2.544	8.550	2.344	8.928	2.514	9.243	2.673	9.422	2.596
	0.10	Mutaties reserves	3	1	-31	1	3	1	3	1	3	1
	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	550		560		560		560		560	
	2.1	Verkeer en vervoer	2.543	232	2.599	249	2.789	249	2.891	249	3.096	249
	2.2	Parkeren		1		1		1		1		1
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.108	187	3.355	187	3.204	187	3.213	187	3.253	187
	7.2	Riolering	1.745	2.123	1.697	1.906	1.817	2.075	1.968	2.235	1.899	2.157
	8.3	Wonen en bouwen	347		370		556		608		611	
540		Afval	3.064	3.653	3.562	4.267	3.570	4.267	3.567	4.267	3.578	4.287
	7.3	Afval	3.064	3.653	3.562	4.267	3.570	4.267	3.567	4.267	3.578	4.287
		Totaal Dongen Dient	15.602	7.544	16.746	7.973	17.075	8.081	17.432	8.265	17.621	8.208

Binnen thema 530 beheer en onderhoud is budget opgenomen voor verbeterde communicatie rondom zwerfafval. Dekking komt uit de reserve NL Schoon. De energiekosten voor gemeentelijke gebouwen zijn geactualiseerd. Op basis van een nieuwe aanbesteding is ook het budget voor onderhoud berm en sloten naar het juiste niveau gebracht.

Binnen thema 540 afval zijn de budgetten voor afval geactualiseerd zoals bijvoorbeeld de hogere kosten voor inzameling.

Voor alle thema's geldt dat personeelskosten (doorbelastingen) zijn toegenomen. Enerzijds door uitbreiding van formatie, anderzijds door een verwachte kostenverhoging vanuit een nieuw af te sluiten Cao.

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN en OVERHEAD

Algemene dekkingsmiddelen en overhead

In de begroting nemen we ook het overzicht op van algemene dekkingsmiddelen en het overzicht van overhead. Algemene dekkingsmiddelen geeft inzicht in een aantal algemene inkomstenbronnen van de gemeente, zoals de algemene uitkering. Overhead geeft aan welke kosten samenhangen met de sturing en ondersteuning van de organisatie. Het is geen programma, zoals de vijf pijlers worden weergegeven, maar meer een opsomming van een aantal geldstromen die vanuit hun onderlinge samenhang zijn geordend.

610 Algemene uitkering

De algemene uitkering is de grootste inkomstenbron van de gemeente. De raming van de algemene uitkering in deze begroting is gebaseerd op de Meicirculaire 2024. De doorwerking van de Septembercirculaire 2024 zal via een raadsinformatiebrief aan de raad worden voorgelegd.

620 Gemeentelijke belastingen en heffingen

De gemeentelijke belastingen en heffingen komen uitgebreid aan de orde in paragraaf A "Lokale heffingen". In het overzicht van algemene dekkingsmiddelen worden de gemeentelijke belastingen uitgelicht waarvan de opbrengsten gemeentebreed ingezet kunnen worden. Het gaat dan om de OZB.

630 Overige algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

De overige algemene dekkingsmiddelen zijn gerelateerd aan paragraaf D "Financiering" waarbij een onderbouwing wordt gegeven van de financieringsfunctie van de gemeente. Daarnaast maken we hier ook de post onvoorzien en verwachte verplichting ten aanzien van de vennootschapsbelasting inzichtelijk.

640 Overhead

Bij het in beeld brengen van de overhead maken we onderscheid in vier categorieën:

- Directe personeelskosten: Salariskosten van alle ambtenaren in dienst bij de gemeente Dongen.
- Indirecte personeelskosten: Scholingskosten, reis- en verblijfkosten, arbo- en administratiekosten.
- Facilitaire ondersteuning: Huisvesting gemeentehuis en -werven, ICT, archief, catering, e.d.
- Bestuursondersteuning en kwaliteitszorg: Publieksvoorlichting, kwaliteitszorg concern, bestuursondersteuning, persvoorlichting en representatie.

Voor het berekenen van de overhead maken we gebruik van de rekenmethoden die door de Commissie BBV worden voorgeschreven. Dit betekent dat kosten – waar mogelijk – direct worden toegerekend aan producten. De resterende overhead wordt uitgedrukt in een percentage. Dit percentage berekenen we voor zowel de binnen- als de buitendienst. Dit onderscheid wordt gemaakt ten behoeve van een passende toerekening van uurtarieven naar de producten.

Percentage overhead =	$\frac{\text{Overhead binnendienst}}{\text{Directe personeelskosten}}$	in 2025	$\frac{€ 10.331.435}{€ 18.697.247}$	= 55 %
Percentage overhead =	$\frac{\text{Overhead buitendienst}}{\text{Directe personeelskosten}}$	in 2025	$\frac{€ 338.913}{€ 2.871.686^*}$	= 12 %

* In dit bedrag zijn ook de personeelskosten opgenomen die toegerekend mogen worden aan de producten.

Beleidsrisico's

- De raming van de Algemene Uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2024. Er komen nog 5 circulaire's die de werkelijke hoogte van de Algemene Uitkering in 2025 kunnen beïnvloeden.

Beleidsindicatoren

Overhead				
Gemiddelde WOZ-waarde (in € 1.000)	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen			
	2020	2021	2022	2023
	266	283	305	342
% demografische druk	De som van het aantal personen van 0-15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15-65 jaar			
	2020	2021	2022	2023
	73,8%	74,2%	74,9%	73,2%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten			
	2020	2021	2022	2023
	710	761	838	857
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten			
	2020	2021	2022	2023
	818	882	959	978
Formatie	Fte per 1.000 inwoners			
	2020	2021	2022	2023
	7,2	7,2	7,3	7,1
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners			
	2020	2021	2022	2023
	7,2	7,1	6,9	7,3
Overhead	Als % van de totale lasten			
	2020	2021	2022	2022
	11,8%	12,6%	11,8%	11,5%
Apparaatskosten	Apparaatskosten per inwoner (kosten per inwoner)			
	2020	2021	2022	2023
	636	705	715	792
Externe inhuur	Externe inhuurkosten als percentage van de loonsom			
	2020	2021	2022	2023
	8,0%	9,7%	10,1%	16,3%

Wat mag het kosten?

Overzicht lasten en baten programma 6 Algemene dekkingsmiddelen en overhead (x € 1.000)												
			Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027		Begroting 2028	
Thema	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
610		Algemene uitkeringen		47.346		51.225		49.337		49.850		49.882
	0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		47.346		51.225		49.337		49.850		49.882
620		Gemeentelijke belastingen en heffingen	326	7.240	356	7.395	345	7.395	333	7.395	333	7.395
	0.10	Mutaties reserves										
	0.61	OZB woningen	210	4.719	219	4.873	228	4.873	237	4.873	237	4.873
	0.62	OZB niet-woningen	97	2.311	101	2.311	105	2.311	109	2.311	109	2.311
	0.64	Belastingen overig	19	70	36	70	12	70	-13	70	-13	70
	3.4	Economische promotie		140		140		140		140		140
630		Overige algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	2.030	734	3.090	2.179	-1.261	-1.192	-598	-1.472	-1.588	-1.472
	0.10	Mutaties reserves	1.151		926		65					
	0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	206	103	1.489	1.246	-2.015	-1.845	-1.449	-2.124	-1.928	-2.124
	0.5	Treasury	159	109	188	409	198	129	360	129	-150	129
	0.8	Overige baten en lasten	458	522	431	524	435	524	435	524	435	524
	0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	56		56		56		56		56	
640		Overhead	9.218	161	9.763	161	9.516	161	8.989	161	8.988	161
	0.1	Bestuur	128		141		141		141		141	
	0.4	Overhead	9.090	161	9.622	161	9.375	161	8.848	161	8.847	161
		Totaal Algemene dekkingsmiddelen en overhead	11.574	55.481	13.209	60.959	8.600	55.701	8.723	55.934	7.733	55.966

De opbrengst Algemene Uitkering van het gemeentefonds is gebaseerd op de Meicirculaire 2024. Bij de bepaling van de OZB-opbrengst is rekening gehouden met de inflatie zoals opgenomen in de Meicirculaire 2024.

Binnen het thema overhead zien we een stijging van de personeelskosten. Die worden in dit thema begroot en doorbelast naar alle overige thema's binnen de 5 programma's. Ook de ICT-dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Tilburg is geïndexeerd.

Paragraaf A. Lokale heffingen

De paragraaf lokale heffingen geeft een overzicht van de geraamde inkomsten uit de gemeentelijke heffingen en van het beleid ten aanzien van deze heffingen. Verder biedt de paragraaf een overzicht van de tariefontwikkelingen, een opgave van de woonlasten, informatie over de kostendekkendheid van tarieven en informatie over kwijtschelding.

Beleid ten aanzien van lokale heffingen

In het bestuursakkoord 2023 - 2026 is een aantal richtinggevende uitspraken gedaan op het terrein van de lokale heffingen, te weten:

- De OZB-opbrengst stijgt met het landelijke inflatiepercentage.
- Bij de afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt een kostendekkend tarief gehanteerd.
- Het tarief voor leges is maximaal kostendekkend.

In de Programmabegroting 2023-2027 heeft het college daarnaast aangegeven dat het de OZB-tarieven voor woningen en niet-woningen deze bestuursperiode meer in lijn wil brengen met het landelijk gemiddelde.

De marktgelden, lijkbezorgingsrechten, retributies en leges volgen de algemene tariefstijging. Het Rijk heeft in de Meicirculaire een prijsontwikkeling consumentenprijsindex berekend van 2,2%. Dit is in de tarieven verwerkt tenzij anders vermeld bij de betreffende heffing.

Bij het berekenen van de tarieven worden diverse kosten meegenomen. Voor de kostendekkende is allereerst van belang welke kosten toerekenbaar zijn aan de tarieven. Deze kosten bestaan uit directe en indirecte kosten. Onder directe kosten worden de kosten verstaan die rechtstreeks samenhangen met de verleende dienstverlening. Onder indirecte kosten worden de kosten verstaan die weliswaar niet rechtstreeks samenhangen met de verleende dienst, maar wel in enig verband staan met die dienstverlening, ofwel overheadkosten. De overheadkosten betreffen onder meer kosten van arbeid, investeringen, ICT en materieel.

Bij de tariefberekening van de afvalstoffen- en rioolheffing wordt de compensabele BTW doorberekend in de tarieven.

De belastingverordeningen voor 2025 worden in december aan de raad ter vaststelling aangeboden. De in deze paragraaf opgenomen tarieven voor 2025 zijn onder voorbehoud van besluitvorming door de raad. In de paragraaf worden de volgende onderwerpen toegelicht:

1. Onroerendezaakbelasting (OZB)
2. Afvalstoffenheffing
3. Riool- en Waterzorgheffing
4. Lokale lastendruk
5. Vergelijkend overzicht woonlasten
6. Reclamebelasting
7. Toeristenbelasting
8. Marktgelden
9. Lijkbezorgingsrechten
10. Leges
11. Kwijtscheldingsbeleid

1. Onroerendezaakbelasting

De tariefbepaling voor het belastingjaar 2025 is gebaseerd op de begrote OZB-opbrengst 2024 vermeerderd met een index van 2,2%. Voor het jaar 2025 zal de waarde per 1 januari 2024 worden gebruikt bij toepassing van het tarief 2025. Omdat de waardeontwikkelingen nog niet bekend zijn, worden er in deze begroting nog geen tarieven gepresenteerd. Een eerste inschatting van deze waardeontwikkeling wordt door de BWB in oktober 2024 afgegeven. Deze indicatie zal worden gebruikt voor het vaststellen van de OZB-tarieven in de belastingverordeningen. Zoals gebruikelijk wordt de waardeontwikkeling (stijging of daling) van de onroerende zaken als gevolg van de jaarlijkse waardering gecorrigeerd in de tarieven. De begrote opbrengst 2025 is hierbij leidend voor het terugrekenen naar de benodigde tarieven.

De verwachte OZB-opbrengst voor het jaar 2025 bedraagt € 7,2 miljoen (in 2024: € 7,0 miljoen). Het college heeft besloten bij de berekening van de OZB-opbrengst voor alle OZB-categorieën in 2025 uit te gaan van het inflatiecijfer van 2,2% en geen aanvullende stap richting de landelijke gemiddelden te zetten. In plaats daarvan heeft het college de focus gelegd op het beheersen van de woonlastenontwikkeling, waarbij het streven is geweest de woonlasten onder het Nederlands gemiddelde te houden. De verwachting is dat dit is gelukt; zekerheid hierover ontstaat als het landelijk gemiddelde over 2025 bekend wordt. De inzet op beheersing van de woonlasten is in lijn met de motie die hiertoe is aangenomen bij de behandeling van de Kadernota 2025.

Uitgaande van aanpassing van de OZB-opbrengst met het inflatiecijfer van 2,2%, ontwikkelt de OZB zich bij een gemiddelde WOZ-waarde als volgt.

	OZB 2024	OZB 2025	Vershil (%)
Eigenaar woning	436	446	2,2%
Eigenaar niet-woning	1.701	1.738	2,2%
Gebruiker niet-woning	1.196	1.222	2,2%

2. Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing dient ter financiering van de kosten voor inzameling, beheer en verwerking van afval. De afvalstoffenheffing maakt net als de OZB en de rioolheffing onderdeel uit van de woonlasten. De gemeente Dongen maakt onderscheid in de heffing tussen éénpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens. Het geheel van afvalinzameling is een gesloten circuit: de inkomsten mogen alleen besteed worden aan de uitvoering van de afvalinzamelingstaak. Er wordt gewerkt met een voorziening afval waarmee over- of onderbestedingen worden geëgaliseerd in het tarief.

Het uitgangspunt is dat afvalinzameling volledig kostendekkend is. In de tariefberekeningen van afvalstoffenheffing is rekening gehouden met gemiste inkomsten als gevolg van verleende kwijtschelding. Het aanbieden van afvalstoffen kan leiden tot nevenvervuiling (zwerfvuil) die van invloed is op de kosten van straatreiniging. Als gevolg hiervan wordt 33% doorberekend aan afvalinzameling.

Tarief afvalstoffenheffing	2022	2023	2024	2025
Meerpersoonshuishouden	€ 344,97	€ 344,97	€ 327,72	€ 363,07
Alleenwonende	€ 224,03	€ 224,03	€ 212,83	€ 235,78

Inzicht in kostendekkendheid

Omschrijving	Specificatie	Begroting 2025 (bedragen x € 1.000)
Lasten taakveld 7.3	Exploitatie afvalinzameling	2.889
Lasten taakveld 2.1	Aandeel kosten straatvegen	84
Lasten taakveld 6.3	Kwijtschelding afvalstoffenheffing	100
Overhead		234
BTW		466
Totaal lasten		3.774
Opbrengst afvalstoffenheffing		3.774
Tekort	Onttrekking aan voorziening	-
Dekkingspercentage		100%

3. Rioolheffing

Rioolheffing dient ter financiering van de gemeentelijke watertaken, waaronder het beheer en onderhoud van gemeentelijke riolering, afvalwater, hemelwater en grondwater. In het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan en vanaf 2022 het Water- en Rioleringsplan wordt aangegeven op welke manier de gemeente de gemeentelijke watertaken wil verbeteren, uitbreiden, onderhouden en beheersen en welke middelen noodzakelijk zijn om de gestelde doelen te bereiken.

De gemeente Dongen heft rioolheffing van de gebruiker van een perceel. De rioolheffing maakt net als de OZB en afvalstoffenheffing onderdeel uit van de woonlasten. Het geheel van riolering is een gesloten circuit: de inkomsten mogen alleen besteed worden aan de uitvoering van de rioleringstaak. Er wordt gewerkt met een voorziening riolering waarmee over- of onderbestedingen worden geëgaliseerd in het tarief. Het uitgangspunt is dat de tarieven van rioolheffing 100% kostendekkend zijn.

Voor het goed functioneren van het rioleringsstelsel veegt de gemeente de straten. Hierbij kan gedacht worden aan het vegen van bladafval en zwerfvuil. Dit om te voorkomen dat kolken in het rioleringsstelsel verstopt raken. Als gevolg hiervan wordt 33% doorberekend aan de rioolheffing. Voor een goede uitvoering van de gemeentelijke watertaken vinden er baggerwerkzaamheden aan watergangen en onderhoud aan oevers plaats. De werkzaamheden zijn noodzakelijk voor ruiming van slib, inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van ingezameld hemelwater. Als gevolg hiervan wordt 70% doorberekend aan de rioolheffing.

Voor het begrotingsjaar is geen rekening meer gehouden met een onttrekking uit de voorziening doordat de vervangingsvraag van oude riolen en algehele prijsstijgingen een financiële druk veroorzaken op de kostenontwikkeling.

Tarief rioolheffing	2022	2023	2024	2025
Vastrecht	€ 175,45	€ 175,45	€ 175,45	€ 202,70

Inzicht in kostendekkendheid

Omschrijving	Specificatie	Begroting 2025 (bedragen x € 1.000)
Lasten taakveld 7.2	Exploitatie en beheer riolering	1.781
Lasten taakveld 2.1	Aandeel kosten straatvegen	84
Lasten taakveld 5.7	Aandeel kosten sloten	174
Lasten taakveld 6.3	Kwijtschelding rioolheffing	61
Overhead		149
BTW		263
Totaal lasten		2.512
Opbrengst rioolheffing		2.512
Tekort	Onttrekking aan voorziening	0
Dekkingspercentage		100%

4. Lokale lastendruk

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de lastenontwikkeling van een meerpersoonshuishouden. De lokale lastendruk bestaat uit drie onderdelen: onroerendezaakbelasting, afvalstoffen- en rioolheffing. Voor de onroerendezaakbelasting wordt uitgegaan van de OZB 2024 voor een woning in eigendom vermeerderd met het inflatiecijfer van 2,2%.

Tarieven	2022	2023	2024	2025
Eigenaar woning	€ 438	€ 458	€ 436	€ 446
Afvalstoffenheffing	€ 345	€ 345	€ 328	€ 363
Rioolheffing	€ 175	€ 175	€ 175	€ 203
Woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 958	€ 978	€ 939	€ 1.012

De gemiddelde woonlasten lagen in Nederland in 2024 op € 994. De verwachting is deze in 2025 zullen stijgen met ongeveer het inflatiecijfer; dit komt dan uit op ongeveer € 1.016. In dat geval blijven de verwachte woonlasten in Dongen ook in 2025 onder het landelijk gemiddelde.

5. Vergelijkend overzicht woonlasten

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de lagere Overheden (COELO) geeft jaarlijks de 'Atlas van de lokale lasten' uit. Deze Atlas geeft inzicht in de woonlasten per gemeente. Voor een vergelijkend overzicht van de woonlasten (onroerendezaakbelasting, afvalstoffen- en rioolheffing) 2024 is van een viertal vergelijkbare regiegemeenten de woonlasten (eigenaar-bewoner) van een meerpersoonshuishouden gebruikt.

Gemeente	Woonlasten 2024	Landelijk rangtelnummer
Gilze en Rijen	€ 763	9
Hilvarenbeek	€ 865	51
Dongen	€ 939	109
Goirle	€ 1.007	195
Loon op Zand	€ 1.019	206

Noord-Brabant	€ 908
Nederland	€ 994

6. Reclamebelasting

De reclamebelasting wordt geheven van de gebruiker van de vestiging van wie dan wel ten behoeve van wie een reclameobject wordt aangetroffen in het aangewezen gebied in centrum Dongen. De reclamebelasting wordt geheven per vestiging waar een openbare aankondiging is geplaatst of aangebracht. Na aftrek van de kosten van heffing en invordering is de opbrengst bestemd voor Ondernemersvereniging Dongen Promotion.

Het bedrag van de belasting is afhankelijk van de locatie: het vastrecht bedraagt € 275,00 in tariefgebied A en € 206,25 in tariefgebied B. Indien het pand zich in tariefgebied A bevindt en de WOZ-waarde meer dan € 110.000 bedraagt, wordt een aanvullend tarief van 0,25% berekend over de WOZ-waarde boven € 110.000. Indien het pand zich in tariefgebied B bevindt en de WOZ-waarde meer dan € 110.000 bedraagt, wordt een aanvullend tarief van 0,1875% berekend over de WOZ-waarde boven € 110.000.

De verwachte opbrengst reclamebelasting voor het jaar 2025 bedraagt € 70.000 (in 2024: € 70.000).

7. Toeristenbelasting

Toeristenbelasting is een directe belasting die geheven wordt voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen vergoeding in welke vorm dan ook door personen die niet als ingezetene met een adres in de basisadministratie personen van de gemeente zijn opgenomen. De belastingplichtige is degene die gelegenheid biedt tot verblijf in hem ter beschikking staande ruimten dan wel op hem ter beschikking staande terreinen. De belasting wordt geheven naar het aantal overnachtingen. In de verordening toeristenbelasting zal een registratieplicht opgenomen worden, zodat duidelijk is dat de exploitant de verplichting heeft zorg te dragen voor een registratie van het aantal overnachtingen.

Het tarief bedraagt per persoon, per overnachting voor een verblijf in een hotel, een pension waaronder begrepen Bed & Breakfast, een recreatiewoning, een recreatieappartement of -studio, een chalet, een stacaravan, een pipowagen en in andere voor recreatie bestemde niet-mobiele verblijfsaccommodaties: € 1,50.

Het tarief bedraagt per persoon, per overnachting voor een verblijf in mobiele onderkomens op een (mini)camping, in groepsaccommodaties en in andere al dan niet beroepsmatig verhuurde woningen en ruimten: € 1,25.

De begrote opbrengst toeristenbelasting voor het jaar 2025 bedraagt € 140.000 (gelijk aan 2024). De opbrengst in het eerste jaar van invoering van de belasting (2022) was € 80.000. De analyse van het verschil tussen begroting en realisatie 2024 moet nog plaatsvinden. Indien nodig zullen we de structurele raming van de opbrengst tussentijds aanpassen.

8. Marktgelden

Onder de naam "marktgeld" wordt een recht geheven voor het hebben van een standplaats op de markt, daaronder begrepen de diensten die met de standplaats verband houden.

Leges Marktgelden

Omschrijving	Begroting 2025 (bedragen x € 1.000)
Lasten	14
Overhead	1
Totaal lasten	15
Opbrengst marktgelden	6
Dekkingspercentage	40%

9. Lijkbezorgingsrechten

Voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door of vanwege de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats heft de gemeente zogeheten lijkbezorgingsrechten.

Leges lijkbezorgingsrechten

Omschrijving	Begroting 2025 (bedragen x € 1.000)
Lasten taakveld 7.5	187
Overhead	25
Totaal lasten	212
Opbrengst lijkbezorgingsrechten	134
Dekkingspercentage	63%

10. Leges Titel 1, 2 en 3

Leges zijn rechten die de gemeente kan heffen in verband met verstrekte dienstverlening aan de inwoners. In een aantal gevallen gaat het om tarieven met wettelijke beperkingen (bijvoorbeeld paspoorten).

Leges Titel 1 (algemene dienstverlening - onder andere burgerzaken)

Omschrijving	Begroting 2025 (bedragen x € 1.000)
Lasten	681
Overhead	223
Totaal lasten	904
Opbrengsten	677
Dekkingspercentage	75%

Leges Titel 2 (dienstverlening m.b.t. leefomgeving - onder andere omgevingsvergunningen)

Omschrijving	Begroting 2025 (bedragen x € 1.000)
Lasten	875
Overhead	450
Totaal lasten	1.325
Opbrengsten	601
Dekkingspercentage	45%

Leges Titel 3 (dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn - onder andere evenementen)

Omschrijving	Begroting 2025 (bedragen x € 1.000)
Lasten	202
Overhead	105
Totaal lasten	307
Opbrengsten	16
Dekkingspercentage	5%

11. Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Dongen kan kwijtschelding worden verleend voor afvalstoffenheffing, rioolheffing en onroerendezaakbelasting. De kwijtscheldingsnorm is vastgesteld op 100%. Indien een belastingplichtige over onvoldoende financiële middelen beschikt is het mogelijk onder bepaalde voorwaarden in aanmerking te komen kwijtschelding. Voor het belastingjaar 2025 is rekening gehouden met € 185.000 voor mogelijke kwijtscheldingen. De BWB voert namens de gemeente Dongen deze taak uit.

Paragraaf B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze tweede paragraaf wordt inzicht geboden in de actuele risico's van de gemeente en de wijze waarop hiermee wordt omgesprongen. Daarnaast wordt aan de hand van de financiële kengetallen ingegaan op de ontwikkeling van het financiële beeld.

Beleid omtrent risicomanagement

Op 22 juni 2023 stelde de gemeenteraad de financiële verordening gemeente Dongen vast. Hierin zijn de kaders voor de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing verwerkt. De uitvoering van het risicomanagement binnen de gemeente is uitgewerkt in een Integrale Aanpak Risicomanagement, die in juni 2021 samen met het accountantsrapport 2020 is aangeboden aan de gemeenteraad.

De integrale aanpak van risicomanagement houdt in dat zoveel mogelijk binnen de bestaande processen en structuren wordt nagedacht over mogelijke risico's en de daarbij behorende beheersmaatregelen. Risicomanagement wordt daarmee nadrukkelijk niet als afzonderlijke of op zichzelf staande activiteit georganiseerd, maar geïntegreerd in de dagelijkse activiteiten.

In het denken over risico's die de organisatie loopt, maken we onderscheid tussen twee typen risico's: risico's die de organisatie loopt in het bereiken van haar doelstellingen (beleidsrisico's) en risico's die de organisatie loopt in het uitvoeren van reguliere processen (procesrisico's). De beleidsrisico's worden geïntegreerd in de P&C-cyclus en de procesrisico's worden meegenomen in de Interne Controles. De raad wordt in de begroting geïnformeerd over de belangrijkste, actuele beleidsrisico's die samenhangen met de doelstellingen in die begroting. In de tussentijdse bestuursrapportages en de jaarrekening wordt ingegaan op de stand van zaken van deze risico's en worden eventuele nieuwe risico's benoemd. Over de procesrisico's wordt de raad afzonderlijk geïnformeerd, gekoppeld aan de communicatiemomenten van de accountant (de voortgangsmonitor Interne Beheersing).

Naast deze risico's wordt afzonderlijk gerapporteerd over risico's met een financiële impact. Deze financiële risico's worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Ook hierover wordt in de begroting en de jaarrekening gerapporteerd middels deze paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Beleidsrisico's

In de programmahoofdstukken van deze begroting geven we per beleidsthema antwoord op de vraag wat we willen bereiken. Tevens geven we daarbij aan wat het realiseren van die beleidsdoelstellingen in de weg kan staan; dit zijn de beleidsrisico's. Generiek gezien wordt gesteld dat prijsfluctuaties toenemen en ook steeds lastiger zijn in te schatten. De kans op niet voorziene kostenontwikkelingen neemt daarmee toe. Hieronder zijn de 5 belangrijkste beleidsrisico's nader toegelicht:

1. **Krapte arbeidsmarkt:** Er is al enige tijd sprake van krapte op de arbeidsmarkt. Dit zorgt ervoor dat vacatures langer open kunnen staan dan gebruikelijk. We vangen dit op door snel in te spelen op verwachte mobiliteit (bijvoorbeeld via een traineepool), door indien nodig extern in te huren en door slim samen te werken met externe partners zoals de gemeenten in de regio Hart van Brabant. Ook werken we aan onze positionering op de arbeidsmarkt.
2. **Rijksfinanciering:** Net als alle andere gemeenten in Nederland is Dongen in belangrijke mate afhankelijk van het Rijk voor de financiering van haar uitgaven. Die Rijksfinanciering is erg grillig en bestaat voor een groot gedeelte uit tijdelijke, specifieke uitkeringen. Het nieuwe kabinet is voornemens de specifieke uitkeringen onder te brengen in de algemene uitkering, met korting van 10% daarop. Hoewel dit zorgt voor meer stabiliteit, betekent dit wel dat gemeenten met minder geld af moeten.
3. **Maatschappelijk draagvlak:** Er is nationaal en internationaal sprake van verminderd draagvlak voor het handelen van overheden. Realisatie van onze beleidsdoelstellingen is in grote mate afhankelijk van het verwerven van maatschappelijk draagvlak. Bij bijvoorbeeld de energietransitie is sprake van een ingrijpend maatschappelijk proces, met stevige wereldwijde, nationale en lokale doelstellingen. We investeren hierin door het creëren van bewustwording en ondersteuning van lokale initiatieven. Ook inzet op inwonerparticipatie moet het draagvlak vergroten.

4. Kaders in beweging: We ervaren steeds vaker dat gemeenten taken krijgen toebedeeld zonder dat de kaders waarbinnen die taken uitgevoerd moeten worden, al vaststaan. Behalve om de financiële kaders (zie punt 1 hierboven) kan het gaan om de wettelijke kaders of de instrumenten die gemeenten tot hun beschikking krijgen. Deze nieuwe taken zorgen er bovendien voor het takenpakket voortdurend in beweging is, waardoor gemeenten niet de kans krijgen de uitvoering van hun bestaande taken te optimaliseren.
5. Netwerkschaarste: de energietransitie leidt tot problemen op het elektriciteitsnetwerk. Enerzijds leidt elektrisering tot een toename van de vraag, terwijl anderzijds de groei van hernieuwbare energie (windmolens en zonnepanelen) op piekmomenten tot extra aanbod leidt. Het huidige elektriciteitsnetwerk kan dit niet aan en zal verzwakt moeten worden. De algehele boodschap van de netbeheerders is echter dat het jaren kan duren voordat dit op orde is. In de tussentijd is de ruimte voor verzwaring van de aansluitingen zeer beperkt. Dit kan op veel vlakken voor beperkingen in het realiseren van gemeentelijke doelstellingen zorgen.

We kunnen momenteel constateren dat de maakbaarheid van de gemeentelijke opgaven onder druk staan. Met maakbaarheid bedoelen we de mate waarin gemeenten in staat zijn eigenstandig de doelen en ambities te realiseren waarvoor het gesteld staat. Zoals blijkt uit bovenstaande opsomming is er sprake van een aantal grootschalige risico's waarop gemeenten geen tot weinig invloed hebben.

Financiële risico's

Voor een goed financieel beheer moeten we weten welke financiële risico's (en kansen) wij hebben en hoe wij deze risico's kunnen beheersen. Ter bepaling van het benodigde weerstandsvermogen hebben we inzicht in het risicoprofiel nodig. Middels een inventarisatie zijn de risico's verzameld. Belangrijk daarbij is te onderzoeken welke beheersmaatregelen zijn genomen of alsnog genomen moeten worden. Bij de inventarisatie van de risico's maken we onderscheid in structurele en incidentele (tijdelijke) risico's. Daarbij wordt aangegeven wat het (maximaal) verwachte risicobedrag is en maakt de inhoudelijk specialist een inschatting over de kans van voorkomen. We houden daarbij onderstaande inschattingspercentages aan.

Score	Risicokans	Gemiddelde risicokans
1. Laag	0% - 20%	10%
2. Matig	20% - 40%	30%
3. Gemiddeld	40% - 60%	50%
4. Hoog	60% - 80%	70%
5. Zeer hoog	80% - 100%	90%

Omdat de kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet slechts globaal is aan te geven, wordt met een variatiebreedte van 20% gerekend. Het verwachte (maximale) risicobedrag en de kans op voorkomen leiden tot een gewogen risicobedrag.

Weerstandsratio

De weerstandsratio geeft aan in hoeverre de gemeente financiële tegenvallers kan opvangen zonder dat het bestaande beleid moet worden gewijzigd. Het geeft inzicht in de robuustheid van de financiële positie van de gemeente. Het totaal aan gewogen financiële risico's (= benodigde weerstandscapaciteit) wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Uit voorzichtigheidsoverwegingen nemen we bij de bepaling van de weerstandscapaciteit uitsluitend de omvang van de algemene reserve mee. Dit leidt tot de bepaling van een weerstandsratio. Met behulp van de onderstaande tabel beoordelen we de ratio van de gemeente Dongen. Deze normtabel is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement (NARIS).

Categorie	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$> 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < 1,0$	Matig
E	$0,6 < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Berekening weerstandsratio

Aan de hand van de gewogen risicobedragen en weerstandscapaciteit bepalen we hoe de gemeente Dongen ervoor staat. Dat noemen we de weerstandsratio.

$$\text{Weerstandsratio} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{24.446}{4.185} = 5,8$$

Hiermee kan geconcludeerd worden dat het weerstandsvermogen uitstekend is.

Weerstandsratio (bedragen x € 1.000)						
	2022		2023		2024	
	1-apr	1-okt	1-apr	1-okt	1-apr	1-okt
Beschikbare weerstandscapaciteit	7.010	11.045	11.045	18.124	17.623	24.446
Benodigde weerstandscapaciteit	2.736	2.115	2.594	3.130	3.704	4.185
Weerstandsratio	2,6	5,2	4,3	5,8	4,8	5,8

In de tabel wordt inzicht geboden in de ontwikkeling van de ratio weerstandsvermogen. Op twee momenten in het jaar worden de dan actuele risico's afgezet tegen het op dat moment beschikbare weerstandsvermogen. Die twee momenten zijn gekoppeld aan respectievelijk de jaarrekening (1 april) en de begroting (1 oktober) die dan wordt opgesteld.

Uit de tabel blijkt dat de ratio weerstandsvermogen uitstekend is. Aan de schommelingen van de ratio valt op te maken dat risicomanagement een dynamisch proces is, dat continu gemonitord wordt. De mate waarin daadwerkelijk een beroep gedaan moet worden op de algemene reserve om risico's op te vangen is beperkt. Eerder in het proces worden al beheersmaatregelen genomen.

Ten opzichte van de vorige peildatum (jaarverslag 2023) is het risicoprofiel verbeterd. Dit komt hoofdzakelijk door een hogere omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit (toename van € 17,6 miljoen naar € 24,4 miljoen). Het positieve jaarrekeningresultaat 2023 is inmiddels toegevoegd aan de algemene reserve en daarnaast vinden in 2024 een tweetal stortingen in de algemene reserve plaats ter verbetering van de solvabiliteit. Het verwachte resultaat voor 2024 is nog niet in de reserve meegenomen.

Tegelijkertijd is het risicobedrag (benodigde weerstandscapaciteit) licht gestegen naar € 4,8 miljoen.

Resultaten risicoanalyse

De risico's beschrijven we kort. Daarbij geven we aan of het een nieuw of een bestaand risico betreft. In de tabel op de volgende pagina is de top 5 van de geïnventariseerde risico's in beeld gebracht. In de bijlage zijn alle geïnventariseerde risico's opgenomen.

Incidentele risico's

De top vijf aan incidentele risico's zijn:

1. Als gevolg van economische en marktontwikkelingen kan de uitgifte van gronden voor woonlocaties achterblijven bij de verwachtingen. De resultaten van de grondexploitaties (De Beljaart, Noorderbunder en De Vijf Turven) zijn dan lager dan verwacht.
2. Er is sprake van een onderuitputting in de personeelsformatie. Om de noodzakelijke dienstverlening op peil te houden maken we gebruik van externe inhuur. Daarnaast werven we uiteraard ook voor vaste invulling van de formatie. Daarmee ontstaat er een incidenteel risico op extra kosten.
3. Bij inspectie van een van de bruggen is gebleken dat de deklaag vervangen moet worden. Vanuit de aanvullende informatie is gebleken dat wellicht de constructie van de brug niet meer afdoende is om in de toekomst aan de gestelde eisen te voldoen. Er is een ingenieursbureau ingeschakeld voor een onderzoek. In de risicoparagraaf is rekening gehouden met de investering op korte termijn voor volledige vervanging om calamiteiten te voorkomen.
4. De komende jaren moet uitvoering gegeven worden aan grote landelijke en mondiale ambities op het gebied van duurzaamheid en de energietransitie. Door het Rijk is financiering toegekend tot en met 2025. Voor de jaren erna mogen deze middelen structureel worden doorgetrokken. Dit leidt echter wel tot risico's met betrekking tot de lange termijn financiering van deze ambities.
5. Bij de bouw van een aantal IKC's is het bouwheerschap belegd bij de onderwijsinstelling. Hiermee ontstaat een afhankelijkheid van de financiële situatie van de betreffende instelling. De afhankelijkheid en daarmee het risico zit enerzijds in de bevoorschotting en het potentiële verlies in de beschikbaar gestelde middelen als er geen werk/dienst tegenover komt te staan. Anderzijds bestaat het risico dat het bouwheerschap overgenomen moet worden door gemeente Dongen, waarbij aanvullende middelen hiervoor ingezet moeten worden.
6. Uitgifte van grond op bedrijfsterreinen kan achterblijven bij de verwachting. De resultaten van Tichelrijt 2, 3 en Zuid zijn dan lager dan verwacht.
7. De overeenkomst tussen de VNG en Verpact (voorheen Stichting Afvalfonds Verpakkingen) over onder meer de kostenvergoeding voor gemeenten voor de inzameling van verpakkingsafval eindigt per eind 2024. De VNG is met Verpact in gesprek om te komen tot nieuwe gedragen afspraken. Op dit moment ligt er nog geen nieuwe overeenkomst wat een risico ten aanzien van de kostenvergoeding in 2025 met zich meebrengt.

Ten opzichte van het jaarverslag 2023 zijn de incidentele risico's toegenomen van € 1,6 miljoen naar € 1,8 miljoen. Er zijn twee nieuwe risico's toegevoegd (Onder uitputting formatie en vervroegde vervanging MJOP).

Benodigde weerstandscapaciteit				
Peildatum 1 oktober 2024	Verwacht maximaal risicobedrag	Kans-percentage	Gewogen risicobedrag	Nieuw / bestaand
<i>Incidentele risico's (top 5)</i>				
1. Waarderingsrisico woningbouwlocaties	€ 2.286.000	30%	€ 685.800	Bestaand
2. Financiering duurzaamheidsambities	€ 500.000	30%	€ 150.000	Bestaand
3. Onder uitputting formatie/inhuur	€ 850.000	50%	€ 425.000	Nieuw
4. Vervroegde vervanging MJOP	€ 160.000	50%	€ 80.000	Nieuw
5. Bouw Integrale Kindcentra	€ 1.250.000	10%	€ 125.000	Bestaand
6. Waarderingsrisico bedrijventerreinen	€ 304.000	30%	€ 91.200	Bestaand
7. Kostenvergoeding afvalverpakkingen	€ 265.000	30%	€ 79.500	Nieuw
Overige incidentele risico's	€ 505.000		€ 161.500	
Totaal incidentele risico's	€ 6.210.000		€ 1.798.000	
<i>Structurele risico's (top 5)</i>				
1. Inhuur vanwege kwetsbare functies	€ 1.000.000	50%	€ 500.000	Bestaand
2. Kostenontwikkeling sociaal domein	€ 1.000.000	30%	€ 300.000	Bestaand
3. Complexe zorgcasuïstiek	€ 600.000	50%	€ 300.000	Bestaand
4. Netwerkschaarste	€ 500.000	50%	€ 250.000	Bestaand

5. Herinrichting toegang sociaal domein	€ 500.000	30%	€ 150.000	Bestaand
Overige structurele risico's	€ 6.255.000		€ 865.500	
Totaal structurele risico's	€ 9.855.000		€ 2.365.500	
Totaal	€ 16.065.00		€ 4.184.500	

Structurele risico's

De top vijf aan structurele risico's zijn:

1. Als gevolg van samenloop van omstandigheden (mobiliteit, ziekte) kunnen plotseling binnen een team op vitale en/of kwetsbare functies vacatures ontstaan die niet intern opgelost kunnen worden. Onder de huidige arbeidsmarktomsstandigheden ziet de gemeente zich geconfronteerd met hoge inhuurtarieven.
2. De kostenontwikkeling binnen het sociaal domein blijft erg onzeker. Zowel cliëntaantallen, prijzen als zorgzwaarte laat zich zeer moeilijk voorspellen.
3. Inzet ten aanzien van incidentele complexe casuïstiek waar zwaarste zorgpakketten moeten worden toegekend.
4. De elektriciteitsnetwerken in Nederland kunnen de fors gestegen vraag en aanbod van elektriciteit niet aan. De komende jaren is de ruimte voor uitbreiding van elektriciteitsaansluitingen zeer beperkt. Dit kan geplande en toekomstige investeringen beïnvloeden, waarbij oplossingen mogelijk tot extra kosten leiden.
5. De toegang tot het sociaal domein wordt opnieuw vormgegeven, middels het Dorpsteam. De financiële gevolgen hiervan zijn verwerkt in de begroting. In de uitvoering zal blijken welk effect dit heeft op de daadwerkelijke kosten.

Ten opzichte van het jaarverslag 2023 zijn de structurele risico's toegenomen van € 2,1 miljoen naar € 2,4 miljoen. Dit is het gevolg van actualisatie van de risicobedragen en -kansen van bestaande risico's. Grootste impact vormt de aanpassing van het risico rondom de kostenontwikkelingen binnen het sociaal domein. Daarnaast is het risico op prijsstijgingen gewijzigd van een incidenteel naar een structureel risico.

Financiële kengetallen

Aan de hand van de voorgeschreven financiële kengetallen wordt in elke jaarrekening en begroting inzicht gegeven in de financiële positie van de gemeente. De kengetallen moeten in samenhang bezien worden. De gemeente beschouwt hierbij de netto schuldquote, de solvabiliteit en de structurele exploitatieruimte als de primaire kengetallen. Deze kengetallen geven inzicht in de financiële staat van de schuldpositie (netto schuldquote), de vermogenspositie (solvabiliteit) en de begroting (structurele exploitatieruimte). De grondexploitatie en de belastingcapaciteit zijn belangrijk voor de context van de primaire kengetallen. Voor de signaleringswaarden sluiten we aan bij de waarden zoals deze door toezichthouders bij gemeenten wordt gehanteerd.

Duiding waarden kengetallen	Mate van risico		
	Laag risico	Gemiddeld risico	Hoog risico
Netto schuldquote	< 90%	90% - 130%	> 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd	< 90%	90% - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	> 50%	20% - 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte	> 0%	= 0%	< 0%
Grondexploitatie	< 20%	20% - 35%	> 35%
Belastingcapaciteit	< 95%	95% - 105%	> 105%

Duiding financiële positie

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van financiële kengetallen voor de gemeente Dongen weergegeven vanaf de jaarrekening 2023, de begroting 2024 naar de nu voorliggende meerjarenbegroting 2025-2028. Tevens zijn in de tabel de gemiddelde waarden van de Brabantse gemeenten weergegeven voor het jaar 2022. De cijfers in de kolom Begroting 2024 zijn hierbij aangepast aan de actuele inschattingen uit de tweede Bestuursrapportage.

Kengetallen Begroting 2025-2028	Brabants gemiddelde 2022	Rekening 2023	Berap-2 2024	Begroting 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Netto schuldquote	33%	66%	84%	112%	124%	133%	130%
Netto schuldquote gecorrigeerd	30%	61%	80%	108%	120%	130%	127%
Solvabiliteitsratio	40,5%	19,8%	21,7%	21,4%	20,3%	19,5%	20,0%
Structurele exploitatieruimte	5,6%	5,6%	2,2%	1,6%	0,8%	0,6%	0,6%
Grondexploitatie	10,3%	11,5%	14,7%	16,5%	9,1%	1,3%	-0,6%
Belastingcapaciteit	96%	104%	95%	96%	96%	96%	96%

Kijkend naar de signaleringswaarden kan geconcludeerd worden dat de gemeente Dongen voor wat betreft de schuldquote en de solvabiliteit in een risicovolle situatie zit. Voor de netto schuldquote is de verwachting dat de risico-inschatting komend jaar stijgt van laag risico naar een gemiddeld tot hoog risico. Dit als gevolg van de bouw van de Integrale Kindcentra (IKC's). Hiervoor dienen forse leningen te worden afgesloten. Qua solvabiliteit is over de afgelopen jaren sprake geweest van een aanzienlijke groei (in 2019 bedroeg de solvabiliteit nog 9,9%). De komende jaren beweegt de solvabiliteit zich op de grens van een gemiddeld en hoog risico.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in de omvang van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. De netto schuldquote is ook inzichtelijk gemaakt na correctie voor verstrekte leningen. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen is in de exploitatie en de schuldenlast. Bij de behandeling van de Kadernota 2022 heeft de gemeenteraad besloten dat de schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen vanaf 2028 (maximaal) 130% mag bedragen. Tot 2028 is een schuldquote van 140% geoorloofd.

Door de voorgenomen bouw van een vijftal IKC's gaat de schuldquote de komende jaren stijgen. De grens van 130% wordt naar verwachting de komende jaren echter niet bereikt. Daarbij wordt tevens opgemerkt dat de begroting van jaar op jaar zal stijgen door indexeringen. Afgezet tegen de begroting zal de schuldquote daardoor lager uitvallen dan nu voorzien.

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het drukt de omvang van het eigen vermogen uit in een percentage van het totale vermogen. Hoe lager dit percentage, hoe lager de financiële weerbaarheid van de gemeente is.

Door de positieve jaarrekeningresultaten en het streven jaarlijks € 0,5 miljoen vanuit de begroting in de algemene reserve te storten, is de solvabiliteit de laatste jaren aanzienlijk verbeterd. In de meest recente jaarrekening over 2023 is de kritieke grens van 20% nagenoeg bereikt. Dit betekent een verdubbeling ten opzichte van het dieptepunt in 2019 (9,9%).

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte geeft aan in hoeverre de baten en lasten van de gemeente op de lange termijn (dus structureel) met elkaar in evenwicht zijn. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het meerjarig financieel perspectief uit de inleiding te corrigeren voor incidentele baten en lasten en voor de onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves. Door de positieve begrotingssaldi in de voorliggende meerjarenbegroting is in Dongen sprake van structurele exploitatieruimte groter dan nul.

Grondexploitatie en belastingcapaciteit

De grondexploitatie en belastingcapaciteit zijn kengetallen die de voorgaande drie primaire kengetallen in perspectief zetten. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de waarde van de voorraden grond is ten opzichte van de totale baten in de begroting. Een grote waarde van de voorraden grond zet de schuldpositie in een ander perspectief, maar brengt tevens risico's met zich

mee. Staat grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet worden afgewaardeerd, dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteit. De verwachting is dat de voorraden grond de komende jaren zullen worden verkocht. De gemeente loopt hierop weinig risico. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin op de langere termijn financiële tegenvallers opgevangen kunnen worden. Hiervoor worden de woonlasten van de gemeente Dongen afgezet tegen de landelijke gegevens.

Zichtbaar is dat de inzet om de OZB voor woningeigenaren richting het landelijk gemiddelde te laten begeven, effect sorteert. Sinds 2024 liggen de woonlasten in Dongen onder het landelijk gemiddelde. Daarmee is de afspraak vanuit het coalitieakkoord gestand gedaan dat de woonlasten voor 2025 evenals voorgaande jaren onder het landelijk gemiddelde blijven.

Paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf is de staat en het beheer beschreven van onze kapitaalgoederen: wegen, openbare verlichting, openbaar groen, speel- en recreatieterreinen, riolering, gemeentelijke gebouwen en jeugd- en sportaccommodaties.

Het versterken van de woon- en leefomgeving is essentieel voor het vasthouden en aantrekken van inwoners. Het in standhouden van een aantrekkelijke en veilige leefomgeving hoort daarbij. Onze kapitaalgoederen spelen daarbij een belangrijke rol. Het betreft grote zaken die vaak veel waarde hebben en meerdere jaren meegaan. Sommige taken waarop kapitaalgoederen betrekking hebben, zijn wettelijk verplicht. Het onderhoud en beheer van kapitaalgoederen is van groot belang voor het goed functioneren van de gemeente. Achterstallig onderhoud zou kunnen leiden tot aansprakelijkheid.

Met de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' stellen we de kaders vast voor onderhoud van infrastructuur, voorzieningen en gebouwen. Dat is van belang omdat kapitaalgoederen:

- blijvend een groot beslag op de gemeentelijke begroting leggen;
- nodig zijn om de programmadoelen van de gemeente te realiseren;
- mede het aanzien van de gemeente bepalen.

Er bestaat een direct verband tussen de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen', de staat van reserves en voorzieningen, en het investeringsplan. In het investeringsplan worden de investeringen bijeengebracht waarvan de jaarlijkse kapitaallasten verwerkt zijn in deze paragraaf. De kosten van het jaarlijks klein onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie. Voor wegenonderhoud en openbare verlichting is structureel een budget in de begroting opgenomen. Het uitvoeringsplan voor wegen en openbare verlichting is hierop afgestemd. Voor wat betreft sportaccommodaties en gebouwenbeheer, wordt gebruik gemaakt van een onderhoudsvoorziening. Voor riolering wordt gewerkt met een egalisatievoorziening. Het verloop van deze reserves en voorzieningen is in de staat van reserves en voorzieningen in beeld gebracht en toegelicht.

Aan de lasten die in deze paragraaf worden weergegeven liggen onderhouds- en uitvoeringsplannen ten grondslag die door de raad zijn of worden vastgesteld.

Water en riolering

Het op 16 december 2021 vastgestelde Water- en Rioleringsplan 2022 is meer gericht op de werkwijze van de nieuwe omgevingswet en de maatschappelijke effecten van water en het klimaat. De resultaten van de stresstesten en de klimaatdialoog zijn hierin ook verwerkt. Het gemeentelijke Water- en Rioleringsplan bevat onder andere het beleidskader, de uitvoeringsagenda en het kostendekkingsplan voor water en riolering voor de periode 2022-2026.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

In de begroting zijn ramingen opgenomen voor investeringen, beheer en onderhoud van riolering en water overeenkomstig het kostendekkingsplan van het Water- en Rioleringsplan 2022-2026. Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 530.

Openbare verlichting en verkeerregelininstallaties

Het beleidsplan voor openbare verlichting is 9 april 2020 vastgesteld en loopt tot en met 2028. In het najaar van 2024 wordt een tussentijdse actualisatie opgesteld.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

In de begroting zijn budgetten opgenomen voor het in stand houden van de openbare verlichting en het vervangen naar LED-armaturen. Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 530.

Openbaar groen

Het bomenbeleidsplan en groenbeleidsplan, met een looptijd van 10 jaar, is op 23 september 2023 vastgesteld door de gemeenteraad. Aansluitend heeft een actualisatie van het groenbeheerplan (incl. bomenbeheer) plaatsgevonden welke in het voorjaar 2024 door het college is vastgesteld.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

In de begroting zijn ramingen opgenomen voor beheer en onderhoud van het openbaar groen en bomen, onderverdeeld in de posten “Parken en Plantsoenen” en “Bermen en Sloten”
Het onderhoud aan het openbaar groen wordt maandelijks getoetst op het gewenste kwaliteitsniveau.
Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 530.

Wegen, straten en pleinen

In 2021 is het wegenbeheerplan vastgesteld en loopt tot en met 2025. Hierin is de kwaliteit opgenomen van de verharding in het onderhoud openbaar domein opgenomen en de criteria hoe we de kunstwerken onderhouden en in stand houden.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

In de begroting zijn ramingen opgenomen voor investeringen en zijn budgetten opgenomen voor het in stand houden van verhardingen, onverharde wegen en wegmarkeringen.
Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken verwijzen wij u naar thema 530.

Civiele kunstwerken (bruggen en duikers)

In september 2021 is aan u het Beheerplan Civiel Technische Kunstwerken 2022-2025 aangeboden. Hierin is de kwaliteit opgenomen van de kunstwerken en de criteria hoe we de kunstwerken onderhouden en in stand houden.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

In de begroting zijn ramingen opgenomen voor investeringen, beheer en onderhoud van de civiele kunstwerken overeenkomstig het de beheerplan Civiel Technische Kunstwerken.
Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 530.

Gemeentelijke gebouwen

Jaarlijks wordt via het Gebouwbeheersysteem het onderhoudsplan bijgesteld aan de hand van jaarlijkse inspecties en beleidsontwikkelingen.
Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 530.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

Middels het Gebouwbeheersysteem wordt het onderhoudsplan jaarlijks geactualiseerd en zijn de ramingen voor investeringen overgenomen en zijn budgetten opgenomen voor en het uitvoeren van preventief en correctief onderhoud aan de panden.
De uitgaven voor het groot onderhoud lopen via de daarvoor gevormde voorziening “Onderhoud gemeentelijke gebouwen”, die ook jaarlijks wordt geactualiseerd.

Sport- en cultuuraccommodaties

Jaarlijks worden de onderhoudsplannen bijgesteld. In 2020 is de voorziening Sport herijkt.
Het beheer van de gemeentelijke binnensportaccommodaties is in handen van de Binnensport Accommodaties Dongen (BSA). De BSA ontvangt hiervoor een vergoeding.
Het beheer van De Cammeleur is in handen van de Stichting Donckhuys. Stichting Donckhuys ontvangt hiervoor een vergoeding.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 120.

Onderwijshuisvesting

Lasten van onderwijshuisvesting betreffen enkel de kapitaallasten die voortkomen uit investeringen zoals de IKC's. De onderhoudsplicht ligt bij de schoolbesturen die hiervoor via het Rijk een vergoeding ontvangen.

Hoe is het beleid vertaald in de begroting?

Voor nadere beleidsdoelstellingen en belangrijkste reguliere taken wordt verwezen naar thema 210.

Onderhoud kapitaalgoederen (x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Wegen, straten en pleinen	1.676	1.853	2.013	2.042
Openbare Verlichting	633	638	643	641
Openbaar groen	2.921	3.073	2.917	2.920
Water en Riolering	1.719	1.675	1.620	1.613
Gebouwenbeheer	1.502	1.691	1.691	1.629
Onderwijshuisvesting	1.192	1.332	1.647	1.772
Sport- en Cultuuraccommodaties	2.303	2.287	2.217	2.214
Totaal onderhoud kapitaalgoederen	11.945	12.548	12.747	12.830

In deze tabel zijn de lasten weergegeven per categorie kapitaalgoederen, zoals in de exploitatie opgenomen. Dit zijn onder meer de kapitaallasten en structurele onderhoudslasten.

Ten opzichte van de begroting 2023-2026 is op een aantal onderdelen verschillen zichtbaar. Grotendeels heeft dit te maken met indexering van onderhoudsbudgetten en het actualiseren van de kapitaallasten op basis van het investeringsplan.

De kostenstijging van openbare verlichting komt met name door de gestegen energiekosten. Voor onderwijshuisvesting geldt dat de afwijking toe te rekenen is aan de verschuivingen die hebben plaatsgevonden in de planning van de nieuwbouw van de IKC's. Een eventuele stijging van de bouwkosten zal leiden tot hogere kapitaallasten dan nu opgenomen in de begroting.

Voor Water en Riolering is er sprake van vertraging van investeringsprojecten wat leidt tot lagere kapitaallasten. Bij Sport en Cultuuraccommodaties wordt de stijging met name veroorzaakt door de hogere bijdrage aan De Vennen en de BSA.

Paragraaf D. Financiering

In de financieringsparagraaf geeft de gemeente inzicht in de beheersing van de risico's met betrekking tot de financiering. De wet Fido, de financiële verordening 2023 en het treasurystatuut 2020 vormen het kader voor deze paragraaf. Daarnaast worden in deze paragraaf specifieke uitgangspunten opgenomen zoals de kasgeldlimiet. De voornaamste doelstelling van de treasuryfunctie is het beperken van de financiële risico's.

In zijn algemeenheid kunnen deze risico's worden onderscheiden in renterisico's, kredietrisico's, koersrisico's en valutarisico's. In de Dongense financieringssituatie zijn de koers- en valutarisico's niet van toepassing. Renterisico's doen zich voor op de openstaande schuld (zowel vlottend als vast). De kredietrisico's hebben betrekking op de verstrekte leningen, uitgezette beleggingen en verstrekte gemeentegaranties.

Renterisico

In 2025 zal er sprake zijn van een financieringsoverschot: het totaal aan liquide middelen in 2025 is groter dan het totaal aan benodigde uitgaven (voor investeringen, reguliere uitgaven en aflossingen). Het financieringsoverschot is ontstaan doordat er geldleningen zijn aangetrokken voor de bouw van de scholen maar dat de geplande uitgaven vertragingen hebben opgelopen.

Normaal gesproken heeft Dongen te maken met een financieringstekort. Om te voorzien in de behoefte aan financiering worden zowel korte leningen (leningen met een looptijd korter dan 1 jaar, vlottende schuld genoemd) als lange leningen (leningen met een looptijd langer dan 1 jaar, vaste schuld genoemd) afgesloten. In beide gevallen loopt de gemeente een renterisico.

Wettelijk bestaan er regels die moeten voorkomen dat fluctuaties in rentepercentages een te grote invloed hebben op de rentelasten. Deze zijn vastgelegd in de Wet Fido (Wet Financiering decentrale overheden). Het gaat om de kasgeldlimiet (van toepassing op korte leningen) en de renterisiconorm (lange leningen). De kasgeldlimiet en de renterisiconorm hebben allebei als doel de leningenportefeuille van decentrale overheden te behoeden voor een onverantwoord grote gevoeligheid voor rentefluctuaties. Ze stellen dus een grens aan de structuur van de leningen, niet aan de hoogte.

De gemeente Dongen houdt met het aantrekken van financiering (kort of lang) rekening met de wettelijke normen. Op die manier wordt het renterisico beperkt.

Renterisico vlottende schuld (kasgeldlimiet)

De kasgeldlimiet richt zich hierbij op leningen met een looptijd van maximaal één jaar (ook wel korte leningen, of vlottende schuld genoemd). De kasgeldlimiet stelt dat deze korte leningen niet meer dan drie kwartalen achter elkaar hoger mogen zijn dan 8,5% van het begrotingstotaal. Indien de norm in meer dan twee opeenvolgende kwartalen wordt overschreden, dient een melding te worden gedaan bij de provincie als toezichthouder. De gemeente Dongen stuurt op de omvang van de korte leningen en zorgt ervoor dat deze de kasgeldlimiet niet meer dan twee maanden achter elkaar overschrijden. Bij een dreigende overschrijding worden de korte leningen omgezet in nieuwe, langlopende leningen. De kasgeldlimiet voor 2025 bedraagt afgerond € 6,1 miljoen op basis van de voorgeschreven berekeningswijze.

Renterisico vaste schuld (renterisiconorm)

De renterisiconorm is opgesteld met als doel de rentegevoeligheid van de portefeuille van leningen met een looptijd van één jaar of langer (de vaste schuld) te beperken. Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk opnieuw moet worden afgesloten, met het risico van plotseling oplopende rentelasten. De renterisiconorm is bepaald op 20% van het begrotingstotaal. Dat wil zeggen dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet méér mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Hierbij is een minimumbedrag bepaald van € 2,5 miljoen. In onderstaande tabel wordt de renterisiconorm voor de komende jaren weergegeven.

Renterisiconorm		2025	2026	2027	2028
Omschrijving (bedragen x € 1.000)					
A	Aflossingen	6.142	5.589	5.192	5.395
	Renterisiconorm:				
B	Begrotingstotaal	82.609	83.293	83.934	83.908
C	Norm in %	20	20	20	20
D	Renterisiconorm: (minimum 2.500)	16.522	16.659	16.787	16.782
E	Ruimte (+) / Overschrijding (-) (D - A)	10.380	11.070	11.595	11.387

Liquiditeitsprognose

De gemeente Dongen werkt vanuit totaalfinanciering. Alle gemeentelijke inkomsten en uitgaven worden hierbij gesaldeerd voordat de geld- of kapitaalmarkt wordt benaderd. Goed inzicht in het verloop van inkomsten en uitgaven leidt tot betere sturing op de benodigde liquiditeiten voor de komende jaren, de aan te trekken externe financiering en de ontwikkeling van de rentekosten. Voor de begroting is een liquiditeitsprognose opgesteld. De liquiditeitsprognose is opgesteld met de cijfers uit deze begroting en het investeringsplan 2025-2028.

Vanaf 2025 neemt als gevolg van investeringen de leningenportefeuille toe.

Liquiditeitsprognose	2025	2026	2027	2028
(bedragen x € 1.000)				
Liquiditeitsprognose op 1 januari	20.888	2.080	2.570	3.438
Saldo inkomsten en uitgaven exploitatie	5.606	4.466	5.014	4.165
Uitgaven aflossing opgenomen leningen	-6.142	-5.589	-5.192	-5.395
Inkomsten aflossing uitstaande leningen	170	170	170	170
Uitgaven investeringen	-28.626	-22.094	-19.538	-4.550
Inkomsten grondexploitaties	-2.016	6.037	6.414	1.649
Liquiditeitsoverschot (+) / -tekort (-)	-10.120	-14.930	-10.562	-523
Nieuwe leningen	12.200	17.500	14.000	4.000

Kredietrisico

Bij verstrekte leningen of garantstellingen is sprake van een kredietrisico. Hier kan zich de situatie voordoen dat partijen waaraan de gemeente leningen heeft verstrekt (of waarvoor de gemeente garant staat) niet meer aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Als de lenende partij de lening niet kan terugbetalen, is de gemeente het uitgeleende geld kwijt en blijft zij zitten met de schuld die ertegenover staat. Kredietrisico's kunnen zich op twee manieren manifesteren:

- Een risico dat direct wordt gelopen uit hoofde van door de gemeente verstrekte leningen en uitgezette beleggingen.
- Een risico ten aanzien van verstrekte gemeentegaranties (ook wel borgstellingen genoemd). Dit is een indirect kredietrisico.

Ad a. Kredietrisico's op leningen en beleggingen

Uit hoofde van haar publieke taak heeft de gemeente Dongen de navolgende leningen (door)verstrekt en beleggingen gerealiseerd:

Uitzettingen (uitstaande leningen, beleggingen)	
Leningen (bedrag x € 1.000)	1 januari 2024
Geldnemer:	
St. Dongha-Heem	75
Zwembad de Vennen	3.269
Voorziening zwembad De Vennen ⁷	-200
Startersleningen	426
Voorziening starterslening ⁹	-134
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	235
Subtotaal	3.671
Beleggingen (bedrag x € 1.000)	
Aandelen Brabant Water	111
Aandelen NV BNG	160
Grootboekschuld ministerie van Financiën	2
Totaal	3.944

De uitzettingen per 1 januari 2025 zijn naar verwachting € 3.944.000. De aflossing in 2025 bedraagt naar verwachting € 195.000. De stand per 31 december 2025 zal hierdoor € 3.794.000 zijn.

Ad b. Kredietrisico's ten aanzien van gemeentegaranties (borgstellingen)

De gewaarborgde leningen derden bestaan uit:

- a. Leningen toegelaten instellingen, welke gewaarborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) met achtervang rijk/gemeente.
- b. Garantstellingen in het kader van de Gemeentegarantie eigen woning.

De borgstelling via het WSW heeft betrekking op leningen aan stichting Casade waarbij de gemeente Dongen achtervang-gemeente is. Deze leningen zijn in eerste aanleg geborgd door het WSW. Slechts indien de WSW niet aan de betalingsverplichtingen kan voldoen, verstrekt de achtervang-gemeente een renteloze lening aan de WSW voor 50% van het totale leningbedrag. De WSW acht het risico dat achtervang-gemeenten renteloze leningen aan hen moeten verstrekken als de andere buffers onvoldoende zijn "zeer klein - zelfs theoretisch".

Daarnaast zijn door de gemeente garantstellingen verleend in het kader van de gemeentegarantie. De gemeentegarantie was een garantie van een gemeente voor de hypotheekschuld van een woningeigenaar ten opzichte van een geldverstrekker, zoals een bank of verzekeringsmaatschappij. Met ingang van 1995 is het stelsel van de gemeentegarantie vervangen door de Nationale Hypotheek Garantie. De (gemeente)garantstellingen nemen daardoor geleidelijk af.

⁷ De voorzieningen voor zwembad De Vennen en de starterslening zijn als waarderingscorrectie in mindering gebracht op de vordering onder de financiële vaste activa.

Financiële risico's in beeld

Samengevat loopt de gemeente de volgende risico's in haar financieringsfunctie.

Risico	Norm	Toelichting
Renterisico vlottende schuld	Kasgeldlimiet: 8,5% van begrotingstotaal	Kasgeldlimiet 2025: € 6,1 miljoen Maximum voor de omvang van de kortlopende schulden. Bij structureel overschrijden kasgeldlimiet moet kortlopende schuld worden omgezet in langlopende schuld.
Renterisico vaste schuld	Renterisiconorm: 20% van het begrotingssaldo	Renterisiconorm 2025: € 16,5 miljoen Maximum aan de jaarlijkse aflossing en renteherziening op de langlopende schulden.
Kredietrisico	- Risico uit hoofde van door de gemeente verstrekte leningen en uitgezette beleggingen. Het risico bestaat dat de vrijvallende gelden (bij aflossing) niet tegen een gelijk rentepercentage kunnen worden belegd. - Risico ten aanzien van verstrekte gemeentegaranties (borgstellingen). Garanties dienen voort te vloeien uit gemeentelijke taken. Het verstrekken van een gemeentegarantie geschiedt bij raadsbesluit en wordt voor komend jaar niet verwacht.	

Rente-omslag

Conform het 'Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten' (BBV) moet er inzicht worden gegeven in de rentelasten, de financieringsbehoefte en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend. Daarnaast is het verplicht dat de rentekosten aan de desbetreffende taakvelden moeten worden toegerekend met behulp van een (rente) omslagpercentage.

Renteschema (bedragen x € 1.000)		2025
A	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	981
B	De externe rentebaten over de korte en lange financiering	410
C	Saldo rentelasten en rentebaten	571
	Rente die aan de grondexploitaties moet worden doorberekend	93
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	478
		478
D	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente	
E	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)	591
F	Verwacht renteresultaat op taakveld treasury	113

EMU-saldo

Op grond van artikel 20 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten moet de gemeente in de programmabegroting inzage geven in het EMU-saldo over het vorig begrotingsjaar, de berekening van het geraamde bedrag over het begrotingsjaar en de berekening van het geraamde bedrag over het jaar volgend op het begrotingsjaar.

Het EMU-saldo is een in Europees verband gehanteerd en gedefinieerd macro-economisch begrip. Het kan worden omschreven als het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van de collectieve sector (Rijk, andere overheden, sociale fondsen).

Berekening EMU-saldo		2023	2024	2025	2026
(bedragen x € 1.000)		Volgens begroting 2023	Volgens begroting 2024	Volgens meerjaren-raming in begroting 2025	Volgens meerjaren-raming in begroting 2026
1.	Exploitatiesaldo vóór reservemutaties	811	1.173	682	-1.173
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	4.601	23.395	13.873	7.477
3.	Mutatie voorzieningen	-11	-550	-744	-422
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.571	2.035	-1.725	-5.195
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo (1 – 2 + 3 – 4 – 5)		-5.372	-24.807	-12.210	-3.877

Paragraaf E. Bedrijfsvoering

Organisatieontwikkeling

Uitvoeringsprogramma

- Goed opdrachtgeverschap: rolduidelijkheid en vastheid, opdrachtgeverschap en bestuurlijke en ambtelijke planning
- Opgavegericht werken
- Verbinding

Goed opdrachtgeverschap

In 2017 werd het sturingsconcept geïntroduceerd en sinds 2022 met het opdrachtgever-opdrachtnemer model. Er ligt reeds het één en ander vast. De verschillende rollen zijn benoemd, er is een format gemaakt voor een startdocument en er is een totaaloverzicht opgesteld waarin alle opdrachten gemonitord worden. Om goed opdrachtgeverschap een goede bodem te geven zullen we ook moeten kijken naar de strategische rol van de directie, college en de systemen, structuren en hulpmiddelen die ervoor nodig zijn om dit goed te ondersteunen. In 2025 gaan we rollen herdefiniëren binnen het opdrachtgever-opdrachtnemer model. We ontwerpen een heldere structuur en benodigde systemen om sturing beter vorm te geven. Hierin hebben we ruim aandacht voor het inrichten van sturing en een heldere ambtelijke planning

Opgavegericht werken

Alle teams werken zelforganiserend en we zijn als organisatie in staat om snel te reageren en opgaveteams te vormen op het moment dat dat nodig is (corona periode, noodopvang). Om echt integraal te werken aan maatschappelijke opgaven en snelheid te creëren in lopende dossiers, zullen we opgavegericht werken ook een vaste plek in de organisatie moeten geven. We gaan in 2025 werken aan heldere definities van de voor Dongen belangrijkste opgaven, vaste teams die eraan werken en een goede communicatie over het resultaat wat we behalen.

Verbinding

Zelforganiserend werken vraagt van medewerkers niet alleen functie inhoudelijk eigenaarschap, maar ook op eigenaarschap op interpersoonlijke relaties. Waarbij zelforganiserend werken in zekere zin nog wel gestuurd wordt op inhoud, is dit minder op interpersoonlijke relaties. Het één kan echter niet zonder het ander wanneer opgaven en opdrachten integraal moeten worden opgepakt.

Werken vanuit teams (vanuit kokers) brengt met zich mee dat soms onvoldoende integraal wordt gewerkt en beleid en uitvoering niet optimaal op elkaar aansluit. Naast inhoudelijke thematiek die is benoemd onder het veranderthema verbinding, zal vanuit directie ook nadrukkelijk aandacht besteed worden aan de interpersoonlijke relaties om te komen tot verbeterde (integrale) samenwerking. Verder worden concrete afspraken gemaakt over hoe een aantal teams vanuit uitvoering of onderhoud bij beleidsvorming worden betrokken.

Werkgeversvisie

Werving & Selectie, branding en onboarding

Het traject waarbinnen werving & selectie van de grond af opnieuw is opgebouwd, is nagenoeg afgerond. De nieuwe formats, foto's, teksten en website zijn positief ontvangen. In 2025 zal de set aan wervingsmethoden verder uitgebreid worden en zullen o.a. video en social media een grotere rol gaan spelen.

Persoonlijke ontwikkeling & Mobiliteit

Een belangrijke voorwaarde voor bevlogen medewerkers is de aanwezigheid van ontwikkelingsmogelijkheden. Naast het verhogen van het opleidingsbudget en het stimuleren van het volgen van opleidingen, starten we in 2025 met de introductie van een leerplatform, een 'hub' waar alles rondom leren en ontwikkelen gebundeld is. Voor medewerkers een centraal punt om trainingen te kunnen volgen, het onboardingsproces te doorlopen en ontwikkelpaden uit te zetten, voor de werkgever een plek waar meer aanbodgericht gewerkt kan gaan worden. Door de belangrijke onderwerpen te stimuleren, wordt een dergelijk hub ook een sturingsmiddel.

Flexibele schil en inhuur

We bevinden ons naar verwachting nog geruime tijd in een krappe arbeidsmarkt. Als kleinere gemeente is het vaak kostbaar om (dure) specialistische kennis permanent in huis te hebben, inhuur wanneer nodig is dan efficiënter. In plaats van het inhuurbudget uit te breiden, benutten we nieuwe mogelijkheden om het werk gedaan te krijgen. Daarnaast zijn we soms genoodzaakt om formatieplaatsen in te vullen met externe inhuur. Voor het begrotingsjaar 2025 hebben we in de risicoparagraaf een onder uitputting risico opgenomen omdat in de praktijk een formatieplaats ingevuld kan worden terwijl het budget voor deze formatieplaats al voor een groot deel is opgegaan aan tijdelijke inhuur. Dit is een incidenteel risico.

Waarderen & Belonen

Vanuit de organisatie en de andere manieren van werken is er behoefte aan een nieuwe manier van waarderen en belonen. Een ideaal systeem van waarderen en belonen is transparant, flexibel en rechtvaardig en faciliteert het werken met rollen en taken in plaats van vastgestelde functies. Het huidige systeem voldoet hier niet aan. Het afgelopen jaar hebben we gewerkt aan de voorbereidingen voor een nieuw systeem. Dit traject heeft sinds het voorjaar van 2024 stilgelegen vanwege de wisselingen binnen de directie. De komende maanden wordt dit traject weer opgepakt.

Formatie

De dynamiek in de organisatie is de laatste jaren toegenomen, voor een groot deel veroorzaakt door een, al dan niet tijdelijke, uitbreiding van het takenpakket als gevolg van wijzigingen in wet- en regelgeving en diverse (inter)nationale crises. Tegelijkertijd wordt voor deze uitbreiding niet altijd structureel budget beschikbaar gesteld. Dat vraagt om een flexibele omgang met taken en uren. Deze dynamiek zorgt bij tijd en wijle dan ook voor druk op onze formatie. Niet alleen in omvang maar ook in samenstelling.

Specifieke knelpunten met betrekking tot de bezetting zijn het ruimtelijk domein, met name op bouw- en woningtoezicht, en het sociaal domein. De vraag op de arbeidsmarkt in deze twee domeinen is dusdanig hoog dat, in combinatie met een beperkt aanbod, het enorm lastig is om tot een snelle en kwalitatief goede invulling te komen van vacatures. Daardoor wordt regelmatig gebruik gemaakt van externe inhuur voor piekperiodes, wat niet bijdraagt aan een structurele opbouw van de betreffende teams. In beide domeinen werken we nauw samen in de regio. Die samenwerking kan bestaan uit het uitwisselen van werkprocessen of methodes, maar ook uit het gezamenlijk aanstellen van een nieuwe collega die voor twee gemeentes werkt. Ook hier blijven we zoeken naar oplossingen om de dienstverlening in stand te kunnen houden.

Om de huidige en toekomstige gemeentelijke taken en verantwoordelijkheden, waaronder het gestelde in het coalitieakkoord, goed te kunnen uitvoeren voorziet deze begroting in een uitbreiding van de formatie met 14 fte (zie onderstaande tabel).

Mutaties formatie	Aantal fte
Uitbreiding ambtelijke ondersteuning ruimtelijk domein (tijdelijk)	2
Uitbreiding verenigingsadviseur (tijdelijk)	0,56
Uitbreiding DongenWerkt, werkgeversdienstverlening	1
Uitbreiding Wmo (tijdelijk)	1,5
Uitbreiding gemeentelijke toegang	2,33
Uitbreiding jeugd (tijdelijk)	1
Uitbreiding schuldhulpverlening en armoede	0,7
Uitbreiding financiën	0,67
Uitbreiding handhavingsjurist	1
Uitbreiding reiniging	0,80
Uitbreiding toezicht op groenbestekken (tijdelijk)	0,50
Uitbreiding griffie	0,67
Uitbreiding P&O, centralisering inhuur (tijdelijk)	1
Totaal uitbreiding formatie	14

Planning en control

Sturing en beheersing van de organisatie komen samen binnen de planning- en control-cyclus (hierna: P&C-cyclus), waarvoor een adequate interne beheersing een belangrijke basis vormt. Het cyclische karakter van de P&C-cyclus leent zich bij uitstek voor een continue doorontwikkeling van de onderdelen uit de cyclus.

Ontwikkelingen P&C-cyclus

Een ontwikkeling naar een solide financiële positie is gebaat bij een optimaal werkende P&C-cyclus. We kijken jaarlijks welke verbeteringen we kunnen doorvoeren in de cyclus. De afgelopen jaren zijn verschillende aanpassingen gedaan waardoor de leesbaarheid, de planning en informatiewaarde van de producten zijn verbeterd. Zo is onder meer de jaarplanning aangepast, waardoor de samenhang tussen de producten is toegenomen en de raad op twee hoofdmomenten in het jaar een integraal inzicht wordt geboden in de stand van zaken in de gemeente. Ieder beleidsthema is opgebouwd uit een samenhangend geheel van strategische doelstellingen, beleidsdoelstellingen, beleidsrisico's en beleidsindicatoren. En sinds 2024 zijn in ieder thema de belangrijkste speerpunten benoemd. De voortgang op deze speerpunten worden via de bestuursrapportages gemonitord middels een stoplichtenmodel.

Eind 2024 zullen we opnieuw in de Financiële Commissie terugblikken op de documenten en procesgang van dit jaar. We blijven streven naar een continue verbetering van de P&C-cyclus. Ook voor 2025 zullen wij de raad in januari via een raadsinformatiebrief informeren over de planning van de P&C-cyclus voor het lopende jaar.

Interne beheersing

Binnen de organisatie is continu aandacht voor de interne beheersing van onze processen en systemen. Daar waar voorheen interne controles met name plaatsvonden ter voorbereiding van de accountantscontrole, is de focus de afgelopen jaren verlegd naar het versterken van de interne beheersing. Daarbij richten we ons meer op procesverbeteringen, efficiëntie en kwaliteitsborging aan de voorkant, en voorkomen we fouten in plaats van deze achteraf te moeten corrigeren. Hiermee maken we steeds meer de omvorming van 'controles achteraf' naar 'beheersing vooraf'.

Op basis van de bevindingen uit onze eigen interne controles als ook de bevindingen van de externe accountant stellen we verbeteracties op. In een goede balans met de organisatorische druk proberen we de interne processen zo telkens een stapje beter te organiseren en beheersen. We informeren de raad tweemaal per jaar op hoofdlijnen over de opvolging van de verbeteracties en aanbevelingen.

Rechtmatigheidsverklaring van het college

In 2024 heeft het college voor het eerst zelf verantwoording afgelegd over de rechtmatigheid van haar handelen, de zogenaamde rechtmatigheidsverklaring. Dit is positief verlopen. Het college was van mening dat zij rechtmatig heeft gehandeld en dit oordeel werd ondersteund door een goedkeurende verklaring van de externe accountant.

De afgelopen jaren hebben in het teken gestaan van de voorbereidingen op het afgeven van deze rechtmatigheidsverklaring. Zo zijn de Financiële en Controleverordening aangepast, zijn de interne-controle werkzaamheden aangepast en is een overkoepelend Misbruik & Oneigenlijk Gebruik-beleid opgesteld. In het restant van 2024 en 2025 gaan we de werkzaamheden en beschrijvingen dusdanig structureren dat deze onderdeel worden van de reguliere uitvoering. Zo zullen we eind 2024 of begin 2025 een beleidsnotitie rechtmatigheidsverantwoording voorleggen aan de raad. Deze beleidsnotitie bevat alle kaders en afspraken die van toepassing zijn om te komen tot een rechtmatigheidsverantwoording. Deze notitie vervangt het normenkader rechtmatigheid zoals onze gemeente dat tot voor kort kende.

ICT

In 2025 ontwikkelen we onze digitale dienstverlening verder door. We voorzien een verdere doorontwikkeling van het gebruik van Microsoft-producten binnen de algemene kantoorautomatisering, ook in combinatie met informatiebeveiliging en het delen en archiveren van documenten.

Bij alle veranderingen en ontwikkelingen gaan we altijd op zoek naar manieren om slimmer te werken en onze inwoners beter te bedienen. Klantreizen en LEAN zijn methodes die ons daarbij helpen. Ook de inzet van trainees en stagiaires, die zorgen voor een frisse blik, draagt hieraan bij.

Informatiebeveiliging en Privacy

Zowel op het gebied van technische maatregelen als op het gebied van bewustwording, blijven we werken aan het veiliger werken met (persoons)gegevens. Dat is nodig vanwege de veranderende maatschappij waarbij de afhankelijkheid van digitalisering steeds groter is. Hierbij hebben we in 2025 extra aandacht voor bewustwording op het gebied van privacy. Met trainingen en andere bewustwordingsacties informeren we medewerkers om informatiebewust te werken.

Het Nationaal Cyber Security Centrum geeft aan dat voor overheden het risico op verstoring van de ICT als gevolg van een cyberaanval hoog is en verder toeneemt. Om op het gebied van informatieveiligheid en cybersecurity weerbaarder te worden en dit te blijven volgen we de speciaal voor de overheid ontwikkelde 'Baseline Informatiebeveiliging Overheid' (BIO). Deze baseline bevat een set van verplichte organisatorische- en technische maatregelen en biedt ruimte om op basis van een eigen risico afweging aanvullende maatregelen te nemen om de weerbaarheid te versterken.

De verwachting is dat in 2025 de nieuwe Cybersecuritywet in zal gaan. De consultatieperiode is inmiddels afgerond en het wachten is op de besluitvorming. De nieuwe Cybersecuritywet sluit aan op de gewijzigde Europese wet- regelgeving.

Communicatie

Betrouwbare en heldere informatie is essentieel voor onze samenleving. In 2025 is het onze prioriteit om inwoners, verenigingen, ondernemers en partners snel en duidelijk te voorzien van betrouwbare informatie, zowel online als offline. We leveren hierbij maatwerk, omdat strategische communicatie een cruciale rol speelt in het ondersteunen van effectief beleid en het bevorderen van verbinding in de samenleving.

Toekomstvisie 2025 en Dongens DNA

De afdeling Communicatie speelt een belangrijke rol in het realiseren van de toekomstvisie 2025 door het bevorderen van transparantie, betrokkenheid en samenwerking binnen de gemeente Dongen. Door strategische communicatie en het Dongens DNA te integreren in alle beleidsinitiatieven zorgen we ervoor dat onze inwoners, ondernemers en partners niet alleen goed geïnformeerd zijn maar zich ook actief betrokken voelen bij de ontwikkelingen in onze gemeente. We ontwikkelen gerichte campagnes en gebruiken diverse kanalen om de toekomstvisie helder en consistent over te brengen.

In- en externe communicatie

Intern gaat een vernieuwd intranet dat een centrale rol zal spelen in het informeren en verbinden van onze medewerkers. Extern voeren we een communicatieonderzoek uit om de effectiviteit van onze boodschap naar de inwoners en stakeholders te analyseren.

Daarnaast zetten we extern in op gerichte communicatiecampagnes die onze kernboodschappen helder en consistent overbrengen naar inwoners, bedrijven en stakeholders. Deze aanpak bevordert niet alleen de betrokkenheid en transparantie, maar versterkt ook het vertrouwen in de gemeente Dongen als betrouwbare partner in de samenleving.

Communicatie asielopvang

Voor de communicatie en participatie over de opvang van asielzoekers hebben we in 2024 veel ervaring opgedaan. Deze kennis nemen we mee naar 2025. Inwoners, ondernemers en andere stakeholder betrekken we tijdig. Binnen de communicatie staat zorgvuldigheid, empathie, transparantie en dialoog centraal. We spelen in op zorgen en vragen vanuit de samenleving. Dit doen we door, samen met de hele organisatie en het bestuur, bijeenkomsten te faciliteren. Team communicatie maakt zorgvuldige keuzes als het gaat om inzet van de juiste communicatiekanalen, dat is bij dit thema niet anders. Bij een dergelijk thema vraagt dat om flexibiliteit en bijsturen.

Duurzaamheid

Klimaat, energie en duurzaamheid blijft centraal staan in onze communicatie. Dit doen we door bewustwording en betrokkenheid te stimuleren binnen de samenleving. Strategische inzet van communicatie(campagnes) is nodig om inwoners eerst bewust te maken, handelingsperspectief te bieden en te activeren. Het resultaat: inwoners maken andere keuzes (vertonen ander gedrag) en investeren in de verduurzaming van hun woning en leefomgeving. Hierbij moeten we rekening blijven houden met sentimenten die binnen dit thema actueel zijn. Denk hierbij aan energiearmoede en snel veranderende wetgeving. Thema's die in 2025 belangrijk zijn binnen dit beleidsterrein verdienen extra aandacht. Denk hierbij aan de subsidie voor woningisolatie, het vernieuwde energieloket en het

klimaatbestendig maken van tuinen en onze openbare ruimte. Voor deze thema's blijven we nauw samenwerken met regiogemeenten van de REKS.

Communicatie armoedebeleid

In 2024 heeft de raad het armoedebeleid aangenomen. In 2025 worden middelen zoals genoemd in het communicatieplan armoede verder uitgerold. We kijken daarbij goed naar de verschillende doelgroepen en de daarbij passende communicatiemiddelen. Rondom armoede heerst vaak schaamte waardoor het bereik van de juiste doelgroep lastig is. Met een goede middelenmix in de juiste toon en taal hopen we inwoners die het betreft beter te bereiken.

Dorpsteam basis

In 2025 is de start van het Dorpsteam basis. Partners in het voorliggend veld worden het eerste aanspreekpunt voor inwoners met een zorg- en/of hulp vraag. De gemeente is er dan enkel nog voor zorg waarvoor een beschikking nodig is. Naast dat dit goed moet worden gecommuniceerd naar de samenleving heeft dit gevolgen voor De Entree en de bijbehorende website. Samen met de partners in het voorliggend veld worden inwoners geïnformeerd over de nieuwe werkwijze.

Persbeleid

In 2025 wordt het persbeleid aangescherpt om de transparantie, betrouwbaarheid en consistentie van onze boodschappen te waarborgen. We zetten in op proactieve en tijdige communicatie, waarbij persberichten en mediacontacten zorgvuldig worden afgestemd op de actualiteit en de specifieke behoeften van journalisten en media. Het persbeleid wordt geoptimaliseerd door heldere richtlijnen voor woordvoering en perscontacten, zodat de gemeente Dongen eenduidig naar buiten treedt. Daarnaast investeren we in het versterken van de relatie met de pers door regelmatige persgesprekken te plannen en een open dialoog, wat bijdraagt aan een constructieve samenwerking en een positief imago van de gemeente.

Inkoop, aanbestedingen en contractmanagement

In het voorjaar van 2023 hebben we een samenwerkingsovereenkomst gesloten met Inkoopbureau Karel (voorheen Inkoopbureau West-Brabant). Het inkoopbureau richt zich op het uitvoeren van en adviseren over inkoop- en aanbestedingsbeleid, begeleiden van inkooptrajecten en aanbestedingen en het verzorgen van contractmanagement op de daaruit voortvloeiende overeenkomsten en daarmee verband houdende vraagstukken. De ondersteuning bedroeg in 2024 zes dagdelen per week. We verwachten dat er de komende jaren een groei zal plaatsvinden in het aantal trajecten dat door het inkoopbureau wordt begeleid. De positieve ervaringen met het inkoopbureau tot nu toe zullen als een vliegwiel fungeren voor andere trajecten waarvoor het inkoopbureau gevraagd wordt. Tevens gaan we bekijken of we vaker samen met andere deelnemers van het inkoopbureau kunnen optrekken in aanbestedingstrajecten.

Binnen het Sociaal Domein werken we op het gebied van contractmanagement samen met de ABG-gemeenten. De ervaringen zijn goed. De gedeelde contractmanager kan met 12 u per week voor Dongen niet alle contracten managen van het Sociaal Domein. Dat wordt intern opgelost.

In de tweede helft van 2023 is de actualisatie van het inkoopbeleid afgerond. Het nieuwe beleid is op 1 januari 2024 inwerking getreden. Daarna en in 2025 gaan we ook aan de slag met het actualiseren van het inkoophandboek en de inkoopvoorwaarden. Deze actualisaties grijpen we aan om in 2024/2025 extra aandacht te schenken aan voorlichting en training van de vakinhoudelijke medewerkers die inkopen.

Naar aanleiding van een motie van de Raad zal in 2024 aangesloten worden bij het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI). Gedurende 2024 en verder zullen projecten opgestart worden om als organisatie te komen tot juiste en duurzame keuzes als opdrachtgever en inkoper.

F. Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publieke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Een bestuurlijk belang is zeggenschap via vertegenwoordiging in het bestuur of via stemrecht. Er is sprake van een financieel belang wanneer de gemeente de kosten draagt als de organisatie failliet gaat of als de organisatie haar verplichtingen niet nakomt. De gemeente kan ook risico dragen over ingelegd kapitaal, zoals bij het bezit van aandelen.

Het BBV en de financiële verordening schrijven inzicht in de ontwikkelingen bij verbonden partijen in de begroting voor. In deze paragraaf wordt dan ook de visie weergegeven op en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen. Daarnaast wordt van elke verbonden partij de actuele situatie geschetst en inzicht gegeven in eventuele risico's bij verbonden partijen.

De visie op verbonden partijen is door het college in 2014 verwoord in de nota Verbonden Partijen. Deze nota vormt de basis voor de gemeentelijke regierol richting verbonden partijen en biedt het daarbij behorende instrumentarium voor de omgang met de verbonden partijen.

In onderstaande tabel zijn de verbonden partijen weergegeven. De gegevens eigen vermogen en vreemd vermogen zijn gebaseerd op de jaarrekening 2023, de bijdrage 2025 op de begrotingen van de verbonden partijen. Onder de tabel worden de partijen nader toegelicht.

(bedragen x € 1.000)	Bijdrage 2024	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
			1-1-23	31-12-23	1-1-23	31-12-23
Diamantgroep	1.405	0	20.105	19.209	22.689	20.396
GGD Hart voor Brabant	1.215	0	7.376	4.024	20.068	17.769
Regionale ambulancevoorziening	0	0	14.293	15.119	29.564	26.835
Regio Hart van Brabant (incl. Midpoint, excl. Jeugd)	264	0	725	917	1.816	1.814
Belastingsamenwerking West- Brabant	615	0	436	1.351	6.325	5.829
Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant	602	0	4.216	6.100	3.458	7.617
Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	1.658	0	16.476	6.724	51.465	57.375

Diamantgroep (Tilburg)	
Programma	Dongen onderneemt
Taakveld	6.4 - Begeleide participatie
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Algemeen Bestuur (AB)
Belang gemeente	Rijksuitkering Sociale Werkvoorziening
Openbaar belang	Participatiekansen bieden aan mensen met een beperking en afstand tot de arbeidsmarkt.
Zienswijze	Niet van toepassing
Risico's	Er zijn geen specifieke risico's van toepassing Volgens de Gemeentewet is de Diamant-groep als gemeenschappelijke regeling verplicht om een structurele dekking te creëren voor de begroting. Indien dit niet realiseerbaar is, zullen de deelnemende gemeenten moeten bijdragen aan het tekort door middel van een aanvullende gemeentelijke bijdrage. Hiermee wordt preventief toezicht van de Provincie voorkomen. De Diamant-groep heeft voor de jaren 2024 en verder een neutrale begroting, dus is er geen sprake van een gemeentelijke bijdrage over deze jaren.
Ontwikkelingen	In 2020 is een nieuwe organisatie-inrichting & besturingsfilosofie voor de Diamant-groep vastgesteld onder de noemer "Koersen naar 2024". De ambitie van (en opdracht aan) de Diamant-groep is om zowel haar identiteit als ontwikkel- en werkbedrijf te versterken en gelijktijdig een reële meerjarenraming te presenteren. De nieuwe koers vanaf 2024 zal in de tweede helft van 2024 verder vorm krijgen waarin nieuwe keuzes zullen worden gemaakt.

GGD Hart voor Brabant (Tilburg)	
Programma	Dongen zorgt
Taakveld	7.1 - Volksgezondheid
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Algemeen Bestuur (AB)
Belang gemeente	Bedrag per inwoner
Openbaar belang	Een bijdrage leveren aan openbare en voor iedereen toegankelijke gezondheidszorg, zoals voorgeschreven door de Wet publieke gezondheid.
Zienswijze	De gemeenteraad kan instemmen met de ontwerpbegroting 2025.
Risico's	Er zijn geen specifieke risico's van toepassing
Ontwikkelingen	Er is een grote verandering op komst die overal gevoeld zal worden. Preventie en het bevorderen van de gezondheid zijn de sleutel tot een toekomst waarin mensen de hulp en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. In 2025 wordt, in overleg met gemeenten, de inzet op gezondheid van ouderen versterkt. Daarnaast heeft de hervorming van de jeugdzorg invloed op de werkzaamheden van de GGD. Ook gaat de GGD de taken rondom infectieziekten en de crisisrol steviger wegzetten. Tenslotte wordt gebouwd aan een toekomstbestendige GGD, financieel gezond en een aantrekkelijk als werkgever.

Regionale ambulancevoorziening Brabant Midden- West- en Noord (Tilburg)	
Programma	Veilig Dongen
Taakveld	1.2 - Crisisbeheersing en brandweer
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Algemeen Bestuur (AB)
Belang gemeente	Geen bijdrage
Openbaar belang	Het verlenen van kwalitatief hoogwaardige ambulancezorg
Zienswijze	Niet van toepassing
Risico's	Er zijn geen specifieke risico's van toepassing
Ontwikkelingen	De samenleving en het zorglandschap in Nederland veranderen in snel tempo. Dé uitdaging voor de toekomst is om kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van (acute) zorg voor iedereen te garanderen, bij een toenemende vraag naar spoedzorg en een groter wordend tekort aan zorgmedewerkers. In september 2022 verscheen het Integraal Zorgakkoord (IZA), een samenwerkingsplan van VWS en een groot aantal zorgpartners, waarin zij afspraken vastlegden over het realiseren van meer passende, preventiegerichte, duurzame en gedigitaliseerde zorg in ons land.

Regio Hart van Brabant (Tilburg)	
Programma	Dongen dient
Taakveld	0.1 Bestuur / 3.1 Economische ontwikkeling
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Dagelijks Bestuur (DB) / Bestuurscommissie (BC)
Belang gemeente	Bedrag per inwoner (excl. Jeugdzorg)
Openbaar belang	Vanuit beginsel van autonomie van het lokaal bestuur vorm geven aan regionale samenwerking op beleidsmatig en strategisch gebied tussen deelnemende gemeenten
Zienswijze	Niet van toepassing
Risico's	Bij Regio Hart van Brabant zijn verder geen vaste activa, voorzieningen of vreemd vermogen aanwezig. Deze worden ook niet verwacht. Regio Hart van Brabant heeft alleen een rekening-courant verhouding met een bankinstelling waarmee alle financiële mutaties worden afgewikkeld.
Ontwikkelingen	In de kernagenda '23 - '27 zijn de maatschappelijke opgaven opgenomen waardoor de samenwerkende gemeente in Hart van Brabant zich in de lopende bestuursperiode gesteld zien, met daarbij de activiteiten die gezamenlijk worden opgepakt. Per 1 januari 2025 neem de gemeente Heusen volledig deel aan de gemeenschappelijke regeling.
Aanvullend	Stichting Midpoint
Bestuur	Lid Algemeen bestuur (AB)
Opdracht	Het bevorderen en stimuleren van regionale economische ontwikkelingsprojecten in de regio Hart van Brabant

Belang gemeente	Bijdrage per inwoner
Aanvullend	Bestuurscommissie Jeugd regio Hart van Brabant
Opdracht	Uitvoering geven aan de inkoop en administratief financiële afwikkeling van het bieden van een passend hulp- en zorgaanbod voor alle jeugdigen.
Belang gemeente	Bijdrage op basis van regionale begroting Jeugdzorg

Belastingsamenwerking West-Brabant (Etten-Leur)	
Programma	Algemene dekkingsmiddelen / Dongen Dient
Taakveld	Divers - OZB-woningen, OZB niet-woningen, Belastingen overig, Riolering, Afval
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Algemeen bestuur (AB)
Belang gemeente	Bedrag per deelnemer
Openbaar belang	Heffen en innen van belastingen en uitvoeren van de Wet Onroerende Zaken
Zienswijze	Niet van toepassing.
Risico's	Recent heeft de Hoge Raad de verlaging van de proceskostenvergoedingen teruggedraaid. Het is niet bekend welke impact dit zal hebben op het aantal bezwaren en de omvang van de daarmee gemoeide vergoedingen.
Ontwikkelingen	Samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten is vanuit de sector de druk hoog opgevoerd om de ongebreidelde groei van de No-Cure-No-Pay bedrijven tegen te gaan. De BWB heeft een aanzienlijke rol gespeeld in deze lobby. Per 1 januari 2024 is de "Wet herwaardering proceskostenvergoedingen WOZ en BPM" van kracht. Deze wet verlaagt de proceskostenvergoedingen tot een acceptabel niveau. Inmiddels heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan en geoordeeld dat de regeling voor de berekening van de kostenvergoeding voor de behandeling van het bezwaar in belastingzaken deels buiten toepassing moet blijven. Concreet is de verlaging hiermee teruggedraaid. De totale lasten van de BWB stijgen met € 0,4 miljoen ten opzichte van de begroting 2024. Het grootste deel van deze stijging komt door de verwachte loon- en prijsstijgingen en productiestijgingen voor 2024. Daar staan lagere proceskostenvergoedingen tegenover, al is nog niet bekend wat de impact van de uitspraak van de Hoge Raad precies zal zijn.

Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (Tilburg)	
Programma	Dongen dient
Taakveld	8.3 – Wonen en bouwen
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Algemeen Bestuur (AB)
Belang gemeente	Variabele verdeelsleutel

Openbaar belang	Een verdere verbetering tot stand brengen in de dienstverlening bij de uitvoering van toezicht- en handhavingstaken, vergunningverlening en in de kwaliteit en veiligheid van de werk- en leefomgeving
Risico's	De Omgevingswet heeft grote consequenties voor de wijze waarop de OMWB gezamenlijk met de deelnemers haar taken gaat uitvoeren. Ondanks gedegen voorbereidingen is de exacte impact van de invoering, ook financieel, nog onvoldoende duidelijk. Er wordt een impactanalyse gemaakt.
Ontwikkelingen	In 2025 wordt gestart met de resultaten van het Interbestuurlijk Programma VTH (IBP). Te denken valt aan de financieringsmethodiek en aanpassingen in onze informatiehuishouding. Zoals beschreven in het Plan van Aanpak van de robuustheidscriteria wordt er een actieagenda gemaakt voor de doorontwikkeling en innovatie van de dienst. Hierin moeten niet alleen de investeringen zichtbaar worden, maar ook de verbeterlagen voor ons archief en de acties vanuit de Visitatie '23.

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (Tilburg)	
Programma	Veilig Dongen
Taakveld	1.2 - Crisisbeheersing en brandweer
Rechtsvorm	GR met openbaar lichaam
Bestuur	Lid Algemeen Bestuur (AB)
Belang gemeente	Naar categorie van de gemeente
Openbaar belang	Hulp- en zorgverlening en risico- en crisisbeheersing
Zienswijze	De gemeente heeft geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen.
Risico's	Er zijn geen specifieke risico's van toepassing.
Ontwikkelingen	De begroting 2025 is opgesteld met inachtneming van de vastgestelde begrotingskaders vanuit de kaderbrief 2025, die eerder dit jaar is toegezonden aan de raad.

Verbonden partijen: Vennootschappen en coöperaties

Bij de onderstaande verbonden partijen worden geen zienswijzen geformuleerd.

(bedragen x € 1.000)	Bijdrage	Verwacht resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
			1-1-23	31-12-23	1-1-23	31-12-23
Beheersmaatschappij Zwemsport- en recreatie	259	0	-141	308	4.317	4.050
NV Brabant Water	0	0	690.022	699.235	584.613	618.615
NV Bank Nederlandse Gemeenten	0	0	4.615.000	4.721.000	107.471.000	110.819.000

Beheersmaatschappij Zwemsport- en recreatieobjecten BV (Dongen)	
Programma	Dongen leeft
Taakveld	5.2 – Sportaccommodaties
Rechtsvorm	BV
Bestuur	Aandeelhouder
Belang gemeente	Bijdrage in de exploitatie en enig aandeelhouder
Openbaar belang	Stimuleren breedtesport en beweging voor Dongenaren
Risico's	De financiële risico's zijn afgenomen door het positief eigen vermogen. Echter worden er voor de komende jaren weer verliezen voorzien waardoor het eigen vermogen mogelijk weer negatief zal worden.
Ontwikkelingen	N.v.t

Brabant Water NV (Den Bosch)	
Programma	Dongen dient
Taakveld	7.2 - Riolering
Rechtsvorm	NV
Bestuur	Aandeelhouder
Belang gemeente	36.071 aandelen
Openbaar belang	Winnen, zuiveren en distribueren van water voor bedrijfsleven en huishoudens
Risico's	De risico's worden beperkt ingeschat. Het huidige weerstandsvermogen laat zien dat Brabant Water in staat is om belangrijke financiële tegenvallers op te vangen zonder grote effecten op de continuïteit van de drinkwatervoorziening of de tarifiering.
Ontwikkelingen	Het aanbod van water is niet oneindig. Klimaatverandering, een groeiende bevolking en de groeiende vraag naar water zorgen voor een grote druk op onze drinkwaterbronnen. Om bewustzijn te creëren is er een offline en online campagne waterbesparing gelanceerd.

NV Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag)	
Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Taakveld	0.5 – Treasury
Rechtsvorm	NV
Bestuur	Aandeelhouder
Belang gemeente	23.510 aandelen
Openbaar belang	Het beperken van de kosten van maatschappelijke voorzieningen
Risico's	De risico's worden beperkt ingeschat. Verreweg het grootste deel van de kredietverlening van de bank is kredietrisicovrij, omdat deze aan of onder garantie van overheden plaatsvindt.
Ontwikkelingen	Geen

Paragraaf G. Grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich. We zetten de maatregelen binnen ons grondbeleid in om bijvoorbeeld woningen, bedrijventerreinen en voorzieningen te realiseren. Ons beleid ligt vast in de nota grondbeleid, vastgesteld door de gemeenteraad op 10 december 2015.

Tweemaal per jaar rapporteren we aan de gemeenteraad over de voortgang van de grondexploitaties via de voortgangsrapportage grondexploitatie. Dit doen we eenmaal in het voorjaar en eenmaal in het najaar. Deze rapportages vormen tevens de basis voor de begroting en jaarrekening.

Hierbij worden:

- Per exploitatie de uitgangspunten met betrekking tot de grondexploitatie geactualiseerd;
- Per exploitatie eventuele winst- of verliesnemingen berekend en verwerkt conform de voorschriften BBV;
- Per exploitatie de rente over het boekjaar toegerekend.

Aangezien er geen specifieke reserve grondexploitatie bestaat, worden de resultaten in de grondexploitatie (tussentijdse winst- of verliesneming) verwerkt met de algemene reserve. De volgende voortgangsrapportage grondexploitatie (2025-1) wordt tegelijkertijd met deze begroting aangeboden aan de gemeenteraad. De cijfers uit die rapportage zijn verwerkt in deze begroting.

Binnen het grondbeleid maken we onderscheid tussen exploitatie algemeen (inclusief gronden vallend onder materiële vaste activa) en bouwgronden in exploitatie (onderhanden werk). In 2025 worden drie locaties aangemerkt als materiële vaste activa. Er zijn vijf exploitaties in uitvoering.

Exploitatie algemeen (waaronder materiële vaste activa)

Hieronder worden de kosten van de grondexploitatie geboekt die niet op de complexen van de grondexploitatie kunnen worden verantwoord. Binnen de grondexploitatie algemeen worden ook de kosten ingebracht van gronden die (nog) niet in exploitatie zijn genomen. Hieronder vallen in 2024:

- Overige verspreid liggende gronden
- Molendijk
- Zonnepark Tichelrijt

Deze gronden zijn opgenomen onder de materiële vaste activa en kunnen in de toekomst eventueel in exploitatie worden genomen en/of worden ingezet als ruilobjecten en dergelijke.

Onderhanden werk

Met ingang van 2025 zijn vijf complexen in exploitatie:

- De Beljaart
- Noorderbunder
- De vijf turven
- Tichelrijt 2
- Tichelrijt 3

De Beljaart				
Opp. (uitgeefbaar)	2.500 m²	Boekwaarde 1-1-2025	Totaal	€ 253.000 -/-
Winstcapaciteit	€ 66.000		Per m²	nihil
Doel	Realisatie van een woningbouwlocatie met circa 780 nieuwbouwwoningen in diverse prijscategorieën en verschillende maatschappelijke voorzieningen.			
Plan	Afronding van het complex is voorzien in 2026.			
Budget	Complex heeft een geprognosticeerd positief eindresultaat.			

Noorderbunder				
Opp. (uitgeefbaar)	33.000 m ²	Boekwaarde 1-1-2025	Totaal	€ 7.313.000
Winstcapaciteit	€ 208.000		Per m ²	€ 222
Doel	Realisatie van een woningbouwlocatie met circa 290 nieuwbouwwoningen in diverse prijscategorieën.			
Plan	Bestemmingsplan is vastgesteld.			
Budget	Complex heeft een geprognosticeerd positief eindresultaat.			

				De vijf turven
Opp. (uitgeefbaar)	23.000 m ²	Boekwaarde 1-1-2025	Totaal	€ 2.686.000
Winstcapaciteit	€ 122.000		Per m ²	€ 117
Doel	Realisatie van een woningbouwlocatie met circa 120 nieuwbouwwoningen in diverse prijscategorieën.			
Plan	Uitgangspuntennotitie dient als basis voor de stedenbouwkundige schets en vervolgens het omgevingsplan.			
Budget	Complex heeft een geprognosticeerd positief eindresultaat.			

Tichelrijt 2				
Opp. (uitgeefbaar)	9.000 m²	Boekwaarde 1-1-2025	Totaal	€ 1.112.000
Winstcapaciteit	€ 82.000		Per m²	€ 124
Doel	Realisatie van een bedrijventerrein.			
Plan	Verkoop van de laatste nog in voorraad zijnde grond aan De Nestel. Afronding van het complex is voorzien in 2025.			
Budget	Complex heeft een geprognosticeerd positief eindresultaat.			

Tichelrijt 3				
Opp. (uitgeefbaar)	12.000 m ²	Boekwaarde 1-1-2025	Totaal	€ 546.000
Winstcapaciteit	€ 84.000		Per m ²	€ 46
Doel	Realisatie van een nieuw bedrijventerrein in aansluiting op Tichelrijt 2.			
Plan	Bestemmingsplan is vastgesteld en onherroepelijk. Fysieke uitvoering is in voorbereiding.			
Budget	Complex heeft een geprognosticeerd positief eindresultaat.			

In de volgende tabel zijn de baten en lasten met betrekking tot de grondexploitatie in 2025 weergegeven. Het betreft enerzijds de grondexploitatie algemeen, een post waarin de financiële gevolgen van de niet in exploitatie genomen gronden zijn verwerkt. Dit zijn onder andere de financiën verband houdende met de complexen 'Overig verspreid liggende gronden', 'Molendijk' en 'Zonnepark Tichelrijt', maar ook van bijvoorbeeld diverse verhuurde percelen snippergroen, beoogde verkopen van snippergroen en personeelskosten verband houdende met het beheer van deze algemene grondexploitatie.

Daarnaast is van de complexen die in exploitatie zijn de jaarschijf 2024 uit de meerjarig lopende grondexploitaties in de tabel opgenomen. Generiek uitgangspunt is dat de grondexploitaties over het totaal van alle jaarschijven financieel sluitend zijn of een positief resultaat hebben.

Het exploitatiesaldo van de grondexploitatie algemeen komt ten laste van de begroting, terwijl de exploitatiesaldi van de in exploitatie genomen complexen verrekend worden met de boekwaarden.

Grondexploitatie 2025 (bedragen x € 1.000)					
	Lasten	Baten	Exploitatie resultaat	Verrekening boekwaarde	Saldo
Exploitatie algemeen					
Grondexploitatie algemeen	303	95	-208	0	-208
Bougrond in exploitatie					
De Beljaart	32	250	218	-218	0
Noorderbunder	1.216	0	-1.216	1.216	0
De Vijf Turven	1.155	0	-1.155	1.155	0
Tichelrijt 2	45	1.239	1.194	-1.194	0
Tichelrijt 3	1.057	0	-1.057	1.057	0
Totaal	3.808	1.584	-2.224	2.016	-208

Paragraaf H. Openbaarheid

Wet open overheid

Sinds 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden, die de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) vervangt. Het doel van de Wet open overheid (Woo) is:

- een transparanter en actief openbaar makende overheid
- het dienen van het belang van openbaarheid
- publieke informatie openbaar maken

Dit versterkt de democratische rechtsstaat, de burger, het bestuur en de economische ontwikkeling.

In de Woo staat aangegeven dat de Woo-invoering gefaseerd plaatsvindt. De VNG heeft de gefaseerde invoering opgenomen in 'Meerjarenplan om de Wet open overheid bij gemeenten te implementeren'. Het betreffende Meerjarenplan, gecombineerd met het BBV en het lokaal bepaalde beleid is de basis voor deze paragraaf.

De implementatie van de Woo vindt gefaseerd plaats en richt zich op 3 hoofdthema's:

1. Actief openbaar maken van informatie;
2. Passief openbaar maken van informatie;
3. Informatiehuishouding op orde.

Het grote verschil tussen de Woo en de Wob betreft onderdeel 1: de actieve openbaarmaking van overheidsinformatie. Dit houdt in dat documenten uit 11 verschillende informatiecategorieën op eigen initiatief door de organisatie (op termijn) openbaar gemaakt dienen te worden.

Daarnaast is het verplicht in het kader van de Woo om een contactfunctionaris voor openbaarheidsverzoeken aan te stellen. Dit is voor gemeente Dongen reeds in 2022 gebeurd. De contactfunctionaris coördineert de afhandeling van Woo verzoeken en helpt inwoners bij vragen op het gebied van informatieverzoeken en openbaarheid. Ook is gemeente Dongen aangesloten op de Woo-index.

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de verschillende informatiecategorieën die de Woo kent en wat de status van actieve openbaarmaking in Dongen is. Per 1 november 2024 moeten categorieën 1, 2, 4, 5 en 6 verplicht openbaar gemaakt worden. Aan deze eis voldoen wij al geruime tijd.

	Categorie	Status
1	Wetten en andere algemeen verbindende voorschriften	Reeds openbaar
2	Overige besluiten van algemene strekking	Reeds openbaar
3	Ontwerpen van wetten, andere algemeen verbindende voorschriften en overige besluiten van algemene strekking waarover een extern advies is gevraagd, inclusief de adviesaanvraag	Nog niet openbaar
4	Inzicht in organisatie en werkwijze, waaronder de taken en bevoegdheden van de organisatieonderdelen	Reeds openbaar
5	De bereikbaarheid van het bestuursorgaan en zijn organisatieonderdelen en de wijze waarop een verzoek om informatie kan worden ingediend	Reeds openbaar
6	Bij de Kamers en de verenigde vergadering der Staten-Generaal, provinciale staten, gemeenteraden en algemene besturen van waterschappen ter behandeling ingekomen stukken	Reeds openbaar
7	Vergaderstukken en verslagen van de Kamers en de verenigde vergadering der Staten-Generaal	n.v.t.
8	Vergaderstukken en verslagen van de vertegenwoordigende lichamen van decentrale overheden	Reeds openbaar
9	Agenda's en besluitenlijsten van de hoogste bestuurlijke organen van openbare lichamen	Reeds openbaar
10	Adviezen	Nog niet openbaar

11	Convenanten	Reeds openbaar
12	Jaarplannen en jaarverslagen van bestuursorganen	Reeds openbaar
13	Verplichtingen tot verstrekking van subsidies, anders dan met een beschikking;	Nog niet openbaar
14	Woo-verzoeken, -besluiten en verstrekte informatie	Gepland (oktober 2024)
15	Onderzoeksrapporten	Nog niet openbaar
16	Beschikkingen	Reeds openbaar
17	Klachtoordelen	Gepland (december 2024)

De tabel hieronder geeft aan wat de status is van het derde onderdeel van de Woo: informatiehuishouding op orde:

Indicatoren informatiehuishouding	Status	Toelichting
Er is beschikking over, of is aangesloten op, een e-depot voorziening	Deels	We zijn aangesloten op het e-Depot. Een koppeling met het e-Depot voor het overdragen van digital born dossiers realiseren we pas wanneer de eerste dossiers overgedragen dienen te worden (2035) vanwege de jaarlijks terugkerende kosten is het niet logisch om dat eerder te doen. Wel bereiden we onze dossiers op het gebied van indeling en metadatering voor op opname in het e-Depot conform de hiervoor geldende standaarden.
In de applicaties gebruikt door de gemeente zijn selectielijsten geïmplementeerd	Ja	
Het beheer van emailarchivering is georganiseerd/sluit aan bij een landelijke aanpak	Ja	
Beheer op tekstberichten is georganiseerd	Nee	Planning: 2025.
Het kwaliteitssysteem voor het informatiebeheer is vastgesteld en voldoet aan in Artikel 16 van de Archiefregeling	Ja	
Het metagegevensschema is vastgelegd en aan elke blijvend te bewaren informatieobject zijn metagegevens gekoppeld	Deels	Dit schema is in concept gereed en hangt nauw samen met de aansluiting op het eDepot. Verwachting is dat het schema eind 2024 vastgesteld kan worden. Aan ieder blijven te bewaren informatieobject zijn reeds metagegevens gekoppeld (dat deel is gereed).

Activiteiten 2025

Op dit moment maakt gemeente Dongen al documenten openbaar in 10 van de 17 categorieën. In de loop van 2024 neemt gemeente Dongen een eigen publicatieplatform in gebruik. In 2025 kunnen wij verder aan de slag met het actief publiceren van documenten in de overige categorieën. We denken hierbij in eerste instantie aan het actief openbaar maken van documenten van de categorieën Woo-verzoeken en Klachten.

Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten

Grondslagen voor de ramingen

De begroting 2025 is opgesteld conform de geldende voorschriften voor gemeenten, het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Daarnaast is gehandeld overeenkomstig de Financiële Verordening 2023 van de gemeente Dongen. De begroting is opgesteld op basis van het stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat de baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, ook al leidt dat niet tot werkelijke inkomsten of uitgaven in dat jaar.

Gehanteerde uitgangspunten bij deze begroting:

- Bij het opstellen van de begroting 2025 is uitgegaan van bestendig beleid. Afwijkingen ten opzichte van vorig jaar worden bijvoorbeeld veroorzaakt door autonome ontwikkelingen, verwerking van in 2024 genomen besluiten inzake nieuw beleid en initiatieven welke in het begrotingsproces zijn gedaan.
- Voor begrotingsjaren 2025 tot en met 2025 is uitgegaan van een constant loon- en prijsniveau voor zowel de uitgaven als de inkomsten. Als basis is hiervoor begrotingsjaar 2025 gehanteerd.
- De algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de Meicirculaire 2024 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- In de begroting is een integraal rentepercentage aangehouden van 0,75%.
- Kapitaallasten van investeringen zijn gebaseerd op grotendeels lineaire afschrijving en een rentepercentage van 0,75%.
- Een deel van de financieringsbehoefte kan worden ingevuld met kasgeldleningen (leningen voor korte periode).
- De kosten van onderhoud aan kapitaalgoederen zijn gebaseerd op beleidskaders en beheersplannen per kapitaalgoed.
- De ramingen die onderhevig zijn aan nominale ontwikkelingen (aantal inwoners, aantal woningen, aantal bijstandontvangers e.d.) zijn in de meerjarenramingen aangepast.
- De verwerking van de investeringen vindt plaats op basis van het investeringsbeleid zoals opgenomen in de Financiële Verordening 2023.
- De verwerking van reserves en voorzieningen vindt plaats op basis van het beleid zoals opgenomen in de Financiële Verordening 2023.
- De loonkosten zijn gebaseerd op basis van de begrote formatie 2024 en de voorgestelde uitbreidingen. In de berekeningen is rekening gehouden met de laatst bekende cao-afspraken, daarnaast is een aanneme gedaan voor de te verwachte lasten uit een nieuwe cao welke in zou moeten gaan op 1 april 2025.
- De subsidies zijn geïndexeerd.

Incidentele baten en lasten

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de incidentele baten en lasten en wordt het structureel begrotingssaldo gepresenteerd.

In de volgende tabellen wordt een overzicht gegeven van de incidentele baten en lasten. Incidenteel houdt in dat het gaat om baten en lasten die een tijdelijk karakter hebben. Deze zitten slechts één of enkele (maximaal 3) jaren in de begroting. Uitzondering hierop, op voorschrift van de Provincie, zijn de mutaties op reserves. Deze zijn in beginsel altijd incidenteel.

Lasten

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Thema	2025	2026	2027	2028
Opstellen verkeersbeleidsplan	110	-10	-40		
Uitvoeringsprogramma integrale visie De Donge	110	-50			

Financiering buurtinitiatieven	120	-25			
Afval als Kunst	120	-5			
Budget recreatie en toerisme	120	-15			
Green Deal	130	-25			
Proeftuin Buurtgezinnen	220		-47		
Bijdrage Stronk	220	-50	-50		
Uitvoeringskosten Dorpsteams	220	-27	-27		
Initiatieven met ondernemers	410	-7			
Plan van aanpak en uitvoering Economische Visie	410	-25	-15		
Hanging Baskets Leer Dongen kennen	410	-5	-5	-5	
Toekomstvisie Dongen	520	-125			
Dotatie reserve gebiedsgericht grondwaterbeheer	530	-3	-3	-3	-3
Kleurrijke entree Middenlaan	530	-20			
Communicatie Zwerfafval	530	-34			
Dotatie verbetering solvabiliteit algemene reserve	630	-500			
Dotatie arbitrage middelen Jeugd algemene reserve	630	-426	-65		
Totaal incidentele lasten		-1.352	-252	-8	-3

Opstellen verkeersbeleidsplan

In 2025 en 2026 wordt een beleidsplan opgesteld dat aansluit bij de groeiende en veranderende mobiliteitsbehoefte door onder andere wettelijk, ruimtelijk, (sociaal) economische en duurzame ontwikkelingen.

Uitvoeringsprogramma integrale visie De Donge

Onderdeel met het Water- en rioleringsplan is het opstellen van een integrale visie voor de Donge. Deze integrale visie moet ervoor gaan zorgen dat De Donge beter leefbaar is, voor inwoners en bezoekers van de gemeente Dongen, klimaatbestendig, schoon en met meer plek voor de natuur. Op basis van deze integrale visie wordt in 2025 een uitvoeringsprogramma opgesteld voor het realiseren van de gestelde ambitie.

Financiering buurtinitiatieven

Bij de behandeling van de begroting 2023 heeft de raad een motie aangenomen gericht op een regeling die voorziet in het de mogelijkheid van financiële ondersteuning van buurtinitiatieven in de vorm van kleinschalige activiteiten.

Afval als Kunst

Bij de behandeling van de Kadernota 2025 is een motie aangenomen over het vormen van een kunstwerk van zwerfafval. Dit om de bewustwording van de noodzaak van recycling en afvalverwerking te vergroten en een schonere leefomgeving te bewerkstelligen

Budget Recreatie en Toerisme

Tijdens de behandeling van de Kadernota 2024 is een motie aangenomen die het college oproept in de Programmabegroting 2024-2027 een structureel budget op te nemen voor Recreatie en Toerisme. College heeft gekozen voor een budget voor 2 jaar en tussentijds de resultaten te evalueren.

Green Deal

In 2023 wordt een Green Deal afgesloten voor bedrijven. De gemeente wil hierin vanaf 2024 een actieve rol hebben en het voortouw nemen bij het verduurzamen van bedrijven en bedrijventerreinen. Middelen zijn nodig voor bijeenkomsten, energiescans, opstarten initiatieven, communicatie en pilots. Er wordt voor 2 jaar budget opgenomen, tussentijds vindt een evaluatie plaats.

Proeftuin buurtgezinnen

Buurtgezinnen is een preventief initiatief in het jeugddomein. Binnen Dongen zoeken zij voor overbelaste gezinnen een steungezin in de buurt. Dit gezin ontlast ouders en biedt extra aandacht en liefde aan de kinderen. Op deze manier kan worden voorkomen dat problemen verergeren en kinderen er de dupe van worden.

Bijdrage Stronk

Stichting Stronk zorgt ervoor dat jongeren, die thuis zitten en/of (dreigende) schooluitvaller zijn, in een creatieve omgeving hun autonomie, zelfvertrouwen, positief zelfbeeld en vaardigheden herwinnen en versterken. Stichting Stronk draagt bij aan de terugkeer van deze jongeren naar school of leidt ze toe naar werk. Stronk is vaak ook een (tussen)oplossing voor jongeren waar jeugdhulp noodzakelijk is of weet (zwaardere) jeugdhulp te voorkomen.

Initiatieven met ondernemers

In de begroting is werkbudget nodig om samen met ondernemers de initiatieven te kunnen uitwerken. Er is gekozen voor een budget voor 2 jaar, waarbij op basis van de op te stellen economische visie besloten kan worden over een structureel budget.

Plan van aanpak en uitvoering Economische Visie

Opstellen plan van aanpak en starten met uitvoering van het 10-puntenplan.

Hanging Baskets Leer Dongen kennen

Al enige jaren fleuren de Hanging Baskets het centrum van Dongen op. LeerDongenKennen heeft een organisatie ingehuurd om de manden met geraniums in het centrum (het winkelgebied) op te hangen. De organisatie draagt zorg voor het ophangen, water geven, onderhouden en weghalen van de baskets. Er wordt een contract aangegaan voor 3 jaar.

Toekomstvisie Dongen

De toekomstvisie voor Dongen loopt in 2025 af. We willen een nieuwe toekomstvisie opzetten. Een toekomstvisie helpt bij het geven van richting aan de ontwikkeling van Dongen en onze werkzaamheden die we voor onze inwoners, ondernemers en maatschappelijk partners in Dongen verrichten.

Dotatie reserve gebiedsgericht grondwaterbeheer

Kosten die worden gemaakt om het grondwaterbeheer te monitoren.

Kleurrijke entree Middenlaan

De raad heeft onlangs het groenbeleidsplan goedgekeurd. Hierin is aangegeven dat de Middellaan een mooie entree moet zijn op A nivo. Al vele jaren staan hier krokussen en narcissen die deze entree verfraaien in het vroege voorjaar. De laatste jaren zie je dat de groei van de bollen veel minder is en zelfs verdwenen zijn.

Communicatie Zwerfafval

De gemeenteraad heeft het college opdracht gegeven (een deel van) de bestemmingsreserve Nederland Schoon te gebruiken om een betere communicatie en voorlichting te geven over zwerfafval aan de verschillende doelgroepen in Dongen.

Dotatie algemene reserve verbetering solvabiliteit

Ter verbetering van de solvabiliteit wordt vanaf het jaar 2024 een dotatie aan de algemene reserve opgenomen. In 2025 wordt deze dotatie voor het laatst gedaan.

Dotatie arbitrage middelen Jeugd aan de algemene reserve

In 2021 heeft een arbitragemiddelen uitspraak gedaan in een geschil tussen VNG en het Rijk. De uitspraak hield in dat het Rijk gehouden is aan compensatie van de gestegen uitgaven jeugdzorg. In afwachting van een nieuw regeerakkoord en een mogelijke hervormingsagenda binnen de jeugdzorg is vorig jaar geadviseerd slechts 75% van de arbitragemiddelen in de begroting te verwerken. Omdat het Rijk zich inmiddels in financiële zin verantwoordelijk heeft gesteld voor de besparingen uit de hervormingsagenda, is vanuit de provincie geadviseerd de volledige reeks op te nemen. Omdat de arbitragemiddelen uitgaan van compensatie van reeds gestegen kosten, en die gestegen kosten in eerdere jaren een beslag hebben gelegd op de algemene uitkering, is voorzien in een storting van

deze aanvullende middelen in de algemene reserve. Bedragen zijn voor 2025 en 2026 aangepast. Het verschil wordt ingezet ter gedeeltelijke dekking van de kosten voor de ontwikkeling stevige lokale teams.

Baten

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Thema	2025	2026	2027	2028
Onttrekking reserve raadsinitiatieven	120	25			
Onttrekking reserve kunst	120	5			
Onttrekking reserve duurzaamheid	130	25			
Onttrekking reserve gebiedsgericht grondwaterbeheer	530	1	1	1	1
Onttrekking reserve NL Schoon	530	34			
Onttrekking reserve Steunfonds	640	24			
Totaal incidentele baten		114	1	1	1

Onttrekking reserve raadsinitiatieven

Onttrekking vindt plaats ter dekking van de kosten ter uitvoering van motie Buurtinitiatieven.

Onttrekking reserve kunst

Onttrekking vindt plaats ter dekking van de aangenomen motie over het vormen van een kunstwerk van zwerfafval

Onttrekking reserve duurzaamheid

Onttrekking aan de reserve is ter dekking van de kosten voor de Green Deal.

Onttrekking aan de reserve gebiedsgericht grondwaterbeheer

Onttrekking aan de reserve is ter dekking van de kosten die worden gemaakt om het grondwaterbeheer te monitoren.

Onttrekking reserve NL Schoon

Onttrekking aan de reserve is ter dekking van de kosten om betere communicatie en voorlichting te geven over zwerfafval aan de verschillende doelgroepen in Dongen.

Onttrekking reserve st

Overzicht structurele reservemutaties

Artikel 19 lid d van het BBV schrijft voor om in de begroting een overzicht op te nemen waarin structurele reservemutaties inzichtelijk worden gemaakt. In principe zijn alle reservemutaties incidenteel met als uitzondering de bestemmingsreserve dekking kapitaalslasten. Voor de gemeente Dongen betekent dit dat de mutaties op de reserve multifunctioneel centrum als structureel worden aangemerkt.

Overzicht structurele reservemutaties (bedragen x € 1.000)	Thema	2025	2026	2027	2028
Reserve multifunctioneel Centrum	120	70	70	70	70

Structureel begrotingssaldo

Om een goed oordeel te kunnen vormen over de begroting is het van belang om het saldo te corrigeren met incidentele baten en lasten. Het structurele begrotingssaldo geeft aan of de structurele lasten met structurele baten worden afgedekt. Als dat het geval is, is de begroting structureel in evenwicht.

Structureel begrotingssaldo Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Begrotingssaldo	243	-171	675	196
Incidentele lasten	1.352	252	8	3
Incidentele baten	-114	-1	-1	-1
Structureel begrotingssaldo	1.481	80	668	194

Bedragen * €1.000,-	Lasten					Baten					Saldo				
	2024	2025	2026	2027	2028	2024	2025	2026	2027	2028	2024	2025	2026	2027	2028
Primitief															
Programma 1 Dongen Leeft	-7.915	-13.598	-16.352	-16.303	-16.331	1.277	6.758	9.457	9.457	9.457	-6.639	-6.840	-6.894	-6.845	-6.874
110 Omgeving	-1.846	-7.197	-10.039	-9.994	-10.000	186	5.375	8.189	8.189	8.189	-1.660	-1.822	-1.850	-1.805	-1.811
120 Leven	-4.482	-4.691	-4.626	-4.622	-4.644	601	889	783	783	783	-3.881	-3.802	-3.843	-3.839	-3.861
130 Duurzaamheid	-1.588	-1.710	-1.686	-1.686	-1.687	490	494	485	485	485	-1.098	-1.216	-1.201	-1.201	-1.202
Programma 2 Dongen Zorgt	-23.544	-26.291	-25.442	-25.480	-26.225	1.357	1.463	1.611	1.589	1.589	-22.187	-24.828	-23.831	-23.891	-24.636
210 Onderwijs	-2.299	-2.587	-2.625	-2.957	-3.802	522	559	580	580	580	-1.777	-2.028	-2.045	-2.377	-3.222
220 Zorg	-20.145	-22.424	-21.565	-21.301	-21.201	821	890	1.017	995	995	-19.324	-21.534	-20.548	-20.306	-20.206
230 Armoede	-1.100	-1.280	-1.252	-1.222	-1.222	14	14	14	14	14	-1.086	-1.266	-1.238	-1.208	-1.208
Programma 3 Veilig Dongen	-2.580	-2.916	-2.917	-2.917	-2.917	19	19	19	19	19	-2.560	-2.897	-2.897	-2.897	-2.897
310 Integrale veiligheid	-969	-1.088	-1.097	-1.097	-1.097	16	16	16	16	16	-953	-1.072	-1.081	-1.081	-1.081
320 Rampenbestrijding en brandweer	-1.611	-1.829	-1.820	-1.820	-1.820	4	4	4	4	4	-1.607	-1.825	-1.816	-1.816	-1.816
Programma 4 Dongen Onderneemt	-10.551	-11.096	-11.062	-10.954	-10.956	5.932	6.474	6.474	6.474	6.474	-4.618	-4.621	-4.587	-4.479	-4.481
410 Ondernemerschap	-1.359	-895	-847	-828	-823	1.186	629	629	629	629	-173	-266	-218	-199	-194
420 Werknemerschap	-9.192	-10.201	-10.215	-10.126	-10.133	4.747	5.846	5.846	5.846	5.846	-4.445	-4.355	-4.369	-4.280	-4.287
Programma 5 Dongen Dient	-15.525	-16.707	-16.997	-17.354	-17.544	7.543	7.973	8.081	8.265	8.207	-7.983	-8.735	-8.917	-9.090	-9.338
510 Bestuur	-2.120	-2.361	-2.270	-2.270	-2.270	0	0	0	0	0	-2.120	-2.361	-2.270	-2.270	-2.270
520 Dienstverlening	-2.048	-2.203	-2.232	-2.277	-2.277	1.346	1.362	1.300	1.325	1.324	-702	-841	-932	-952	-953
530 Beheer en onderhoud	-8.293	-8.581	-8.925	-9.240	-9.419	2.543	2.343	2.513	2.672	2.595	-5.750	-6.238	-6.412	-6.568	-6.824
540 Afval	-3.064	-3.562	-3.570	-3.567	-3.578	3.653	4.267	4.267	4.267	4.287	589	705	697	700	709
Algemene dekkingsmiddelen en overhead	-10.217	-10.794	-10.550	-10.172	-9.661	55.378	59.714	57.546	58.058	58.090	45.161	48.920	46.996	47.885	48.429
610 Algemene uitkeringen	0	0	0	0	0	47.346	51.225	49.337	49.850	49.882	47.346	51.225	49.337	49.850	49.882
620 Gemeentelijke belastingen en heffingen	-326	-356	-345	-333	-333	7.240	7.395	7.395	7.395	7.395	6.914	7.039	7.050	7.062	7.062
630 Overige algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-673	-675	-689	-851	-340	631	933	653	652	652	-42	258	-36	-199	312
640 Overhead	-9.218	-9.763	-9.516	-8.989	-8.988	161	161	161	161	161	-9.057	-9.602	-9.355	-8.828	-8.827
Totaal	-70.332	-81.402	-83.320	-83.180	-83.634	71.506	82.401	83.188	83.862	83.836	1.174	999	-131	683	203

Toevoegingen reserves	-1.229	-965	-143	-78	-78
510 Bestuur	-75	-70	-75	-75	-75
530 Beheer en onderhoud	-3	31	-3	-3	-3
630 Overige alg. dekkingsmiddelen en onvoorzien	-1.151	-926	-65	0	0

Onttrekking reserves	158	210	105	71	71
110 Omgeving	37	25			
120 Leven	70	94	70	70	70
130 Duurzaamheid	50	25			
230 Armoede		60	30		
410 Ondernemerschap		5	4		
530 Beheer en onderhoud	1	1	1	1	1
620 Gemeentelijke belastingen en heffingen					

Resultaat (thema 630)	103	244	-169	676	196
------------------------------	------------	------------	-------------	------------	------------

Uiteenzetting van de financiële positie

Geprognosticeerde balans

In onderstaande tabel geven we op basis van de begroting de (vereenvoudigde) balans voor 2025 en de meerjarenraming weer.

	T	T+1	T+2	T+3
Activa	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
(im) Materiële vaste activa	98.230	112.103	119.580	123.460
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	743	986	986	986
Financiële vaste activa: Leningen	3.476	3.306	3.136	2.966
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	2	2	2	2
Totaal Vaste Activa	102.451	116.397	123.704	127.414
Vorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	11.541	9.816	4.667	-528
Vorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen				
Uitzettingen <1 jaar	4.376	4.376	4.376	4.376
Liquide middelen	3.033	487	357	429
Overlopende activa	878	878	878	878
Totaal Vlottende Activa	19.828	15.557	10.278	5.155
Totaal Activa	122.279	131.954	133.982	132.569
Passiva	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Eigen vermogen	23.437	24.991	23.818	22.201
Voorzieningen	7.007	6.263	5.489	5.067
Vaste schuld	76.659	85.517	89.397	90.024
Totaal Vaste Passiva	107.103	116.771	118.704	117.292
Vlottende schuld	4.764	4.764	4.764	4.764
Overlopende passiva	10.412	10.419	10.514	10.513
Totaal Vlottende Passiva	15.176	15.183	15.278	15.277
Totaal Passiva	122.279	131.954	133.982	132.569

Vaste activa	Door investeringen in (vooral) wegen, straten en pleinen, riolering en onderwijshuisvesting neemt de boekwaarde van vaste activa in meerjarig perspectief toe.
Financiële vaste activa	De ontwikkeling van de financiële vaste activa is het gevolg van reguliere aflossingen op uitstaande leningen.
Vorraden	Door verkoop van gronden neemt de boekwaarde de komende jaren af.
Eigen vermogen	De algemene en bestemmingsreserves laten een stijgende ontwikkeling zien. Hierin zijn het verwachte resultaat 2024 (conform bestuursrapportage 2024-2) en de begrotingssaldi 2025-2028 (conform deze begroting) meegenomen.
Voorzieningen	De voorzieningen laten een dalend verloop zien. Zie voor een specificatie de volgende pagina.
Schulden > 1 jaar	Om de investeringen te financieren is externe financiering (leningen) nodig. Zie hiervoor ook de paragraaf financiering. Hoeveel exact geleend moet worden is afhankelijk van verschillende factoren, waaronder het tempo waarin investeringen en grondexploitaties daadwerkelijk gerealiseerd worden.

Stand en verloop van reserves en voorzieningen (bedragen * €1.000)													
	2025			2026			2027			2028			2029
	Saldo 1-1	T	O	Saldo 1-1	T	O	Saldo 1-1	T	O	Saldo 1-1	T	O	Saldo 1-1
Eigen vermogen													
Algemene reserve	24.447	1.169	0	25.615	65	171	25.510	675	0	26.185	196	0	26.381
Bestemmingsreserve:													
Sociale woningbouw	37	0	0	37	0	0	37	0	0	37	0	0	37
Gebiedsgericht grondwaterbeheer Dongen	74	3	1	76	3	1	78	3	1	80	3	1	82
Nederland Schoon	34	0	34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kunst	5	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Multifunctioneel Centrum	1.689	0	70	1.618	0	70	1.548	0	70	1.477	0	70	1.407
Duurzaamheid	41	0	25	16	0	0	16	0	0	16	0	0	16
Raadsinitiatieven	50	75	25	100	75	0	175	75	0	250	75	0	325
Steunfonds	123	0	-89	34	0	34	0	0	0	0	0	0	0
Totaal bestemmingsreserve	2.053	78	72	1.882	78	105	1.854	78	71	1.861	78	71	1.867
Totaal eigen vermogen	26.500	1.247	72	27.497	143	276	27.364	753	71	28.046	274	71	28.249
Voorzieningen													
Gebouwenbeheer	814	560	0	1.374	560	0	1.934	560	0	2.494	560	0	3.054
Sportaccommodaties	690	160	0	850	160	0	1.010	160	0	1.170	160	0	1.330
Pensioenen politieke ambtsdragers	2.369	150	0	2.519	150	0	2.669	150	0	2.819	150	0	2.969
Afvalverwijdering	915	0	0	915	0	-57	972	0	-49	1.021	-20	-21	1.022
Riolering	2.875	633	430	3.078	463	754	2.787	303	918	2.173	381	1.316	1.238
Verlofsparen	447	0	0	447	0	0	447	0	0	447	0	0	447
Totaal voorzieningen	8.109	1.503	430	9.182	1.333	697	9.819	1.173	869	10.123	1.231	1.296	10.059
Totaal reserves en voorzieningen	34.609	2.749	502	36.679	1.476	973	37.183	1.927	940	38.169	1.505	1.367	38.307
Totaal reserves en voorzieningen	34.609	2.749	502	36.679	1.476	973	37.183	1.927	940	38.169	1.505	1.367	38.307

Toelichting reserves en voorzieningen

Algemene reserve

Primaire functie van de algemene reserve is het opvangen van risico's binnen de gemeente ter dekking van niet-begrote kosten en het opvangen van financiële tegenvallers. Vanaf het jaar 2024 is een storting van € 0,5 miljoen aan de algemene reserve opgenomen ter verbetering van de solvabiliteit. Daarnaast zijn de arbitragemiddelen jeugd voor de jaren 2024 tot en met 2026 gedoteerd aan de algemene reserve.

Bestemmingsreserves

- Sociale woningbouw: Doel van deze reserve is de dekking van de rentekosten van de verstrekte opstartleningen voor starters van koopwoningen en het werkbudget volkshuisvesting.
- Gebiedsgericht grondwaterbeheer: Ten behoeve van het plan "gebiedsgericht grondwaterbeheer" is in 2015 een reserve gevormd. De reserve heeft een looptijd van 15 jaar en zal worden gevoed door de geoormerkte bijdrage van de provincie en gemeente, overeenkomstig de opgestelde kostenraming. Vanaf het jaar 2022 wordt er jaarlijks € 1.000 onttrokken ten behoeve van kleine werkzaamheden voor het gebiedsgericht grondwater meetnet.
- Nederland Schoon: Deze reserve is gevormd uit de subsidiegelden die ontvangen zijn voor de bestrijding zwerfafval van "Nederland Schoon". Uit de ingebrachte subsidiegelden dienen de uitgaven met betrekking tot bestrijding van zwerfafval in dit kader te worden bekostigd.
- Kunst: In 2016 is besloten om een bestemmingsreserve kunst te vormen en de eventuele verkoopopbrengsten van kunst en giften hierin te storten.
- Multi Functionele Accommodatie: Het doel van deze reserve is om, bij de financiering van de multifunctionele accommodatie, deze ter dekking in te brengen. De reserve wordt vanaf 2020 aangewend voor de kapitaallasten van De Cammeleur en de bijkomende exploitatiekosten.
- Duurzaamheid: Op grond van besluitvorming bij de programmabegroting 2018 is deze reserve gevormd. De reserve is bedoeld voor de financiering van verschillende initiatieven die bijdragen aan de klimaat- en energieopgaven.
- Raadsinitiatieven: Middels een amendement bij de behandeling van de begroting 2021 is een reserve voor raadsinitiatieven gevormd. De reserve heeft als doel deze in te zetten ten behoeve van het maken van incidentele (politieke) keuzes/initiatieven.
- Steunfonds: Deze bestemmingsreserve is in 2022 gevormd bij de behandeling van de Bestuursrapportage 2022-2. De reserve is ingesteld ter ondersteuning van inwoners die in financiële problemen dreigen te komen en is gevoed uit de restantmiddelen reserve coronagelden en een dotatie uit middelen voor de Meedoenregeling. In de jaarrekening 2023 worden de uitgaven uit 2023 ten laste van deze reserve gebracht.

Voorzieningen

- Gebouwenbeheer: Het gaat om een voorziening die in 2020 is vormgegeven op basis van het advies van de provincie. De lasten in het jaar van uitvoering van het onderhoud gebouwenbeheer komen ten laste van een vooraf gevormde voorziening (artikel 4.4 lid 1 sub c BBV), zodat de lasten over de begrotingsjaren kunnen worden geëgaliseerd. Voor de bepaling van de noodzakelijke omvang en toevoegingen is een meerjarig onderhoudsplan opgesteld.
- Sportaccommodaties: Het doel van deze voorziening is de gelijkmatige verdeling van de lasten van de verschillende projecten inzake het (groot) onderhoud aan de gemeentelijke sportaccommodaties. Voor de bepaling van de noodzakelijke omvang en toevoegingen is een meerjarig plan opgesteld.
- Pensioenen politieke ambtsdragers: Ten behoeve van de verplichtingen in het kader van de wet APPA is deze voorziening in 2005 gevormd ten laste van de algemene reserve. De berekening van de hoogte van de voorziening is gebaseerd op actuariële berekeningen welke jaarlijks worden opgesteld.
- Afvalverwijdering: Het gaat hier om een voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is (artikel 44 lid 2 BBV). Omdat de stand van de voormalige reserve niet kan worden uitgesplitst naar de in het BBV onderscheiden componenten (onderhoud of spaarcomponent vervangingsinvesteringen) wordt deze voorziening gepresenteerd als voorziening ex. Art. 44 lid 2 BBV.

- Riolering: Het betreft een voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is (artikel 44 lid 2 BBV). Omdat de stand van de voormalige reserve niet kan worden uitgesplitst naar de in het BBV onderscheiden componenten (onderhoud- of spaarcomponent), wordt deze voorziening gepresenteerd als voorziening ex. Art. 44 lid 2 BBV. Deze egalisatievoorziening dient om pieken en dalen in de exploitatie en de tariefstelling op te vangen.
- Verlofsparen: Sinds januari 2022 bestaat vanuit de CAO Gemeenten (artikel 6.3) de mogelijkheid om bovenwettelijke verlofuren aan te merken als spaarverlof. Het grote verschil met eerder is dat verlofspaaruren niet verjaren. Normaal vervallen bovenwettelijke verlofuren na 5 jaar. Aangezien er bij verlofsparen sprake is van arbeidskosten gerelateerde verplichtingen die een niet voorspelbare opbouw en daarmee ook onvoorspelbare afbouw kennen, dient hier een voorziening voor gevormd te worden.

Investeringsplan 2025 - 2028

De investeringen uit onderstaand Investeringsplan zijn opgenomen in het jaar waarin het kredietvoorstel aan de raad wordt voorgelegd. Kredieten voor het komende jaar (2025) worden via het raadsbesluit bij de Programmabegroting 2025-2028 voorgelegd aan de raad.

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Wegen, straten, pleinen	1.284	3.025	844	247
Metaalstraat reconstructie	326	-	-	-
Hoofdstraat – Molendijk (verkeersplan Gravenmoer)	958	-	-	-
Tramstraat – Wilhelminastraat = Wilhelminaplein herinrichting	-	468	-	-
Tramstraat (wegvak)	-	496	-	-
Park Dongedal herinrichting	-	852	-	-
Wielstraat reconstructie (verkeersplan 's Gravenmoer)	-	1.209	-	-
Waspikseweg herinrichting (verkeersplan 's Gravenmoer)	-	-	844	-
Bosweg reconstructie	-	-	-	247
Openbare ruimte	304	-	-	-
Jongerontmoetingsplek (JOP)	60	-	-	-
Speeltoestellen vervangen 2025	244	-	-	-
Materieel	1.110	280	420	288
Tractie Wegen, Straten en Pleinen 2028	-	-	-	168
Tractie Gladheidbestrijding 2025	20	-	-	-
Tractie Gladheidbestrijding 2027	-	-	30	-
Tractie Parken en Plantsoenen 2025	240	-	-	-
Tractie Parken en Plantsoenen 2026	-	240	-	-
Tractie Milieustraat (reiniging) 2026	-	40	-	-
Tractie Milieustraat (reiniging) 2027	-	-	340	-
Tractie Begraven 2027	-	-	50	-
Tractie Rioolbeheer onderhoud en inspectie 2025	200	-	-	-
Tractie Rioolbeheer onderhoud en inspectie 2028	-	-	-	120
Vervangen ondergrondse containers 2025-2026	650	-	-	-
Onderwijshuisvesting	-	-	9.534	-
IKC West	-	-	9.534	-

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Gebouwen	978	-	1.410	-
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen 2025-2026	918	-	-	-
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen 2027-2030	-	-	1.410	-
Verharden achter terrein De Coolhof	60	-	-	-
Rioleringsplan	4.835	2.953	2.140	2.313
Vervangen/renovatie technische installaties 2025	201	-	-	-
Vervangen/renovatie technische installaties 2026	-	186	-	-
Vervangen/renovatie technische installaties 2027	-	-	160	-
Vervangen/renovatie technische installaties 2028	-	-	-	190
Min. Aalberselaan/Mgr. Ariënstraat rioolvervang	1.170	-	-	-
Lage Ham rioolrenovatie	1.125	-	-	-
Glorieux/Karmelietenstraat/Kapucijnenstraat – rioolvervang	785	-	-	-
Oude Baan (gedeelte Deken Batenburgstraat – Kanovijver) rioolvervang	1.554	-	-	-
Lindenstraat/Eikenstraat rioolvervang	-	938	-	-
Prins Bernharstraat/Nieuwstraat rioolvervang	-	803	-	-
Mgr. Schaepmanlaan (thv Cambreur College) rioolvervang	-	1.026	-	-
Berkenstraat / Beukenstraat / Meidoornstraat / Kastanjestraat / Wilgenstraat / Magnoliastraat rioolvervang	-	-	1.605	-
Rijensestraatweg / Polariastraat / Ijsselstraat rioolrenovatie	-	-	331	-
Rijensestraatweg (gedeelte Sterrebos – Planetenstraat) aanleg parrallelriool	-	-	44	-
Meester Janssweg / Fazantenweg / Klein Dongenseweg rioolrenovatie	-	-	-	1.155
Trompstraat, Kortenaerstraat, Barentszstraat, Keijzerstraat, Van Heemskerkstraat rioolvervang	-	-	-	1.812
Totaal Investeringsplan 2025-2028	8.511	6.258	14.348	3.692

Financiële vaste activa - Investerings (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Blijverslening (eerste storting)	500	-	-	-
Storting in fondsdeel bij de SVn (startersleningen)	200	-	-	-
Totaal bijdrage financiële vaste activa 2025-2028	200	-	-	-

Via het raadsvoorstel bij de Programmabegroting 2025 - 2028 stemt de gemeenteraad in met de votering van de investeringskredieten voor het jaar 2025. In onderstaande tabel staan deze kredietvoorstellen nader toegelicht.

Onderbouwing kredietaanvragen 2025
Wegen, straten, pleinen
Hoofdstraat – Molendijk herinrichting (verkeersplan 's Gravenmoer)
Het project vloeit voort uit het vastgestelde verkeersplan 's Gravenmoer uit 2018 waarin voor alle hoofdwegen in de kern 's Gravenmoer uitgangspunten en principevoorstellen zijn opgenomen. Het doel is om alle hoofdwegen uniform in te richten waarbij het voor bewoners prettig is om te wonen en te verblijven, het verkeer op de juiste wijze zijn weg vindt en ondernemers kunnen ondernemen. De begrippen verkeersveiligheid en leefbaarheid in het algemeen zijn echter voor iedereen anders, met daarbij tegenstrijdige maar daarnaast ook gezamenlijke belangen.
Metaalstraat reconstructie
Uit de wegininspectie is gebleken dat de Metaalstraat gereconstrueerd moet worden. De rijbaan is in 1976 aangelegd en is einde levensduur. Door de constructie gedeeltelijk te vervangen en deze te versterken met een wapening, is de verwachting dat de rijbaan weer op orde is voor de komende 30 jaar.
Openbare ruimte
Jongerenontmoetingsplek
Met de komst van de noodopvanglocatie voor vluchtelingen (CNO) op de Nestel 15 is besloten de jongerenontmoetingsplaats (JOP) die geplaatst was in de buurt van de noodopvang tijdelijk te verwijderen. Daarbij is de toezegging gedaan dat de JOP terugkomt en dat de plaats en vorm opnieuw zou worden bekijken. De vorige JOP was een stalen zeecontainer die niet voldeed aan de eigentijdse eisen. De jeugd maakte weinig tot geen gebruik van deze JOP, mede omdat de locatie niet aantrekkelijk was. De nieuw aan te schaffen JOP zal meer voldoen aan de hedendaagse vraag van de jeugd. Om te peilen waar de behoefte van de jeugd ligt zijn gesprekken met de doelgroep gevoerd.
Vervanging speeltoestellen
Momenteel wordt gewerkt aan het opstellen van een speelruimtebeleidsplan. De eerste fase, de inventarisatie, is afgerond. Fase 2 (beleid) en fase 3 (uitvoeringsplan) zijn vertraagd. De planning is dat het complete rapport met beleid en uitvoeringsplan in december 2024 aan de raad kan worden aangeboden. Gezien de urgentie van het vervangen van de slechtste speeltoestellen wordt voorgesteld de berekende vervanging uit de inventarisatie voor het eerste jaar alvast mee te nemen in de begroting. Als in december uit het definitieve rapport blijkt dat het opgenomen bedrag te hoog of niet toereikend is, wordt dat gerepareerd met een begrotingswijziging.
Materieel
Tractie
Diverse machines zijn afgeschreven en moeten vervangen worden.
Vervangen ondergrondse containers
De gemeente Dongen heeft op dit moment ruim 200 ondergrondse containers voor restafval- en papierinzameling. 64 van deze containers zijn van de eerste generatie, tussen de 15/20 jaar oud en financieel afgeschreven. Er is steeds meer onderhoud nodig om deze containers te kunnen gebruiken. De toenmalige leverancier is failliet. Bij reparaties is het dus niet meer mogelijk om aan onderdelen te komen.

Voorgesteld wordt deze containers in z'n geheel te vervangen door het nieuwe systeem wat ook op de 140 andere locaties wordt gebruikt.
Gebouwen
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen 2025-2026
In december 2023 heeft de gemeenteraad besloten om in te stemmen met het raadsvoorstel voor het verduurzamen van de gemeentelijke gebouwen. Daarbij is aangegeven dat in het Investeringsplan 2025-2028 een voorstel zal worden gedaan voor het verdelen van het benodigde bedrag in meerdere deelenkredieten. We stellen voor het benodigde bedragen in twee kredieten te verdelen: Van heden – 2026 en van 2027 – 2030. Het verduurzamen van JC de Vaart was in het raadsvoorstel uit december buiten beschouwing gelaten. Door het besluit tot behoud van JC de Vaart is alsnog de behoefte ontstaan om dit op te pakken. De werkzaamheden hiervoor worden in 2026 uitgevoerd en worden dus opgenomen in het eerste krediet. Het gaat hierbij om een bedrag van € 180.000
Verharden achterterrein De Coolhof
Een deel van het achterterrein van gemeentewerf De Coolhof dient als opslag voor straatmeubilair. Dit terrein is onverhard. Daarnaast is het slechts met bouwhekken afgeschermd. Bij (veel) neerslag en in de wintermaanden is dit terrein slecht begaanbaar en moeten spullen met een kraan uit de modder getrokken worden. We stellen dan ook voor dit terrein te verharden.
Rioleringsplan
Vervangen/renovatie technische installaties/mechanische riolering
Ieder jaar worden er rioolgemalen gerenoveerd en verbetermaatregelen uitgevoerd. Op basis van inspecties wordt bepaald welke gemalen dit zijn.
Lage Ham rioolrenovatie
In de Lage Ham ligt aan weerszijden van de Donge een riool. Aanleiding voor renovatie is dat vanuit inspecties naar voren komt dat de riolen aantasting kennen.
Glorieux / Karmelietenstraat / Kapucijnenstraat rioolvervanging
In deze straten is de riolering (aanlegjaar 1962) aan vervanging toe. Het bestaande riool wordt vervangen door een vuilwater- en regenwaterriool.
Min. Aalberselaan / Mgr. Ariënsstraat rioolvervanging
De riolen in deze straten zijn in 1951 en 1955 aangelegd. De riolering kent veel schades en lekkages en dient vervangen te worden. Het plantsoen rondom de vijver maakt ook onderdeel uit van het project. Naast de aanleg van een vuilwater- en regenwaterriool worden maatregelen genomen om wateroverlast tijdens hevige regenval in het gebied Mgr. Ariënsstraat en Mgr. Schaeppmanlaan (centrumring) te verminderen.
Oude Baan (gedeelte Deken Batenburgstraat – Kanovijver) rioolvervanging
Het riool in dit gedeelte van de Oude Baan stamt uit 1947 en kent veel lekkages. Naast het aanpakken van het bestaande riool, wordt in dit gedeelte van de Oude Baan een robuuste infiltrerende waterberging aangelegd met een noodoverloop richting de kanovijver. Deze waterberging gaat een gedeelte van de waterbergingsopgave van de bomenbuurt verwerken. Ter hoogte van het Trimbos, waar de jaarlijkse paddentrek plaatsvindt, wordt de Oude Baan aangepast, zodat de padden voortaan ondergronds de Oude Baan kunnen passeren. Vanaf 2027 hoeft de Oude Baan niet meer voor de paddentrek te worden afgesloten.

Financiële vaste activa

Blijverslening (eerste storting)

Analoog aan de gemeentelijke Starterslening willen we onze inwoners een 'Blijverslening' aanbieden, eveneens via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVn). Doel van de regeling is inwoners te bewegen hun woning op tijd aan te passen zodat ze daar zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Met een eerste inleg in het fonds van € 500.000 kan de regeling van start gaan. We monitoren het gebruik van de lening en evalueren na twee jaar het gebruik ervan.

Het idee van de blijverslening is op 20 juni 2024 opiniërend besproken in de gemeenteraad.

Starterslening (aanvullende storting)

Jonge inwoners die voor het eerst een woning kopen, ondersteunen we met een starterslening. In 2024 heeft een bijstorting van € 200.000 plaatsgevonden in het gemeentelijk fondsdeel bij de uitvoerder van de gemeentelijk starterslening. In de eerste 7 maanden van 2024 zijn hieruit 11 aanvragen bekostigd; er is nog ruimte van 10 aanvragen. Om die reden wordt voor 2025 opnieuw om een bijstorting van € 200.000 gevraagd.

Bijlage 1: Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld

Taakveld (bedragen x € 1.000)		Lasten	Baten
0. Bestuur en ondersteuning		17.309	61.664
0.1	Bestuur	2.502	-
0.2	Burgerzaken	1.140	635
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	560	-
0.4	Overhead	9.622	161
0.5	Treasury	188	409
0.61	OZB woningen	219	4.873
0.62	OZB niet-woningen	101	2.311
0.64	Belastingen overig	36	70
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	51.225
0.8	Overige baten en lasten	431	524
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	56	-
0.10	Mutaties reserves	964	210
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	1.489	1.246
1. Veiligheid		2.606	19
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.829	4
1.2	Openbare orde en veiligheid	778	16
2. Verkeer, vervoer en waterstaat		3.277	278
2.1	Verkeer en vervoer	3.184	277
2.2	Parkeren	-	1
2.5	Openbaar vervoer	93	-
3. Economie		1.120	781
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	879	623
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	15	6
3.4	Economische promotie	225	153
4. Onderwijs		3.608	562
4.1	Openbaar basisonderwijs	14	-
4.2	Onderwijshuisvesting	1.376	45
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.219	517
5. Sport, cultuur en recreatie		7.770	1.043
5.1	Sportbeleid en activering	317	162
5.2	Sportaccommodaties	1.683	268
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.514	303
5.4	Musea	38	
5.5	Cultureel erfgoed	15	
5.6	Media	615	122
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.588	187

6. Sociaal domein		31.121	6.571
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.613	463
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.524	-
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	199	-
6.3	Inkomensregelingen	9.114	5.680
6.4	Begeleide participatie	1.405	-
6.5	Arbeidsparticipatie	961	-
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.507	249
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-	-
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	3.390	-
6.71b	Begeleiding (WMO)	2.138	-
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-	-
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	335	-
6.72b	Jeugdhulp behandeling	-	-
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	-	-
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	-	-
6.73a	Pleegzorg	-	-
6.73b	Gezinsgericht	-	-
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	-	-
6.74a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-	-
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-	-
6.74c	Gesloten plaatsing	-	-
6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal	5.062	-
6.762	Jeugdhulp met verglijf regionaal	860	-
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	296	-
6.81a	Beschermd wonen (WMO)	75	-
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	-	-
6.82a	Jeugdbescherming	274	-
6.82b	Jeugdreclassering	108	-
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	269	-
7. Volksgezondheid en milieu		8.996	6.996
7.1	Volksgezondheid	1.839	196
7.2	Riolering	1.697	1.906
7.3	Afval	3.562	4.267
7.4	Milieubeheer	1.711	494
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	187	134
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		8.049	5.940
8.1	Ruimtelijke ordening	727	30
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	5.579	5.317
8.3	Wonen en bouwen	1.743	594
Totaal taakvelden		83.856	83.856

Bijlage 2: Risicoprofiel

Programma	Risico	I/S*	Verwacht maximaal risicobedrag	Kans-percentage	Gewogen risicobedrag	Nieuw / bestaand
1. Dongen leeft	Als gevolg van economische en marktontwikkelingen kan de uitgifte van gronden voor woonlocaties achterblijven bij de verwachtingen. De resultaten van de grondexploitaties (De Beljaart, Noorderbunder en De Vijf Turven) zijn dan lager dan verwacht.	I	€ 2.286.000	30%	€ 685.800	Bestaand
1. Dongen Leeft	Als gevolg van lokale, landelijke of mondiale ontwikkelingen kan de exploitatie van maatschappelijke partners onder druk komen te staan.	I	€ 200.000	10%	€ 20.000	Bestaand
1. Dongen Leeft	De Vennen (exploitatie maatschappij zwembad) kan niet aan haar aflossingsverplichtingen voldoen.	I	€ 55.000	30%	€ 16.500	Bestaand
1. Dongen Leeft	De komende jaren moet uitvoering gegeven worden aan grote landelijke en mondiale ambities op het gebied van duurzaamheid en de energietransitie. Door het Rijk is financiering toegekend tot en met 2025. Voor de jaren erna mogen deze middelen structureel worden doorgetrokken. Dit leidt echter wel tot risico's met betrekking tot de lange termijn financiering van deze ambities.	I	€ 500.000	30%	€ 150.000	Bestaand
1. Dongen Leeft	Begin 2023 heeft het college - na consultatie van de gemeenteraad - besloten tot deelname aan het Publiek Ontwikkelbedrijf. Het Publiek Ontwikkelbedrijf geeft invulling aan de regionale opgave op het gebied van het opwekken van duurzame energie. Deelname aan deze private onderneming brengt risico's ten aanzien van afwaardering van de deelneming met zich mee.	S	€ 715.000	10%	€ 71.500	Bestaand

1. Dongen Leeft	De Omgevingswet verplicht dat er voor projecten, die invloed kunnen hebben op de gebouw bewonende diersoorten, ecologisch onderzoek wordt gedaan. Dit heeft invloed op tal van gemeentelijke projecten en de verduurzamingsopgave van huizen. Door het opstellen van een soortenmanagementplan (SMP) worden kwetsbare diersoorten beschermd en verkleinen we het risico dat diersoorten verdwijnen. Voor het opstellen, voor het uitvoeren van compenserende maatregelen en voor de monitoring zijn in 2024 middelen gereserveerd.	S	€ 250.000	30%	€ 75.000	Bestaand
1. Dongen leeft 2. Dongen Zorgt 5. Dongen Dient	De periode van forse stijgingen lijkt achter ons te liggen. Deze jaren hebben wel laten zien dat de ontwikkeling van de energie- en materiaalprijzen sterk afhankelijk is van mondiale ontwikkelingen. Een risico op plotselinge en extreme prijsstijgingen blijft daarmee bestaan.	S	€ 800.000	10%	€ 80.000	Bestaand
1. Dongen leeft 2. Dongen Zorgt 5. Dongen Dient	De elektriciteitsnetwerken in Nederland kunnen de fors gestegen vraag en aanbod van elektriciteit niet aan. De komende jaren is de ruimte voor uitbreiding van elektriciteitsaansluitingen zeer beperkt. Dit kan geplande en toekomstige investeringen beïnvloeden, waarbij oplossingen mogelijk tot extra kosten leiden. Bij de te bouwen IKC's heeft dit zich reeds gemanifesteerd.	S	€ 500.000	50%	€ 250.000	Bestaand
2. Dongen zorgt	Bij de bouw van een aantal IKC's is het bouwheerschap belegd bij de onderwijsinstelling. Hiermee ontstaat een afhankelijkheid van de financiële situatie van de betreffende instelling. De afhankelijkheid en daarmee het risico zit enerzijds in de bevoorschotting en het potentiële verlies in de beschikbaar gestelde middelen als er geen werk/dienst tegenover komt te staan. Anderzijds bestaat	I	€ 1.250.000	10%	€ 125.000	Bestaand

	het risico dat het bouwheerschap overgenomen moet worden door gemeente Dongen, waarbij aanvullende middelen hiervoor ingezet moeten worden.					
2. Dongen zorgt	De kostenontwikkeling binnen het sociaal domein blijft erg onzeker. Zowel cliëntaantallen, prijzen als zorgzwaarte laat zich zeer moeilijk voorspellen.	S	€ 1.000.000	30%	€ 300.000	Bestaand
2. Dongen zorgt	De toegang tot het sociaal domein wordt opnieuw vormgegeven, middels het Dorpsteam. De financiële gevolgen hiervan zijn verwerkt in de begroting. In de uitvoering zal blijken welk effect dit heeft op de daadwerkelijke kosten.	S	€ 500.000	30%	€ 150.000	Bestaand
2. Dongen zorgt	Aantal complexe casussen waar zwaarste zorgpakketten moeten worden toegekend.	S	€ 600.000	50%	€ 300.000	Bestaand
2. Dongen zorgt	Opvang van vluchtelingen uit Oekraïne zorgt breed binnen de begroting voor een toename van kosten (denk aan huisvesting, zorg, bijstand). De Rijkscompensatie voor de directe opvangkosten is vooralsnog zeer ruim. De langetermijneffecten van een eventueel langdurig verblijf van Oekraïners zijn onzeker net als de eventuele (rijks)compensatie hiervan.	S	€ 150.000	30%	€ 45.000	Bestaand
4. Dongen onderneemt	Uitgifte van grond op bedrijfsterreinen kan achterblijven bij de verwachting. De resultaten van Tichelrijt 2, 3 en Zuid zijn dan lager dan verwacht.	I	€ 304.000	30%	€ 91.200	Bestaand
5. Dongen dient	Hogere pensioenverplichting (voormalige) wethouders en wachtgeldverplichting door onder andere daling van rente c.q. mutatie in de omvang.	S	€ 150.000	50%	€ 75.000	Bestaand
5. Dongen dient	In 2023 is uitspraak gedaan in de rechtszaak rondom afvalverbrander Attero. De regiogemeenten zijn gehouden aan het betalen van een schadevergoeding. De onderlinge verdeling van het bedrag tussen de HvB	I	€ 100.000	50%	€ 50.000	Bestaand

	gemeenten op basis van inwoneraantallen of volumes is nog onderwerp van gesprek. Hierop rust geheimhouding. Het risico bestaat dat het gereserveerde bedrag niet voldoende is.					
5. Dongen dient	Calamiteiten als gevolg van externe invloeden (weer, vandalisme en vernieling, virusuitbraak, bedreiging/ gevoel van onveiligheid medewerkers).	S	€ 150.000	10%	€ 15.000	Bestaand
5. Dongen dient	ICT-systeem raakt onbruikbaar, bijvoorbeeld als gevolg van een hack of ransomware aanval.	S	€ 1.200.000	10%	€ 120.000	Bestaand
5. Dongen dient	Ontstaan van datalekken van privacygevoelige gegevens, met als gevolg dat de gemeente een boete kan krijgen.	S	€ 500.000	10%	€ 50.000	Bestaand
5. Dongen dient	De overeenkomst tussen de VNG en Verpact (voorheen Stichting Afvalfonds Verpakkingen) over onder meer de kostenvergoeding voor gemeenten voor de inzameling van verpakkingsafval eindigt per eind 2024. De VNG is met Verpact in gesprek om te komen tot nieuwe gedragen afspraken. Op dit moment ligt er nog geen nieuwe overeenkomst wat een risico ten aanzien van de kostenvergoeding in 2025 met zich meebrengt.	I	€ 265.000	30%	€ 79.500	Nieuw
6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	Risico dat aan de gemeente verbonden partijen een negatief exploitatieresultaat realiseren en ter dekking een beroep doen op de deelnemende gemeenten.	S	€ 290.000	10%	€ 29.000	Bestaand
6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	In geval van juridische claims kan de uitkomst leiden tot een vordering op de gemeente.	S	€ 500.000	10%	€ 50.000	Bestaand
6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	Er bestaat een verschil van inzicht met de Belastingdienst over de fiscale waardering van de grondexploitaties. Voor 2019 is dit beslecht in het voordeel van de gemeente, voor 2020 en latere jaren kan dit leiden tot een naheffing vennootschapsbelasting.	I	€ 150.000	50%	€ 75.000	Bestaand

6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	De Algemene Uitkering kan lager uitvallen dan nu begroot op basis van de Meicirculaire 2024. Er volgen nog 3 circulaires die invloed hebben op de hoogte van de Algemene Uitkering in het begrotingsjaar 2025.	S	€ 1.050.000	10%	€ 105.000	Bestaand
6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	Als gevolg van economische omstandigheden kan de rente stijgen, zodat met een hogere rente gerekend moet worden. Risico is thans nog altijd beperkt; in de begroting is de verwachte stijging op de leningen die de komende jaren aflopen en verlengd moeten reeds verwerkt. Rente lijkt te gaan dalen.	S	€ 200.000	30%	€ 60.000	Bestaand
6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	Als gevolg van samenloop van omstandigheden (mobiliteit, ziekte, hoge werkdruk) kunnen plotseling binnen een team op vitale en/of kwetsbare functies vacatures ontstaan die niet intern opgelost kunnen worden. Onder de huidige arbeidsmarktomstandigheden ziet de gemeente zich geconfronteerd met hoge inhuurtarieven.	S	€ 1.000.000	50%	€ 500.000	Bestaand
6. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	Benadeling van de gemeente als gevolg van fraude.	S	€ 300.000	30%	€ 90.000	Bestaand
Totaal			€ 14.965.000		€ 3.658.500	

* I = een incidenteel risico, S = een structureel risico